

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔ̄simɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔ̄. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔ̄mɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburhamu wi u yĩsiru yara win naanɛ dokebun sɔ̄ ka win mɛm nɔ̄bun sɔ̄. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔ̄mɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nenem. Win yĩsira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔ̄ɔrun saa sɔ̄.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburhamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

¹ Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

² Tem daa wāawa bitam. Gāanu kun wāa mɛ sɔ̄. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wāa mi, ma yam wɔkura gu wukiri. Ma nim mu terie tem mɛn wɔllu gia. Nim mɛn wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bellimɔ. ³ Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam mɛ, mu nùn wěre. Saa yera u mu wunana ka yam wɔkuru. ⁵ Ma u yam bururam soka sɔ̄ sɔ̄, yam

wōkuru maa wōkuru. Ma sōo sōo ge ka wōku te, n swīina ma n kua tōo gbiikiru.

⁶ Ma Gusunō u nεε, gāanu nu terio wōllō nge gōna kpa mu n nim bōnu sāa.

⁷ Ye u gerua mε, ma wom mu teria mu nim mε bōnu kua. Sukum wāa nim wōllō, sukum maa wāa temō. ⁸ Ma u gāa ni soka wōllu. Saa ye u yeba mō, sōo sōo ka wōkuru n swīina ma n kua tōru yiruse.

⁹ Ma Gusunō u nεε, nim mε mu wāa wom dirum temō mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua mε, ma n koorā. ¹⁰ Ma u tem gbebum mε soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wōku. Ma n nūn wēre.

¹¹ Yera u nεε, tem mu gāa dabinu kpiyo, ka yaka si su ko n binu marumō ka dāa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mō nin marum sōo.

Ye u gerua mε, ma n koorā. ¹² Tem mu gāa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumō, ka dāa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mō nin marum sōo. Ma n nūn wēre. ¹³ Ye u yeba mō, sōo sōo ka wōkuru n swīina ma n kua tōru itase.

¹⁴ Ma Gusunō u nεε, fitilanu nu kooro wom dirum sōo kpa nu sōo sōo ka wōkuru wunana, kpa nu n sōosimō saa ye wōsu ka tōo bakanu koo tore. ¹⁵ Kpa nu n sāa fitilanu wom dirum sōo nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mε, ma n koorā. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya sōo ka suru. U maa kperi kua. U sōo kuawa u n ka bandu dii sōo sōo, ma u suru kua u n ka bandu dii wōkuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke wōllō nu n ka tem yam bururasie, ¹⁸ kpa nu n sāa sōo sōo ka wōkurun sunō, kpa nu n yam bururam ka yam wōkuru wunanε. Ma n nūn wēre. ¹⁹ Saa ye u yeba mō, sōo sōo ka wōkuru n swīina ma n kua tōru nnese.

²⁰ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu koorɔ mɛ sɔɔ, kpa gunɔsu su n yɔɔmɔ wom dirum sɔɔ.

²¹ Yera u swɛɛ bɛkɛ taka kua ka yɛɛ kpuro yi yi sɛimɔ yi yiba nim mɛ sɔɔ bwese bweseaka. U maa gunɔsu kua bwese bweseaka. Ma n nɔn wɛre.

²² Yen biru u yi domaru kua u nɛɛ, yi kɔwaro yi dabia yi yibu nim wɔkɔn nim sɔɔ kpa gunɔsu su dabia handunia sɔɔ.

²³ Saa ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru n swiina ma n kua tɔru nɔɔbuse.

²⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, yɛɛ bwese bweseaka yi maruro tem sɔɔ. Yiya kpaaku yɛɛ ka gbeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseaka.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ²⁵ U gbeku yɛɛ kua bwese bweseaka ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri. Ma n nɔn wɛre.

²⁶ Yen biru Gusunɔ u nɛɛ, kon tɔnu taka ko u n sɔa nen weenasii mam mam, kpa u n sɔa ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka swɛɛ ka gunɔsu ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ kpuro.

²⁷ Ye u gerua mɛ,
ma u tɔnu taka kua
u ka nɔn weene mam mam.
U bu kuawa durɔ ka kuro.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabia i handunia yibu ya n sɔa bɛɛgia kpa i n yɛɛ kpuro nɔma sikerene. Yiya swɛɛ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi sɛimɔ temɔ kpuro.

²⁹ U maa nɛɛ, wee ye i ko n da di. Yeya yakɔ bweseru baatere tem sɔɔ kpuro te ta ra binu ma, ka dɔa binugiru baatere te ta ten bweseru mɔ ten marum sɔɔ. ³⁰ Ma u maa handunian yɛɛ kpuro yi yi hunde mɔ yi sɛimɔ temɔ ka gunɔsu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, na bɛɛ yakɔ beku baagere wɛ i n da di.

Ye u gerua mɛ, ma n kooru. ³¹ Yera u mɛɛra kpuro ye u kua, ma n nùn wěre gem gem. Saa ye u yeba m̀, s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru n swīina ma n kua t̄ru n̄ɔba tiase.

2

¹ Nge mɛya Gusun̄ u ka w̄llu ka tem ka kpuro ye ya w̄a s̄ɔ taka kua u wiru go. ² T̄ru n̄ɔba tiase s̄ɔra u win s̄oma ye u kua kpuro wiru go ma u w̄ra t̄ru n̄ɔba yiruse. ³ Ma u n̄ɔba yiruse te yi nenem win s̄, u tu domaru kua yèn s̄ te s̄ɔra u w̄ra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusun̄ u t̄nu doke gbaa te ba sokum̄ Edenīo

⁴ Sanam mɛ Yinni Gusun̄ u w̄llu ka tem taka kua, ⁵ d̄aru gara kun gina kpia tem s̄ɔ, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusun̄ kun gina gura n̄esie sanam mɛ. T̄nu maa sari wi u koo tem mɛ wuku. ⁶ Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem mɛ nikererasia kpuro.

⁷ Yen biruwa Yinni Gusun̄ u t̄nu m̄ma ka tem u nùn w̄arun wom w̄sie win w̄r̄, ma t̄nu kua waso. ⁸ Ma Yinni Gusun̄ u gbaaru kua Edenīo s̄ɔ yari yerun bera, ma u t̄nu wi u kua mi sua u doke s̄ɔ. ⁹ Ma u d̄a bwese bweseka kpiisia te s̄ɔ, ni nu waabu w̄ ka ni nu dim do, ka sere d̄a tèn binu nu koo t̄nu w̄aru w̄, ka maa tèn binu nu koo t̄nu gea ka k̄sa giasia. D̄anu yiru ye, nu w̄awa gbaa ten suunu s̄ɔ.

¹⁰ Daaru gara w̄a gbaa te s̄ɔ, te ta tu nike nikeru s̄a. Min diya ta yara ma ta keri kua n̄e. ¹¹ Gbiikaan ȳsira Pisoni. Yeya ya tem mɛ ba m̀ Hafila sikerene. ¹² Tem mɛ s̄ɔra wura gea w̄a. Turare nubu durorugia maa w̄a mi, ka kpee gobiginu. ¹³ Kera yirusen ȳsira maa Gihoni. Yeya ya tem mɛ ba m̀ Kusi sikerene. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya kokum̄ tem mɛ ba m̀ Asirin s̄ɔ yari yeru gia. Kera n̄esewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusun̄ u gbaa te s̄ɔru kua u kpa Edenīo, yera u t̄nu wi sua u doke s̄ɔ u ka tu wuku kpa u n tu

kõsu. ¹⁶ Ma u nùn wooda yeni wē u nεε, kaa kpī a gbaa ten dānu kpuron binu di. ¹⁷ Adama dāa tèn binu nu koo tōnu gea ka kōsa giasia, a ku ra ten binu di, domi dōma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusunō u gbeeku yεε kpuro kua ka gunōsu kpuro, ma u ka ye kpuro na tōnu win mi, u ka wa mε u koo ye yīsiru kē. Ma tōnu wi, u yaa sabenu kpuro ka gunōsu ka gbeeku yεε kpuro yīsa kā. Yīsi te tōnu wi, u maa yaa baayere kā teya ba ka ye sokumō. Adama ye kpuro sō, sari ye ya ka nùn weene ye ya koo nùn somi. Yen sōna Yinni Gusunō u nεε, n n wā tōnu u n wāa wi turo. Kon nùn goo kua u n sāa nge wi, wi u koo nùn somi.

²¹ Yera Yinni Gusunō u tōnu wi dom mōn bakaru kpēε u dweeya. Ma u win yēsan kuku teeru wuna ma u yēsa ye kōrua ka yaa baasi. ²² Ma u tōn kurō taka kua ka tōn durōn kuku te, te u wuna. Ma u ka nùn na tōn durō win mi. ²³ Yera durō wi, u nεε, wee tē, wini u wasi mō nge negii mam mam.

Ba koo nùn sokuwa tōn kurō,
domi tōn durōn min diya u yara.

²⁴ Yen sōna durō u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurō ba n manine, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye sō, durō wi ka win kurō terera ba wāa. Sekura kun maa ben goo mō.

Gusunō u win taka koora kpuro bōrusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku yεε kpuro sō yi Yinni Gusunō u taka kua. Yera ya na kurō win mi, ya nùn bikia ya nεε, ka gem Gusunō u nεε, i ku gbaa tenin dāa binu kpuro di?

² Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten dāa binu di ni, ³ ma n kun mɔ te ta wāa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin sɔ.

⁴ Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i n̄ gbimɔ pai!

⁵ Domi Gusunɔ u yɛ dɔma te i ten binu di, beɛn nɔni koo wukiarawa kpa i n sāa nge win tii, i n gea ka kōsa yɛ.

⁶ Ma kurɔ wi, u wa dāa te, ta ka dii dobu weene ta waabu wā, ta koo maa kpī tu n̄n ko bwisigii. Ma u ten bii ni sɔra u di. U maa win durɔ wɛ ka wi ba wāasinɛ, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron nɔni wukiara ba gia ma terera ba wāa. Ma ba da ba dāa te ba m̄ figien wuru bakasu bura ba swɛna ba ka tii gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusunɔn nɔɔ nua u bɔsu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba n̄n kukue gbaa ten dānun suunu sɔɔ.

⁹ Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wāa.

¹⁰ Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunen nɔɔ nua gbaaru sɔɔ, berum man mwa domi terera na wāa, ma na kukua.

¹¹ Gusunɔ u nɛɛ, wara nun sɔɔwa ma terera a wāa. Nge a dāa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

¹² Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ u n ka man wāa wiya man dāa ten binu wɛ ma na di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u waa ye sɔɔwa u nɛɛ, yèn sɔ a kua mɛ, a kua b̄rura n ye kpuro kere.

Wunen nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di

sere ka wunen wāarun n̄rɔ.

¹⁵ Na kon maa yiberɛ tɛɛru doke

wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,

ka maa wunen bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.

Win bweserun goo u koo nun wiru k̄ra,

kaa maa win naa tokuru m̄ɛra ko.

¹⁶ Yera u maa kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ,

kon wunen guran wahala sosi.

Kaa n da mawa ka n̄ni swāaru.

Wunen kīru kpuro ta ko n wāawa wunen durō s̄o,

wiya ko n maa s̄a wunen wirugii.

¹⁷⁻¹⁹ U maa durō wi s̄ōwa u n̄e, yèn s̄o a wunen kur̄an
gari wura, ma a d̄a ten binu di te na n̄e, a ku di,

na tem b̄rusi wunen s̄.

S̄akunu ka awīya mu koo nun kpiiya,

wunen wāaru kpuro s̄o,

n̄owiawa kaa n da ko

kpa a w̄nya a sere wunen d̄anu wa gberō.

Yen biru kaa gbi

kpa bu nun sike temō,

domi tema na ka nun kua.

Kaa maa wura a ko tem m̄.

²⁰ Ma Adamu u win kurō yīsiru k̄a Efa, domi wiya u s̄a
tambu kpuron m̄ero. ²¹ Ma Yinni Gusunō u Adamu ka win
kurō yaa ḡnan yabenu kua u bu sebusia.

²² Ma Yinni Gusunō u n̄e, wee t̄nu wi, u kua nge m̄
na s̄a, u gea ka k̄sa gia. T̄ na ñ kon de u d̄a bii ni nu
koo n̄n wāaru w̄ s̄ri u di u n ka wāa ka baadommaō.

²³ Yera u n̄n gira Edenin gbaa ten min di u da u tem
wuku m̄ u ka n̄n m̄ma. ²⁴ Nge m̄ya u ka Adamu gira
ma u w̄llun k̄sobu doke Edenin gbaa ten k̄n̄wō, ge ga
wāa s̄ō yari yerun bera gia. Ba takobi n̄ni ba ye fiamō
ma ya ballimō s̄ō s̄ō nge d̄ō yara, ba ka d̄a t̄n binu nu
koo t̄nu wāaru w̄ k̄su.

Kaeni ka Abeli

4

¹ Yen biru Adamu ka win kurō Efa ba m̄na ma Efa
u gura sua u Kaeni mara. Ma u n̄e, ka Yinni Gusun̄n
somira na t̄nu taka kua.

² Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin w̄nō mara.

Abeli wiya u ra yāanu kpare, Kaeni maa kua gbee wuko. ³ Sōo mēerun biru, Kaeni u ka win kēru na Yinni Gusunən mi, te ta sāa win gberun dīanu. ⁴ Ma Abeli maa ka wigiru na te u gōsa saa win yaa sabenun bii gbiikinun di ni nu bōoru. Yinni Gusunō u ka Abeli nōni geu mēera ma u win kēru mwa. ⁵ Adama u ñ ka Kaeni nōnu geu mēera, u ñ maa win kēru mwē. Ma Kaeni u mōru bara sere win wuswaa burisina. ⁶ Yera Yinni Gusunō u Kaeni bikia u nēē, mban sōna a mōru bare, mban sōna wunen wuswaa burisine. ⁷ Geema, à n gea m̀, wunen bwēra ko n kpī. Ñ n maa kōsan na a m̀, durum ya kpī wunen dii kōnnōwō nge yaa gōba ya nun mara. Adama a de a ye kamia.

⁸ Sōo teeru Kaeni u win wōnō Abeli sōwa u nēē, su da gbero.

Sanam mē ba wāa mi, yera u win wōnō wi sēre u go.

⁹ Ma Yinni Gusunō u da Kaenin mi, u nùn bikia u nēē, mana wunen wōnō Abeli u wāa.

U wisa u nēē, na yē ro? Nena na nen wōnōn kōso?

¹⁰ Ma Yinni Gusunō u kpam nēē, mba a kua mi. Wunen wōnōn yem mē mu yari temō, mu nen laakari seeye. ¹¹ Tē kaa ko bōruro ñ kere tem mē a dera mu wunen wōnō win yem nōra. ¹² À n tem mē wuka, mu ñ maa nun dīanu kuamme sāa sāa. Kaa n sāawa kpiko ka yaayaare kowo handunia sōo.

¹³ Yera Kaeni u Yinni Gusunō sōwa u nēē, wee, a man seeyasiamō bi bu man kere. ¹⁴ A man gire gisō tem men di. Na dōo na n kukua mi n toma wunen min di, kpa na n sāa kpiko na n yaayaare m̀ handunia sōo. Wi u man wa kpuro, kpa u man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunō u nùn sōwa u nēē, aawo, n ñ mē. Goo ù n nun go, kon yēro mōru kōsiawa tia tian nōn nōba yiru.

Ma u Kaeni yīreru koosi, wi u nùn wa u ku ka nùn gon sō. ¹⁶ Ma Kaeni u doona n toma Yinni Gusunōn min dī, u

da u sina Edenin sɔɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yĩsi ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

¹⁷ Yen biru Kaeni ka win kurɔ ba menna ma kurɔ wi, u gura sua u Enɔku mara. Ma Kaeni u wuu gagu bana u gu soka Enɔku nge win biin yĩsiru. ¹⁸ Enɔku wi, u Iradi mara, Iradi maa Mehuyaeli mara. Mehuyaeli u Metusaeli mara ma Metusaeli u Lemeki mara.

¹⁹ Lemeki wi, u kurɔbu yiru sua. Turon yĩsira Ada, turogira maa Sila. ²⁰ Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be ba wãa kunɔ ba yaa sabenu kparamɔn baaba. ²¹ Win wɔnɔn yĩsira Yubali. Wiya maa sãa be ba ra mɔrɔkunu ka guunu so kpuron baaba. ²² Sila wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yĩsira Naama.

²³ Yera Lemeki u win kurɔbu sɔɔwa u nɛɛ,
i man swaa dakio,
bɛɛ nɛn kurɔbu, Ada ka Sila.
Na tɔnu go bɛɛn sɔ
yɛn sɔ u man mɛera kua.

²⁴ Bã n wi u Kaeni go mɔru kɔsia nɔn nɔɔba yiru,
ba koo nɛ Lemeki mɔru kɔsia
nɔn wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.

²⁵ Adamu ka win kurɔ Efa ba menna kɔam, ma Efa u gura sua u bii tɔn durɔ mara u nùn yĩsiru kã Seti. U nɛɛ, domi Yinni Gusunɔ u kɔam man bii tɔn durɔ kã u kua Abelin kɔsire, wi Kaeni u go.

²⁶ Setin tii, u bii tɔn durɔ mara ma u nùn yĩsiru kã Enɔsi. Sanam mɛ sɔɔra tɔmba Yinni Gusunɔ sãaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

¹ Wee nge me ba Adamun bweserun yīsa yorua. Dōma te Gusunō u tōn durō ka tōn kurō taka kua u bu kuawa win weenasibu. ² U bu soka tōmbu ma u bu domaru kua.

³ Ye Adamu u kua wōō wunaa teeru ka wōkuru (130) u bii tōn durō mara wi u ka nūn weene mam mam. Ma u nūn yīsiru kã Seti. ⁴ Setin marubun biru Adamu wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene (800). ⁵ U kuawa wōō nene ka wunaa teeru ka wōkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Seti u kua wōō wunōbu ka nōōbu (105), yera u Enōsi mara. ⁷ Enōsin marubun biru, Seti wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka nōōba yiru (807). ⁸ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka wōkura yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enōsi u kua wōō wene ka wōkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enōsi wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka wōkura nōōbu (815). ¹¹ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka nōōbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wōō wata ka wōkuru, yera u Mahalalēeli mara. ¹³ Mahalalēelin marubun biru Kenani wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wōō nene ka wunōbu ka wōkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalalēeli u kua wōō wata ka nōōbu, yera u Yerēdi mara. ¹⁶ Yerēdin marubun biru Mahalalēeli wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene ka tēna (830). ¹⁷ U kuawa wōō nene ka wene ka wōkura nōōbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yerēdi u kua wōō wunaa wata ka yiru (162), yera u Enōku mara. ¹⁹ Enōkun marubun biru Yerēdi wi, u bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nene (800). ²⁰ U kuawa wōō nene ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enaku u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Metusela mara. ²² Metuselan marubun biru Enaku wi, u ka Gusunɔ swiina. U bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ gooba wunɔbu (300). ²³ U kuawa wɔɔ gooba wunɔbu ka wata ka nɔɔbu (365). ²⁴ U ka Gusunɔ swiina, yen biru u doona wɔllɔ, domi Gusunɔ u nɔn suawa wasiru.

²⁵ Ye Metusela u kua wɔɔ wunaa wene ka nɔɔba yiru (187), yera u Lemeki mara. ²⁶ Lemekin marubun biru Metusela wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nata ka wunaa wene ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wɔɔ nene ka wunaa wata ka nɔɔba nne (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemeki u kua wɔɔ wunaa wene ka yiru (182), u bii tɔn durɔ mara. ²⁹ Ma u nɔn yiʼsiru kɔ Nɔwe, u nne, winiwa koo sun somi besen wasiraru ka besen sɔm sɛsɔgia sɔɔ ye sa mɔ yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u tem bɔrusi.

³⁰ Nɔwen marubun biru Lemeki wi, u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ neera wunɔbu ka wene ka wɔkura nɔɔbu (595). ³¹ U kuawa wɔɔ nata ka wunaa wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nɔwe u kua wɔɔ neera wunɔbu (500), yera u Semu ka Kamu ka Yafeti mara.

Tɔmbun daa kɔsa

6

¹ Sanam me tɔmba kɔwarabu torua handunia sɔɔ ma ba bii tɔn kurɔbu marumɔ, ² Wɔllun tɔmbu * gaba na ba wa ma tɔmbun bii tɔn kurɔbu ba wɔ ma ba tii kurɔbu gɔsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durɔ

* ^{6:2} wɔllun tɔmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunɔn bii tɔn durɔbu. Gaba tamaa yen tubusiana wɔllun tɔmbu. Gaba maa tamaa ba sɔa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba sɔawa sina bibu.

gbeḅunu handunia sɔɔ, ni nu raa yĩsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn hunde kun ko n wãa tɔmbu sɔɔ ka baadommaɔ domi ba sãawa be ba koo gbi. Ka mɛ, kon de ba n gina wãa wõɔ wunaa teeru.

⁵ Domi u wa tɔmbun daa kãsa kpɛã handunia sɔɔ. Ben gõrun bwisikunu nu ra n wãawa kãsa sɔɔ baadomma. ⁶ Ma win gõru ga sankira yèn sã u tɔmbu taka kua handuniaɔ. Ya nùn dua too sere win nukurɔ. ⁷ Ma u nɛɛ, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sɔɔn di, saa tɔnun min di n ka girari yɛyɔ yi yi ra sã ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Domi win nukura sankira yèn sã u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunɔ u Nɔwɛ yiire

⁸ Adama Gusunɔ u ka Nɔwɛ nɔnu geu mɛɛra ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mɛm nɔɔwa. U ñ taarɛ mɔ win waati ye sɔɔ, ma u ka Gusunɔ swĩina. Bii tɔn durɔbu itawa u mara. Ben yĩsa wee, Semu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye sɔɔ, handunian kãsa kpɛã Gusunɔn wuswaaɔ ma ya gɔba banda. ¹² Yera u handunia mɛɛrima u wa yen kãsa kpɛã domi hunde koni baayere ya yen daa sankaa. ¹³ Ma u Nɔwɛ sɔɔwa u nɛɛ, na gõru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gɔba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wunɛ Nɔwɛ, a tii kpakoro bakaru kuo ka dãa damgia, ta n dii sɔsu mɔ, kpa a tu dãa fiifiinu tɛɛni ten sɔwɔ ka tɔwɔ. ¹⁵ Ameniwa kaa tu koosina. A de ten dɛɛbu bu n sã gɔm soonu gooba wunɔbu (300) kpa ten yasum mu n sã gɔm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sã gɔm soonu tɛna. ¹⁶ A de ta n kpɛɛru mɔ wɔllɔ. Kpɛɛ te sɔɔ, kpa a fɛnɛnti ko yen dɛɛbu ka yasum mu n sã gɔm soo teeru. Kpa a kɔnnɔ yaba ten yɛsɔɔ, a kɛnutiru doke. A de ta n sã gidambisa ita. ¹⁷ Wee, kon de nim yibu bakaru tu na tem sɔɔ, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia sɔɔ. Ye

ya wãa tem são kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸ Adama wuna kon wure n ka nen arukawani bõke. Kaa du kpakoro te são, wunε ka wunen kurõ ka wunen bibu ka ben kurõbu sannu. ¹⁹ Hunde koni baayere, yen yiruwa kaa maa duusia dwaa ka nia kpakoro te são ka wunε sannu. ²⁰ Gunõsu ka yεε yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka são, yiru yiruwa ya koo na wunen mi, a ka ye faaba ko. ²¹ A maa dĩa ni ba ra di kpuro mennõ a yi kpa nu ko wunε ka yεε yin dĩanu.

²² Ma Nõwε u kua kpuro ye Gusunõ u nùn yiire.

Nõwε u yãowa u dua kpakoro te são

7

¹ Yen biruwa Yinni Gusunõ u Nõwε sãowa u nεε, wuna na wa a man mem nõowammε saa yenin tãmbu são. Yen são, i duo kpakoro te são, wunε ka wunen yenugibu kpuro. ² Kpa a ka yεε yi kaa ka yãkuru ko du yiru yirun wasi nõõba yiru dwaa ka nia, ka maa yεε yi yi tien yiru yiru dwaa ka nia, ³ ka maa gunõsu yiru yirun wasi nõõba yiru dõo ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia são. ⁴ Domi são nõõba yirun biru kon de gura yu nε são são weeru ka wõkuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵ Ma Nõwε u kua kpuro ye Yinni Gusunõ u nùn yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶ Sanam mε nim yibu bakara tunuma, Nõwε u mõwa wão nata (600). ⁷ Ma u dua kpakoro te são ka win kurõ ka win bibu ka ben kurõbu bu ka wa bu nim yibu baka te suuri. ⁸ Yεε yi ba koo ka yãkuru ko ka yi yi tie ka gunõsu ka yεε kpuro yi yi kabirimõ temõ, ⁹ yen baayere ya dua kpakoro te são yiru yiru dwaa ka nia ka Nõwε sannu nge mε Gusunõ u nùn sãowa. ¹⁰ São nõõba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem são.

¹¹ Nɔwɛn wɔɔ natasan suru yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera n sɔare nge ba wɔru bɔkɔ kɔria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nɛmɔ nge wɔlla gɛɛra. ¹² Gura ye, ya nawa tem sɔɔ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. ¹³ Tɔɔ te sɔara Nɔwɛ dua kpakoro te sɔɔ, wi ka win kurɔ ka win bibu ita be, Semu ka Kamu ka Yafeti, ka maa ben kurɔbu ita, ¹⁴ be ka gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka gunɔsu ka sere ye ya kasa mɔ, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶ Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nɔwɛ sannu goo ge sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia, nge mɛ Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa. Ma Yinni Gusunɔ u nɔn kenusi.

¹⁷⁻¹⁸ Gura nɛmɔ ma nim mu kpɛamɔ tem sɔɔ sere sɔɔ weeru, mu tɛriamɔ mu kpakoro te yiiya ma ta seewa tem di ta gerua mɛn wɔllɔ. ¹⁹ Ma mu kpɛamɔ mu sosimɔ sere mu guu bakanu kpuro mwe tem sɔɔ. ²⁰ Mu kpam gunia guunun wɔllun di sere gɔm soonu wɔkura nɔɔbu. ²¹ Ma hunde koni baayere handunia sɔɔ ya gu, saa tɔmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka ye ya kabirimɔ temɔ kpuro. ²² Ye ya wɛsiamɔ tem dira sɔɔ kpuro gesi ya guwa. ²³ Hunde koniba kpuro handuniaɔ ba kam kuawa, saa tɔnu sere yɛɛ naasu nɛgii ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mɔ Nɔwɛ turo ka sere win tɔmbu ka yɛɛ yi yi wɔa kpakoro te sɔɔ.

Nim bakam mɛ, mu gbera

²⁴ Ma nim mɛ, mu tɛrie handunia sɔɔ sɔɔ wunaa weeru ka wɔkuru.

8

¹ Adama Gusunɔ kun Nɔwɛ duari ka gbeeku yɛɛ kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nɔn wɔa kpakoro te sɔɔ. Ma u dera woo ga kua tem sɔɔ ma nim mɛ, mu kaaram torua. ² Nim mɛ mu kuramɔ tem di mu yɔra, wɔlla maa

kenua, gura yōra. ³ Nim mu doonamō fiiko fiiko. Sōō wunaa weeru ka wōkurun biru ma mu kaara. ⁴ Suru nōōba yirusen sōō wōkura nōōbu ka yiruse sōō, yera kpakoro te, ta da ta yōra guu te ba mō Araratın wōllō. ⁵ Nim mu kaaramō sere n ka kua suru wōkuruse. Suru win tōō gbiikiru sōōra guunun wii wōlla tera.

⁶ Ye n maa kua sōō weeru, ma Nōwε u kpakoro ten fenenti wukia. ⁷ U gbanamgbaaru yōsu ta n ka yaayaare mō ta n daamō ta n wuramamō sere nim mu ka gbera temō. ⁸ Yen biru u totobereru yōsu u ka wa nim mù n kaara temō. ⁹ Adama totoberε te, ta ñ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sōō, yèn sō nim gina tie tem sōō kpuro. Ma Nōwε u nōmu demia u tu mwa u doke kpakororu sōō. ¹⁰ U maa mara n kua sōō nōōba yiru u sere maa totoberε te yōsu. ¹¹ Ta wurama win mi yoka ta dāa wuru beku nōō bεri. Ma Nōwε u gia ma nim mu kaarawa temō. ¹² Ma u maa mara sōō nōōba yiru, u kparam totoberε te yōsu. Ta ñ maa wuramε win mi.

¹³ Yen dōma tera n kua Nōwεn wōō nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tōō gbiikiru. Ma u kpakoro te kpεya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴ Ye n kua suru yirusen sōō yenda nōōbu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵ Yera Gusunō u Nōwε sōōwa u nεε, ¹⁶ i yario kpakororun di wunε ka wunen kurō ka wunen bibu ka ben kurōbu. ¹⁷ I ka yεε bwese bweseka kpuro yario saa gunōsu sere yεε naasu nnegii ka yεε yi yi ra kabiri temō, kpa yi marura yi dabia kpa yi teria temō.

¹⁸ Ma Nōwε u yara wi ka win kurō ka win bibu ka ben kurōbu. ¹⁹ Ma yεε yi yi naasu nne mō kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunōsu kpuro, yaa baayere gesi ye ya wāa temō kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nɔwɛ u yāku yeru bana mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ te ba ra ka yākuru ko. Ma u ka yāku dɔɔ mwaararuginu kua yāku yee ten wɔllɔ. ²¹ Ma Yinni Gusunɔ u yāku ni mwa ma u tii sɔɔwa u nɛɛ, na ñ kon maa tem bɔrusi tɔnun sɔ. Domi tɔnun gɔrun bwisikunu sãawa kɔsunu saa win birun di. Na ñ maa hunde koniba kpuro kpeerasiamɔ nge mɛ na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka gɛɛbun saa
ka wooru ka yam susurun saa
ka sɔɔ sāreru ka wuburun saa,
ka sere maa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru,
yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ bɔkua

9

¹ Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabilia kpa i yibu tem sɔɔ. ² Handunian yaa baayere ka gunɔ baagere ka ye ya kabirimɔ temɔ ka swãa baayere nim wɔku sɔɔ ya ko n beɛn berum mɔ, domi na beɛ ye kpuro nɔmu sɔndia. ³ Ye ya sɔimɔ ya wasi kpuro, ya ko n sãawa beɛn dɔanu nge mɛ na raa beɛ dãa binu ka yaka bii wɛ, mɛya na maa beɛ ye kpuro wɛɛmɔ. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya wãa. ⁵ I n maa yɛ ma hunde koni baayere ye ya tɔnu go, kon ye win yem kɔsire bikia.

⁶ Wi u tɔnun yem yari,
tɔnuwa koo maa yɛron yem yari,
domi na tɔnu taka kuawa nen weenasii.

⁷ Adama i n maruramɔ i n dabiamɔ kpa i teria tem sɔɔ.

⁸ Gusunɔ u kpam Nɔwɛ ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ, ⁹ wee, na wure na ka beɛ nen arukawani bɔkumɔ ka beɛn bwese te ta koo marura beɛn min di, ¹⁰ ka sere hunde koni

baayere ye ya ka bæ wãa, saa gunɔsu sere yaa sabenu ka gbeeku yε yi yi ka bæ yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera, nim yiburu ta ñ maa hunde koniba kpuro kam koosiamɔ, mɛya ta ñ maa handunia kpeesiamɔ. ¹² Arukawani ye na wure na bɔkumɔ ka bæ ka hunde koni baayere sere ka baadommaɔ, yen yĩreru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemɔ wɔllɔ. ¹⁴ Nà n guru winu doke wɔllɔ, guru waa ye, ya koo sɔɔsira ni sɔɔ, ¹⁵ kpa n nen arukawani yaaya ye na ka bæ bɔkua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi. ¹⁶ Guru waa ye, ya koo sɔɔsira guru wiru sɔɔ. Nà n ye mɛera kpa n arukawani nɔru sarigia ye yaaya ye ya wãa nɛ Gusunɔ ka hunde koni baayeren baa sɔɔ. ¹⁷ Nen arukawani yen yĩrera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

¹⁸ Nɔwɛn bibu ita be ba raa dua kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Semu ka Kamu ka Yafeti. Kamu sãawa Kananin tundo. ¹⁹ Be ita beya ba sãa Nɔwɛn bibu. Ben min diya handuniagiba teriara kpuro.

²⁰ Sanam mɛya Nɔwɛ u wukubu torua u dãa bii ni ba mɔ resɛm duura. ²¹ Sɔɔ teeru u nin tam nɔra ya nùn goomɔ, ma u da win kurɔ u kpuna tereru. ²² Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da tɔɔwɔ u win mɔɔ ka wɔnɔ, Semu ka Yafeti sɔɔwa. ²³ Yera ba na ba kumbooro sua ba sɔndi ben senɔ ba ka birum birum sia ba ben tondon tereru wukiri. Ba ñ tu wa yèn sɔ ba ben wuswaa siiyɛ. ²⁴ Sanam mɛ Nɔwɛn tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u nùn kua. ²⁵ Ma u nɛɛ, kam koorewa Kanani.

U koo kowa win maabu ka win wɔnɔbun yoo.

²⁶ U maa nɛɛ,

bu Gusunɔ siaro wi u sãa Semun Yinni.

Wiya u koo Kanani ko Semun yoo,

²⁷ kpa u maa Yafeti dukia sosia,
u de wi ka Semu ba n wãa sannu,
kpa Kanani u ko ben yoo.

²⁸ Nim yibu baka ten biru Nōwe u kua wōō gooba
wunəbu ka weeraakuru (350). ²⁹ Win wōō kpuro ga kuawa
nēnē ka wunaa weeru ka wəkuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nōwen bibun bweseru

(I maa mēerio Bandun Gari I, 1:5-23)

¹ Nōwen bibu Semu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru
wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomεε ka Magəgu ka Madai
ka Yafani ka Tubali ka Mεεki ka Tirasi. ³ Ma Gomεε
u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara.
⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu
mara. ⁵ Yafetin bwese tera ta da ta sina nim wōkun bəkuə
ka tem burenə. Miya ba marura ma ben baawure u da u
sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumə.

⁶ Be ba maa sãa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu
ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila
ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa
seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi
ba sokumə Nimurodu. Wiya u gbia u kua wərugə damgii
handunia səə. ⁹ Yinni Gusunə u dera u kua taaso geon tii
tii. Yen sōna ba ra məndu garu ko bu nεε, Yinni Gusunə u
nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu wi, u gina
gbia u bandu di Babeliə ka Erekiə ka Akadiə ka Kalineə
Sinean temə. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temə.
Ma u wuu sini bana si ba mə Ninifu ka Rehobətuhiro ka
Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa səə. Wuu
si kpuro su kuawa wuu bəkə teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka
Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu
ka Kasulugibu mìn di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u sãa win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Amõreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kanantin bwese keri yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidoniõ, Geran bera gia sere ka Gasao ka maa Sodomuo ka Gomõra gia ka Adima ka Seboimuõ n ka girari Lesao. ²⁰ Beya ba sãa Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumõ.

²¹ Be ba maa sãa Semu, Yafetin mæon bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben yisa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Geteε ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii tøn durõbu yiru mara. Turowa ba sokumõ Pelegi, yèn sõ win waati sõra duniagiba tem bõnu kua. Win wõnõn yisira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alimõdadi mara ka Selefõ ka Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaeli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba sãa Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta wãa sõõ yari yeru gia te ba mõ Sefaa. ³¹ Be ba sãa Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumõ.

³² Nge mε Nõwen bibun bweserun keri yi sãa ka sere maa tem mi ba da ba wãa wãa ka barum mε kera baayere ya ra gere, meya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babelio

11

¹ N deema yellu handunia kpuro sõõ, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa sõõ yari yerun di ba batuma deema Sinean temõ ma ba sin yeru

kua mi. ³ Yera ba geruna ba nɛɛ, too, i de su biriki mura su ye wɔ̃ yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sɔ̃ ba ò kpenu mɔ. Ma ba kɛntaa kua ben simaa. ⁴ Ba kpam nɛɛ, i de su wuu swii kpa su gidambisa bani yèn wii kpiira koo wɔ̃llu girari, kpa su yĩsiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro sɔ̃.

⁵ Yera Yinni Gusunɔ̃ u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mɛɛri ye tɔ̃mba banimɔ mi. ⁶ Ma u nɛɛ, be wee, ba sãa bwese teeru ba maa barum tem gerumɔ ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tɛ̃n di gãanu kun bu yinarimɔ bu ka ko ye ba bwisika kpuro. ⁷ Yen sɔ̃, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nɔ̃sina.

⁸ Yera Yinni Gusunɔ̃ u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro sɔ̃. ⁹ Yen sɔ̃na ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusunɔ̃ u barum burisina. Min diya u maa tɔ̃mbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro sɔ̃.

Sɛmun bibun bweseru n ka Aburamu girari

¹⁰ Sɛmun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wɔ̃ɔ̃ yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sɔ̃ra u mɔ wɔ̃ɔ̃ wunɔ̃bu (100). ¹¹ Aapasadin marubun biru Sɛmu u maa bii tɔ̃n durɔ̃bu ka tɔ̃n kurɔ̃bu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ̃ nɛɛra wunɔ̃bu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua wɔ̃ɔ̃ tɛna ka nɔ̃ɔ̃bu ma u Sela mara.

¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tɔ̃n durɔ̃bu ka tɔ̃n kurɔ̃bu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ̃ nɛɛru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua wɔ̃ɔ̃ tɛna ma u Heberu mara.

¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii tɔ̃n durɔ̃bu ka tɔ̃n kurɔ̃bu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ̃ nɛɛru ka ita (403).

¹⁶ Heberu u kua wɔ̃ɔ̃ tɛna ka nɛɛ ma u Pelegi mara.

¹⁷ Pelegin marubun biru Heberu u maa bii tɔ̃n durɔ̃bu ka tɔ̃n kurɔ̃bu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ̃ nɛɛru ka tɛna (430).

¹⁸ Pelegi u kua wɔɔ tɛna ma u Rehu mara. ¹⁹ Rehun marubun biru Pelegi u maa bii tɛn durɔbu ka tɛn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba nne (209).

²⁰ Rehu u kua wɔɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara.

²¹ Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɛn durɔbu ka tɛn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).

²² Ye Serugu u kua wɔɔ tɛna ma u Nakori mara.

²³ Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɛn durɔbu ka tɛn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu (200).

²⁴ Ye Nakori u kua wɔɔ tɛna tia sari ma u Tera mara.

²⁵ Teran marubun biru Nakori u maa bii tɛn durɔbu ka tɛn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ wunaa teeru tia sari (119).

²⁶ Tera u kua wɔɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

²⁷ Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara.

²⁸ Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nɔn mara, win tundo Tera u sɔ. ²⁹ Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yɔsira Saaraɪ, Nakorigiin yɔsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sɔawa Haranin bibu.

³⁰ Saaraɪ u sɔawa wɔro, u n bii mara.

³¹ Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saaraɪ Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ Karaniɔ ma ba sina mi. ³² Ye Tera u kua wɔɔ goobu ka nɔɔbu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nenɛm

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, a seewo wunen tem di a wunen wuu deri ka wunen tondon

yenu a da tem gam mi kon nun s̄ōsi. ² Wunen min diya kon de bwese bakaru tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunen ȳisiru tu kp̄ēa kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa ȳero domaru kua. Wi u maa nun b̄rusi, kon ȳero b̄rusi. Wunen min diya handunian t̄ambu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa w̄ari nge me Yinni Gusun̄o u n̄un s̄ōwa ma ba da sannu ka L̄otu. Sanam me ba yara Haranin di, Aburamu u m̄awa w̄ō wata ka w̄okura n̄ōbu. ⁵ U win kur̄o Saarai sua ka L̄otu win w̄on̄on bii ka ben arumani ye ba m̄o kpuro ka s̄om kowo be ba wa Haranīo. Be kpurowa ba swaa w̄ari ma ba tura Kananin tem̄o.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem me bukiana sere u ka tura Sikemūo mi d̄āa s̄ō ga w̄āa ge ba m̄e M̄ore. Kananiba maa w̄āa tem me s̄ō, saa ye.

⁷ S̄ō teeru yera Yinni Gusun̄o u Aburamu kure u n̄e, wunen bibun bwesera kon tem me w̄ē.

Ma u ȳaku yeru bana u ka Yinni Gusun̄o s̄ā wi u n̄un kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin s̄ō yari yer̄o u win dii bekuruginu gira. U Beteli m̄era s̄ō kpee yeru gia, Ayi maa s̄ō yari yer̄o. Miya u maa ȳaku yeru bana u Yinni Gusun̄o s̄āwa. ⁹ Ma u maa seewa u win sanum w̄ari u d̄ō s̄ō ȳesan n̄om d̄waru gia Negeb̄u.

¹⁰ Ye Aburamu u tura mi, yera ḡōra tunuma tem me s̄ō. Ma u seewa u da Egibitin tem̄o u sina mi, domi ḡō te, ta kp̄ēa win tem mi. ¹¹ Sanam me ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kur̄o Saarai s̄ōwa u n̄e, wee wun̄e kur̄o bur̄wa. ¹² Egibitigibu b̄a n̄ nun wa ba koo n̄e, a s̄ā nen kur̄o kpa bu man go bu nun deri. ¹³ Na nun kanam̄o, a n̄e, wun̄e nen sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunen s̄ō, kpa a wa a nen wiru dwe.

¹⁴ Ye ba tura Egibitiᵛ, Egibitigiba wa ma kurᵛ wi, u wã gem gem. ¹⁵ Egibiti sunᵛn bwãaba nᵛn wa ma ba na ba sunᵛ kurᵛ win buram gari saaria, ma sunᵛ u dera ba ka nᵛn na win mi. ¹⁶ Ma u Aburamu gea kua gem gem kurᵛ win sᵛ. U nᵛn yãanu kã ka nᵛe ka ketekunu ka keteku merobu ka yooyoosu ka yoo tᵛn durᵛbu ka tᵛn kurᵛbu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunᵛ u sunᵛ wi ka win yenugibu kpuro wahala baka doke Saaraᵛ, Aburamun kurᵛn sᵛ. ¹⁸ Yera u Aburamu soka u nᵛe, mban sᵛna a man kua mᵛ. Mban sᵛna a nᵛ man sᵛᵛwa ma wunen kurᵛwa. ¹⁹ Ma a nᵛe, wunen sesuwa, a dera na nᵛn sua kurᵛ. Tᵛ wunen kurᵛ wee, a nᵛn suo a ka doona. ²⁰ Ma u wooda wᵛ bu de u doona ka win kurᵛ ka win ye u mᵛ kpuro.

13

¹ Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Negebu gia wi ka win kurᵛ ka ye u mᵛ kpuro ka Lᵛtu sannu.

Aburamu ka Lᵛtu ba karana

² Aburamu u sãawa dukiagii. U yaa sabenu mᵛ ka sii geesu ka wura. ³ Ma u sanum so Negebun di u da Beteli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa sᵛᵛ. ⁴ Miya u Yinni Gusunᵛ sãwa mi u raa yãku yeru bana.

⁵ N deema Lᵛtu u maa yãanu mᵛ ka nᵛe ka dii bekuruginu u ka Aburamu swii. ⁶ Ben arumani ye, ya kpã sere yam mi ba wãa mu nᵛ tura ba n ka wãa mi sannu. ⁷ Yen sᵛna sannᵛ ga dua Aburamun kparobu ka Lᵛtugibun suunu sᵛᵛ. N deema Kananiba ka Feresiba ba wãa tem mᵛ sᵛᵛ sanam mᵛ. ⁸ Yera Aburamu u Lᵛtu sᵛᵛwa u nᵛe, na nun kanamᵛ, a ku de sikirinᵛ ga n wãa nᵛe ka wunen suunu sᵛᵛ, nᵛ kun mᵛ nen kparobu ka wunᵛgibun suunu sᵛᵛ. Domi besᵛ dusina. ⁹ A nᵛ tem waamᵛ kpuro wunen wuswaaᵛ? A

de su kabana. À n da nòm dwarə, kon da nòm geuə, ñ n maa nòm geu gian na a da, kon da nòm dwarə.

¹⁰ Ma Lətu u nəni seeya u Yuudenin daarun bera mɛera sere n ka da wuu ge ba m̀ Soari. U wa tem mu gea s̄a mu nike nikeru m̄ nge gbaa te Yinni Gusunə u kua Edeniə, ñ kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunə kun gina Sodomu ka Goməra kpeerasie. ¹¹ Yera Lətu u Yuudenin wəwa ye kpuro tii ḡsia ma u da s̄ə yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana. ¹² Aburamu u sina Kananin temə, Lətu u maa da u sina wəwa yen wusun bəkuə ma u ka win dii bekuruginu susimə sere ka Sodomuə. ¹³ Sodomugibu wee, tən k̄soba. Ba s̄awa durumgibu mam mam Gusunən wuswaaə.

¹⁴ Ye Lətu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunə u Aburamu s̄əwa u nɛɛ, a nəni seeyo kpa a s̄ə yari yeru ka duu yeru mɛeri n toma ka s̄ə yēsi yēsika.

¹⁵ Domi tem mɛ a waamə mi kpuro, wunɛ ka wunen bibun bwesera kon mu w̄ ka baadommaə. ¹⁶ Kon wunen bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kp̄i u yanim gari wiya u koo maa kp̄i u wunen bibun bweseru gari. ¹⁷ A seewo a tem mɛ b̄su kpa a mən kp̄aru wa nge mɛ mu nɛ. Domi wuna kon mu w̄.

¹⁸ Ma Aburamu u win dii bekuruginu kparenu kua u da u sina Manden s̄əwə, wuu ge ba m̀ Heboronin bəkuə. Ma u ȳku yeru bana u ka Yinni Gusunə s̄a mi.

Aburamu u Lətu wəra

14

¹ Sanam mɛ Amurafeli u s̄a Sinean sunə, ma Ariəku s̄a Elasan sunə, ma Kedolameɛ s̄a Elamun sunə, ma Tideali s̄a Goyimun sunə, ² sanam mɛya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunə, ka Birisa, Goməran sunə, ka Sineabu, Adiman sunə, ka Semɛbɛɛ, Seboimun sunə, ka Belan sunə ye ba maa s̄okumə Soari. ³ Beni

kpurowa ba menna nim wõku b̄aruguu ge ba maa sokum̄o Sidimu, gen w̄owā. ⁴ N deema w̄õ w̄okura yiruw̄a ba Kedolamēε yoru diiya, adama w̄õ w̄okura itase s̄o ba seewa ba ka tii yina. ⁵ Yera w̄õ w̄okura n̄nese, Kedolamēε ka sinam be ba w̄ā ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiter̄otu Kaanaimūo, ma ba Susiba tabu di Hamūo, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimūo. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba m̄ Seirīo sere Paranin s̄õw̄o ge ga w̄ā gbaburun bera. ⁷ Yen biru ba ḡosirama ba da Eni Misipatīo, ye ba maa sokum̄o Kad̄esi. Miya ba Amalekiba tabu w̄ari ba kamia ben tem kpuro s̄o ka Am̄oreba be ba terie Hasas̄ontamaāo. ⁸ Yera Sodomun sun̄o seewa ka Gom̄oran sun̄o ka Adiman sun̄o ka Seboimun sun̄o ka Belan sun̄o ye ba maa sokum̄o Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun w̄owā. ⁹ Sinam beya Kedolamēε, Elamun sun̄o, ka Tideali, Goyimun sun̄o, ka Amurafeli, Sinean sun̄o, ka Arīoku, Elasan sun̄o. Sinambu n̄ne be, ba ka n̄õbu be tabu m̄. ¹⁰ Sidimun w̄owa miya k̄antaan w̄arusu w̄ā nge d̄ak̄aba. Yera Sodomun sun̄o ka Gom̄oran sun̄o ba duki sua ba da ba w̄ariki si s̄o. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gom̄oragibun dukia gura ka ben d̄ianu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun w̄on̄on bii Lotu mwa wi u w̄ā Sodomūo ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera dur̄o goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi s̄õwa. N deema Aburamu u s̄õ Manden s̄õw̄o. Mande s̄āawa Am̄oren bweseru, Esikoli ka An̄ēen w̄on̄o, be ba arukawani b̄ak̄ua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win w̄on̄on bii yoru mwa, yera u win s̄om kowo w̄aruḡaba ḡsa gooba wun̄õbu ka w̄okura n̄õbu ka ita (318) be ba mara win yenūo u bu tabu ȳanu w̄ẽ. Ma u ka sinam be naa gira sere Danūo. ¹⁵ Ma u win t̄ambu b̄onu kua u ka bu w̄ari w̄okuru, wi ka win s̄om kowobu. U bu tabu di ma u bu naa sw̄ii sere Kob̄āo, ye ya w̄ā Damasin s̄õ ȳesan n̄om geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro

wɔrama ma u win wɔnɔn bii Lɔtu wɔrama ka win ye u mɔ ka sere maa tɔn be ba raa mwɛera ka ben kurɔbu.

*Abur*amu u ka Mɛekisideki ka Sodomun sunɔ yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolameɛ ka sinam be ba wãa ka wi tabu diima u wee, Sodomun sunɔ u nùn sennɔ da Safen wɔwɔa ye ba maa sokumɔ sunɔn wɔwa.

¹⁸ Ma Mɛekisideki, Salemun sunɔ u ka pɛɛ na mi ka tam. Durɔ wi sãawa Wɔrukoon yãku kowo. ¹⁹ U Aburamu domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ, wi, wi u kpuro kere, u maa wɔllu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. ²⁰ Wigia siarabu domi u nun wunen wɛrɔbu nɔmu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua u Mɛekisideki wi wɛ.

²¹ Yen biru Sodomun sunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, a man tɔmbu wɛɛyɔ kpa a dukia sua ye ko wunɛgia.

²² Aburamu u Sodomun sunɔ wisa u nɛɛ, na nɔmu sua wɔllɔ na bɔrua ka Gusunɔn yĩsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wɔllu ka tem taka kua, ²³ ma na ñ gãanu ganu suamɔ ni nu sãa wunɛginu baa wɛɛ siira, baa bara wɛru kpa a ku ra ka nɛɛ, wuna a man kua dukiagii. Na ñ gãanu ganu suamɔ, ²⁴ ma n kun mɔ ye nen aluwaasiba ba di. Adama a de Anɛɛ ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bɔnu sua.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Aburamu bɔkua

15

¹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u ka Aburamu gari kua kãsiru sɔɔ u nɛɛ, Aburamu, a ku berum ko, nɛna na wunen tɛrɛru, wunen are ko n kpã gem gem.

² Aburamu nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, mba kaa maa man wɛ. Wee na gɔɔ dɔɔ bii sari kpa Eliesɛɛ Damasigii u ko nen tubi dio. ³ Yèn sã a ñ man bii kã, nen yoo Eliesɛɛ wi ba mara nen yenuɔ wiya koo nen tubi di.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, n ñ wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biiwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunɔ u ka nùn da tɔɔwɔ u nɛɛ, a wɔllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n kaa kpĩ. Nge mɛya wunen bwesera koo dabiru nera.

⁶ Ma Aburamu u Yinni Gusunɔ naanɛ kua. Yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ⁷ Ma u kparam nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem meni wɛ.

⁸ Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yɛ ma tem meni mu koo ko nɛgim.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiilba wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itaguu, ka yã kineru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totoberɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰ Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro menna u yi go u berana yiru u yin besi yi u karinasia, adama u ñ gunɔsu bere si.

¹¹ Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹² Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma berum nùn mwa yam wɔku te sɔɔ. ¹³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a n yɛ ma wunen bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶ Adama kon tem men tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kparam gɔsirama mini, domi Amɔreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunen baababa deema ka alafia.

¹⁷ Ye sɔɔ kpa yam tĩra niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa besi yin kpoo kpooka sɔɔ. U sã nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸ Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkua tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunen bwesera kon tem meni wɛ saa daa piibu ge ga wãa Egibitin tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba mɔ Efarati. ¹⁹ Tem mɛ, mu

sāawa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimōnibagim ²⁰ ka Hetibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ ka Amōreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimeeli marua

16

¹ Aburamu ka win kurō Saarai ba ñ bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tōn kurō goo mō wi u sãa Egibitigii. Win yīsira Agaa. ² Ma Saarai u win durō sōōwa u nēē, wee, Yinni Gusunō u man kua wīro. Na nun kanamō, a ka nen yoo duo. Sārəkudo kon bibu wa saa win min di.

M a Aburamu u win kurōn gari wura. ³ Saa ye sōōra Saarai u win yoo Agaa wi sua u win durō kā kurō. N deema ba wōō wākuru kua kō Kananin temō. ⁴ Ma Aburamu u ka Agaa mēna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mō, yera u win yinni Saarai gendu wōri. ⁵ Ma Saarai u Aburamu sōōwa u nēē, nen wōmburu tu wōri wunē sōō. Na nun nen yoo kā kurō, adama ye u wa ma u gura mō, yera u man gendu wōri. Yinni Gusunōwa koo sun siria nē ka wunē.

⁶ Aburamu u Saarai wisa u nēē, wuna a wunen yoo mō, a ka nùn koowo nge mē a kī.

Saa yera u Agaa nōni mēni ma Agaa u duka sua win min di. ⁷ Yinni Gusunōn gōrado * u nùn wa gbaburō bwia gaan bōkuō Surin swaaō. ⁸ U nēē, Agaa, Saaraīn yoo, man diya a wee. Mana a dōō.

Agaa u nēē, na duka suōwa nen yinni Saaraīn min di.

⁹ Ma gōrado wi, u nùn sōōwa u nēē, a gōsiro wunen yinnin mi, kpa a nùn wiru kpīya. ¹⁰ Kon wunen bweseru dabiasia sere goo kun kpē u tu gari. ¹¹ Wee a gura mō,

* 16:7 Yinni Gusunōn gōrado - Isireliba ba ku ra kā bu Gusunōn yīsiru sia. Yen sōna ù n bu kurema ba ra nēē, Gusunōn gōradowa.

kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yĩsiru kɛ Isimɛeli. Domi Yinni Gusunɔ u wunen nɔɔ nua nɔni swãa te sɔɔ. ¹²Bii wi, u ko n sãawa nge keteku gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ̀. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondine.

¹³Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nùn yĩsiru kã u nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wãa na ñ gu? ¹⁴Yen sɔna ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wãawa Kadɛsi ka Bareɔin baa sɔɔ.

¹⁵Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yĩsiru kã Isimɛeli. ¹⁶Aburamun wɔɔ ga sãawa wene ka nɔɔba tia sanam me ba Isimɛeli mara.

Bango sãawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

¹Ye Aburamu kua wɔɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nùn kure u nɛɛ, nena na Gusunɔ Dam kpurogii. A n siimɔ nen wuswaaɔ kpa a kun taare mɔ. ²Kon ka nun arukawani bɔke kpa n wunen bweseru dabiasia gem gem.

³Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpam ka nùn gari kua u nɛɛ, ⁴nen arukawani wee, ye na ka nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese dabinun baaba. ⁵Ba ñ koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburamu, ye ya gerumɔ bwese dabinun baaba. ⁶Kon de wunen bibu bu marura bu sosi sere ba ñ garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunen min di. ⁷Kon wure n ka bɛɛ nen arukawani bɔke, wunɛ ka wunen bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n sãa wunen Yinni ka wunen bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸Kpa n wunɛ ka wunen bibun bweseru Kananin tem me wɛ, mɛ sɔɔ a wãa mi, a sɔru dimɔ. Me kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n sãa ben Yinni.

⁹ Ma u kparam Aburahamu sɔɔwa u neɛ, i nen arukawani nenuɔ, wunɛ ka wunen bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunen bweserɔ. ¹⁰ Arukawani ye wee, ye na ka beɛ bɔkumɔ, ye i ko nene wunɛ ka wunen bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u wãa beɛn suunu sɔɔ. ¹¹ Kpa ya n sãa arukawani yen yĩreru ye ya wãa ne ka beɛn suunu sɔɔ. ¹² I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue ù n sɔɔ nɔɔba ita tura. N ñ mɔ be ba mara beɛn yenuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. ¹³ I ko be kpuro bango kuawa kpa nen arukawani yen yĩreru ta n wãa beɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Tɔn durɔ wi ba ñ bango kue, i ko i nùn wunawa wigibun min di i go. Domi u nen arukawani sanku.

¹⁵ Gusunɔ u kparam Aburahamu sɔɔwa u neɛ, a ku maa wunen kurɔ soku Saaraɪ. Saaraawa kaa n da nùn soku. ¹⁶ Kon nùn domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. Nen doma ten saabu bwese dabɪnu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

¹⁷ Yera Aburahamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tem girari u yɛɛ ma u gerua win tii sɔɔ u neɛ, ba koo maa tɔnu wɔɔ wunɔbugii bii marua? Saaraa wi u kua wɔɔ wene ka wɔkuru mini, u koo bii ma? ¹⁸ Yera u Gusunɔ sɔɔwa u neɛ, a de Isimeɛlin sanu sanusu su nun wɛre kpa u nen tubi di.

¹⁹ Ma Gusunɔ u neɛ, aawo, wunen kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nùn yĩsiru kɛ Isaki. Wiya kon wure n ka nen arukawani bɔke ye ya ñ kpeemɔ win bweserɔ. ²⁰ Mɛya na wunen kanaru nua te a kua Isimeɛlin sɔ. Wee, kon maa nùn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabiya sere ba ñ garirɔ. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakarun kerɪ wɔkura yirun nuuru. ²¹ Adama nen arukawani ye, ya ko n wãawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasɔku amadaare.

²² Ye Gusunɔ u ka Aburhamu gari kua u kpa, u nùn deri u doona wǎllɔ. ²³ Yen biru Aburhamu u Isimɛeli sua ka yobu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be ba wǎa win yenuɔ kpuro gesi, ma u bu bango kua dɔma te, nge mɛ Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ²⁴ Aburhamu u mɔwa wɔɔ wunɔbu tia sari sanam mɛ u bango kua. ²⁵ Win bii Isimɛeli u maa mɔwa wɔɔ wɔkura ita. ²⁶ Sɔɔ tee tera ba Aburhamu ka win bii Isimɛeli bango kua. ²⁷ Tɔn durɔbu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u dwa tɔn tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburhamu biin nɔɔ mwɛeru kua

18

¹ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Aburhamu kure Manden sɔɔwɔ ye u sɔ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔɔ sɔɔ gbɔara. ² U nɔni seeya u mɛera. Wee tɔn durɔbu ita ba yɔ saruɔ. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaɔ. ³ Ma u ben tɔnwero sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, à n wura, a yɔro, a ku man sarari a doona. ⁴ I de bu nim tama i ka bɛɛn kɔri kpakia kpa i wɛra dɔa saaru mini. ⁵ Kon da n dɔanu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wɔri i doona. Bɛɛn naa te, ta bɛɛɛ kua. Yen sɔ, i de i nen yaare di.

Ma ba nɛɛ, a koowo nge mɛ a gerua.

⁶ Yera Aburhamu u gɔsira ka sendaru win dii bekurugirɔ Saaraan mi. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, a wasi suo a som sakakun nɔɔ ita sua a buri kpa a kiraru sɔmɛ.

⁷ Ma Aburhamu u duka da win naa gɔɔwɔ u naa kine kpɛmbu ge ga wǎ mwa u win sɔm kowo turo wɛ. Ma u gu go u sawa fuuku. ⁸ Aburhamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tɔn ben wuswaɔ. Win tii u da u sina bee tia dɔa ten saarɔ sanam mɛ ba dimɔ nge mɛ ben komaru. ⁹ Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, mana wunen kurɔ Saaraa u wǎa.

Ma u nɛɛ, u wãa dirɔ.

¹⁰ Ma ben turon min di Gusunɔ u nɛɛ, gasaku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye sɔɔ, wee, wunen kurɔ Saaraa u koo bii tɔn durɔ ma.

N deema Saaraa u yɔ̃ u gari yi swaa daki dii kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔɔ win biruɔ. ¹¹ Aburhamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sãa wi u koo bii ma. ¹² Ma u tii yɛɛ u nɛɛ, tɛ ye na tɔkɔ kua na kpa, nen durɔn tii maa tɔkɔ kua, yera sa ko maa kpɪ su mennabun nuku dobu wa?

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u Aburhamu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔɔna Saaraa u yɛɛ u nɛɛ, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tɔkɔ kua u kpa? ¹⁴ Gãanu ganu wãa ni nu ka man sɛ? Nge mɛ na yi, suru nɔɔba nnen biru kon wurama kpa Saaraa u bii tɔn durɔ ma.

¹⁵ Ma Saaraa u siki u nɛɛ, na ñ yɛɛ. Domi berum nùn mwa.

Adama Yinni Gusunɔ u nɛɛ, weesa, a yɛɛ.

Aburhamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun sɔ̃

¹⁶ Ma tɔn be, ba seewa ba doonɔ. Ba wuswaa tii Sodomun bera gia. Ma Aburhamu u bu swaa yɔ̃ra.

¹⁷ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ye kon ko, n weene n ye Aburhamu berua? ¹⁸ N ñ gãanun sɔ̃, Aburhamun bwesera koo kpɛa kpa ta n dam mɔ. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁹ Domi wiya na gɔsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wɛ bu nen swaa swii kpa ba n sɔ̃imɔ dee dee ba n nen kɪru mɔ, kpa n nen nɔɔ mweenu yibia ni na nùn kua.

²⁰ Ma u nɛɛ, tɔmbun weweenu kpɛa Sodomu ka Gomɔragibun daa kɔsan sɔ̃. Ben durum ya banda. ²¹ Yen sɔ̃na kon sara kpa n wa bà n mɔ ka gem nge mɛ na nɔɔmɔ. Ñ kun mɛ, kpa na n yɛ.

²² Tɔn ben yiru ba ben swaa wɔri ba doonɔ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunɔ u gina yɔ̃ra ka Aburhamu. ²³ Ma Aburhamu u nùn susi u nɛɛ, ka gem

kaa tən geobu ka tən kōsobu go sannu? ²⁴ Sərəkudo tən geobu weeraakuru ba ko n wāa wuu ge sɔɔ, be ba wunen kīru mɔ̄. Ñ n man na, kaa maa bu gowa? A ñ wuu gen tōmbu suuru kuammɛ tōmbu weeraaku ten sɔ̄? ²⁵ N ñ weenɛ a tən geobu ka tən kōsobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weenɛ. Wunɛ wi kaa handunia kpuro siri, a ñ kaa ko ye n wā?

²⁶ Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, nà n tən geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru sɔɔ, kon wuu ge kpuro suuru kua ben sɔ̄.

²⁷ Aburhamu u kparam gari sua u nɛɛ, wee, na kākā na ka nen Yinni gari kua, nɛ wi na sāa tua ka torom dirum. ²⁸ Sərəkudo tōnu weeraaku te sɔɔ, nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun sɔ̄ kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, na ñ gu kpeerasiamɔ̄ nà n tən geobu weeru ka nɔɔbu wa ge sɔɔ.

²⁹ Aburhamu u kparam nùn sɔ̄wa u nɛɛ, sərəkudo tən geobu weeruwa ba ko n wāa mi.

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, kon wuu ge deri gen tōnu weeru yen sɔ̄.

³⁰ Aburhamu u nɛɛ, a ku ka man wasira. Kon kparam gari gere. Ñ n tən geobu tenan na ya wāa mi maa ni?

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, na ñ gu kam koosiamɔ̄ nà n tɛna ye wa mi.

³¹ Ma Aburhamu u nɛɛ, Yinni, wee na kākā na ka nun gari mɔ̄. Ñ n tən geobu yendun na ta maa wāa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, na ñ gu kpeerasiamɔ̄ nà n yen te wa.

³² Aburhamu u kparam nɛɛ, a suuru koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere. Baa ñ n wəkurun na ta wāa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, na ñ gu kpeerasiamɔ̄ nà n wəku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusunɔ̄ u doona ye u ka Aburhamu gari kua u kpa. Aburhamu u maa gəsira u da win yenuɔ̄.

Lotu u yara Sodomun di

19

¹ Tambu yiru be ba raa Sodomun swaa wəri ba tura mi yoka. N deema ba sãawa Gusunɔn gɔradoba. Wee, saa ye sɔɔ, Lotu u sɔ wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu wa u seewa ² u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ u nɛɛ, i dam kooma nen yinnibu, i de su da nen yenuɔ i bɛɛn kãri kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn swaa wəri.

Ba nɛɛ, aawo, tɔwɔwa sa ko kpuna.

³ Adama Lotu u bu nɔɔ gɛɛ ba sere wura ba dua win yenuɔ. U tɔɔ baka dim kua ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba ñ gina kpunam kpa Sodomugibu ba ka yenu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi yãkaminɔ, wuu gen tɔn durɔbu kpuro gesi. ⁵ Ma ba Lotu soka ba nɛɛ, mana durɔ be, ba wãa be ba sɔbia wunen yenuɔ yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge tɔn kurɔbu.

⁶ Ma Lotu u yara u bu deema yenu kɔnnɔwɔ, u gambo kenua birum birum. ⁷ U nɛɛ, kraasibu, i suuru koowo i ku daa kãsa ko mɛ. ⁸ Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be ba kun gina durɔ yɛ. I de n bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ wɛre. Adama durɔ beni, i man bu derio domi sɔba.

⁹ Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kã a sun siri? A tii gawo min di, ñ kun mɛ, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba Lotu bɔrikiya ka dam sere ba kã bu win gambo kɔra. ¹⁰ Saa yera sɔɔ be, ba Lotu gawa ba sure yenuɔ ba gambo kenua. ¹¹ Ma ba tɔn be kpuro wɔkoru kpɛɛ be ba yɔ yenu gen kɔnnɔwɔ saa aluwaasi yãkaminun di sere ka bukurobɔ. Yera ba babi babi ba ñ kɔnnɔ ge wa.

¹² Sɔɔ be, ba Lotu bikia ba nɛɛ, wara a mɔ mini maa. Wunen bibun durɔbu ka wunen bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Be ba sãa wunɛgibu kpuro gesi, a bu mennɔ i yari

minin di. ¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia tẽ yèn sã tãmbun weeweenu kpẽa ni ba Gusunɔ koosimɔ gen tãmbun daa kãsan sã. Yen sãna u sun gɔrima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma Lɔtu u yara u da u win bibun durɔ kɛerobu sãwa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiiru kua.

¹⁵ Buru buru yam sãreru gɔrado be, ba Lɔtu nɔw gɛɛ ba mɔ, a seewo a wunen kurɔ sua ka wunen bii wɔndiaba yiru be ba wãa mini kpa i ku ra kam ko bà n wuu ge kpeerasiamɔ.

¹⁶ Ye ba wa ma Lɔtu u tɛɛmɔ, ba wi ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru yen nɔmu nɛnuwa ba gawa ba ka yara sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ u ben wɔnwɔndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u nɛɛ, a ka wunen hunde dukao, a ku ra sãira, a ku ra maa yãra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma Lɔtu u nɛɛ, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunen wɔnwɔndun kpãaru sãosi ye a ka nen hunde faaba kua. Adama na ñ kpẽ n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga wãa turuku, ga ñ maa kpã. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u ñ wisa, ma u nɛɛ, nge ga ñ piibu sãa ro?

²¹ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durom kua. Wuu gèn gari a mɔ mi, na ñ gu kpeerasiamɔ. ²² A hania koowo a da a kuke mi, domi na ñ kpẽ n gãanu ganu ko ma n kun mɔ a tura mi.

Yen sãna ba wuu ge yĩsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

²³ N deema sãw yarima Lɔtu u sere dua Soariɔ. ²⁴ Yera Yinni Gusunɔ u sãw bisu ka dãw nɛesia saa wallun di Sodomu ka Gomɔra sãw. ²⁵ U wuu si kpeerasia ka sin tãmbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro.

²⁶ Adama suaru sɔɔ Lɔtun kurɔ u sīira, ma u gɔsira bɔɔ kperu.

²⁷ Ye n kua buru buru yellu, yera Aburahamu u da u yɔra mi u raa ka Yinni Gusunɔ gari kua. ²⁸ Ye u mɛera Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dɔɔ wiira seemɔ nge gbee burɔn dɔɔ wiiru.

²⁹ Sanam mɛ Gusunɔ u batuma yen wusu kpeerasiamɔ, u Aburahamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Mìn di Mɔabuba ka Amɔniban bwesera yara

³⁰ Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wɔru sɔɔ ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u berum bara u sina Soariɔ. ³¹ Yera win bii yeruma u win wɔnɔ sɔɔwa u nɛɛ, besen tundo wee, u tɔkɔ kua. Tɔn durɔ goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba mɔ tem baama. ³² A na su besen tundo tam nɔrusia mu n kpɔ kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³³ Wɔku te, ba ben tundo tam nɔrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunɛ, adama Lɔtu kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa. ³⁴ Yen sisiru yeruma wi, u win wɔnɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, gɔa wɔkuru na dera besen tundo ka man kpuna. Su kpam nùn tam nɔrusia wɔku te, kpa wunɛ a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³⁵ Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔku te, ma wɔnɔ da u nùn kpunɛ. Tundo kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁶ Ma Lɔtun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua. ³⁷ Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u nùn yīsiru kɔ Mɔabu. Yen tubusiana nen tondon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara. ³⁸ Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u nùn yīsiru kɔ Beni Ami. Yen tubusiana nen dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburhamu ka Abimeleki

20

¹ Yeniban biru Aburhamu u seewa Manden di, ma u da sɔɔ yɛsan nɔm dware gia Nɛgɛbuɔ Kadɛsi ka Surin baa sɔɔ, u da u wɔa wuu ge ba mɔ Geraɔ. ² Gera miya u ra n win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimeleki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurɔ u yenu doke. ³ Adama Yinni Gusunɔ u Abimeleki sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tɛ kurɔ win sɔ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wɔa mi.

⁴ N deema Abimeleki u n̄ gina ka Saaraa mennare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taare gaa mɔ? ⁵ N n̄ win tiiwa u man sɔɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mɛ. N̄ n men na, na n̄ kɔsa bwisika nen gɔruɔ n sere mam nɛɛ, na durum kua ka nen nɔma.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u n̄n wisa u nɛɛ, geema na yɛ ma a n̄ taare gaa mɔ wunen gɔruɔ sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔna na n̄ dere a n̄n baba kpa a ku ra durum ko. ⁷ N̄ n men na, a durɔ wi n̄n win kurɔ wesio tɛ, domi nen sɔmɔwa u sɔa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. A n maa yina a n̄n kurɔ wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunen tɔmbu kpuro.

⁸ Yera Abimeleki u seewa buru buru yellu u win bwɔabu kpuro menna u bu Yinni Gusunɔn gari yi saaria. Ma berum bwɔa be mwa gem gem. ⁹ Saa ye sɔɔra Abimeleki u Aburhamu bikia u nɛɛ, amɔna a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nen tɔmbu. A man gɔanu kua ni nu n̄ weene bu tɔnu kua. ¹⁰ Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

¹¹ Ma Aburhamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba n̄ Gusunɔn berum mɔwa tem mini, kpa bu man go nen kurɔn sɔ. ¹² Adama ka yen de kpuro u sɔawa nen sesu tundo turosi, sa n̄ sɔa mero turo. Ma na n̄n sua kurɔ.

¹³ Yen sã, saa mìn di Gusunõ u man yara nen yenun di na bõsu, na nùn sãõwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nɛɛ, u sãawa nen sesu.

¹⁴ Yera Abimɛleki u nùn win kurõ Saaraa wesia. Ma u maa nùn yoo tɔn durõbu ka tɔn kurõbu wẽ ka yãanu ka ketɛba. ¹⁵ Ma u nùn sãõwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kĩ a n wãa.

¹⁶ Ma u maa Saaraa sãõwa u nɛɛ, wee wi a sokumõ wunen sesu mi, na nùn sii geesun gobi nɔrõbu (1.000) wẽɛmɔ. Yeni ya koo wunen tɔmbu sãõsi ma a dɛere, kpa ba n yẽ ma a ñ kãsa gaa kue.

¹⁷⁻¹⁸ N deema Gusunõ u raa Abimɛleki ka win kurõ ka win yobu bararu kpɛɛ te ta ñ derimõ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sã. Yen sãna ye u Saaraa wesia, Aburhamu u Gusunõ kana, ma u bu bekia bu ka kpĩ bu ma.

Isakin marubu

21

¹ Yinni Gusunõ u yaaye ye u raa Saaraa sãõwa. U maa win nɔɔ mwɛeru yibia. ² Saaraa u gura sua ma u Aburhamu bii tɔn durõ marua win tɔkõru sɔɔ, saa ye Gusunõ u raa nùn bura. ³ Aburhamu u bii wi yĩsiru kã Isaki. ⁴ Ye Isaki kua sãõ nɔɔba ita u nùn bango kua nge mɛ Gusunõ u raa nùn wooda wẽ. ⁵ Aburhamu mɔwa wãõ wunõbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunõ u man yẽesu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yẽewa.

⁷ U kram nɛɛ, wara koo raa Aburhamu sã ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kẽ. Wee tẽ na nùn bii tɔn durõ marua win tɔkõru sɔɔ.

Aburhamu u Aгаа ka Isimeeli gira

⁸ Bii wi, u kpɛa ma ba nùn bɔm kara. Yera Aburhamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburhamu marua u Isaki yĕemɔ, ¹⁰ yera u Aburhamu sɔ̄owa u nεε, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nen bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburhamu dua gem gem win bii Isimeelin sɔ̄. ¹² Adama Gusunɔ u Aburhamu sɔ̄owa u nεε, a ku gari yi gɔburu wa wunen yoo wi ka win biin sɔ̄. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tèn nɔ̄ mwɛru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunen yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunen biiwa u sãa.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburhamu u seewa buru buru yellu u dīanu ka nim bwāaru sua u Agaa wĕ. U maa nùn bii wi nɔ̄mu beria u nεε, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bwāa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dāa piibu gagun saarɔ. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi bà n sĕu toba ga koo wen saka. Domi u nεε, u ñ kpĕ u n win bii mɛera u n gbimɔ. Mi u sɔ̄ mi, ma u wura takana u swī.

¹⁷ Gusunɔ u bii win nɔ̄ nua ma win gɔrado u Agaa soka wəllun di u nεε, mba n nun mɔ̄, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔ̄ nua mi u wāa. ¹⁸ A seewo a da a nùn sua a kākiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔ̄ni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwāa te nim yibia u bii wĕ u nɔ̄ra.

²⁰⁻²¹ Gusunɔ u wāa ka bii wi, sanam mε u kpĕamɔ. U wāa gbaburɔ te ba mɔ̄ Parani, ma u kua ten towo. Win mero maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburhamu u ka Abimeleki arukawani bɔkua

²² Saa ye sɔ̄ra Abimeleki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ̄ Pikoli ba na Aburhamun mi. Ba nùn sɔ̄owa ba nεε, sa wa ma Gusunɔ u wāa ka wunε ye a mɔ̄ kpuro sɔ̄. ²³ Yen sɔ̄, a bɔ̄ruo ka win yīsiru ma a ñ nε ka nen bibu ka nen

debuminu bɔrɔ kɔɔ kom kuamme, kpa a ne ka nen tem megibu durom kua nge me na nun kua.

²⁴ Ma Aburhamu u nee, na wura, kon bɔre.

²⁵ Adama u Abimeleki gerusi dɔkɔ gaan sɔ ye Abimelekin yobu ba nùn mwaari. ²⁶ Abimeleki u nee, na ò yē wi u yen bweseru kua. Meya wunen tii, a ò maa man sɔɔre ma n kun mɔ gisɔ.

²⁷ Ma Aburhamu u yāanu ka keteba sua u Abimeleki wē, be yiru ba ka arukawani bɔkua. ²⁸ Ma Aburhamu u maa yāa gbiibi gɔsa nɔɔba yiru u yi nenem.

²⁹ Yera Abimeleki u nùn bikia u nee, mba kaa ka yāa gbiibi nɔɔba yiru yeni ko.

³⁰ Aburhamu u nùn wisa u nee, a nu mɔɔ kpa nu n sãa seeda ma nena na dɔkɔ yeni gba.

³¹ Yen sɔna ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka bɔri. Yīsi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ ba bɔrua.

³² Ye ba arukawani bɔkua ba kpa, yera Abimeleki ka win tabu sunɔ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ Filisitiban temɔ.

³³ Yen biru Aburhamu u dāru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ sãwa mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n wāawa ka baadommaɔ. ³⁴ Aburhamu u sina Filisitiban tem mi, u te.

Gusunɔ u nee, Aburhamu s2 u ka Isaki yākuru koowo

22

¹ Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ u Aburhamun laakari mēera u nùn soka u nee, Aburhamu.

Ma Aburhamu u wura u nee, ne wee, Yinni.

² Ma u nee, a Isaki wunen bii teere te suo wi a kī mi, a ka da Məriyan temɔ kpa a ka nùn yāku dɔɔ mwaararugiru ko guuru garun wɔllɔ te kon nun sɔɔsi.

³ Yera Aburhamu u seewa buru buru yellu u win keteku gaari bøkua ma u win sɔm kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U yāku dāa besuka. Yen biru ba swaa wəri ba dɔɔ mi Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ⁴ Ba sanum so sɔɔ yiru, yen itasera Aburhamu u yam mi wa sarun di ye u nɔni seeya. ⁵ Ma u win sɔm kowo be sɔɔwa u nɛɛ, i yɔro mini ka keteku. Nɛ ka nen bii sa dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sāaru ko kpa su wurama su bɛɛ deema.

⁶ Ma Aburhamu u yāku dāa ye sua u win bii Isaki sɔbi. Win tii u dɔɔ ka woburu sua u neni ma be yiru ba swīine.

⁷ Yera Isaki u nùn bikia u nɛɛ, baaba.

Aburhamu u nɛɛ, nɛ wee, nen bii.

Isaki nɛɛ, dɔɔ ka dāa wee, adama mana yāku yāara wāa.

⁸ Aburhamu nùn wisa u nɛɛ, nen bii, Gusunɔ u koo tii win yāku yāaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n dɔɔ. ⁹ Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nùn yīreru kua, Aburhamu u yāku yeru kua u yāku dāa ye teria ten wɔllɔ, ma u win bii Isaki bøkua u sɔndi mi.

¹⁰ Yen biru Aburhamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔn gɔrado* u nùn soka wɔllun di u nɛɛ, Aburhamu, Aburhamu.

Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

¹² Ma gɔrado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nùn gāanu ganu kua. Domi na gia tē ma a man nasie, a n̄ maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³ Yera Aburhamu u nɔni seeya u sīira u yāa kineru wa tèn kɔba tōki tēke ta yō. Ma u da u tu mwa u ka yāku dɔɔ mwaararugii te kua win biin ayerɔ. ¹⁴ Ma u yam mi yīsiru kã, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sōna ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu nɛɛ, Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo wunanara.

* 22:11 Yinni Gusunɔn gɔrado - I wiru 16:7n tubusianu mɛerio.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u kparam Aburahamu soka nɔn mɛɛruse wɔllun di u nɛɛ, ¹⁶ yɛn sɔ a kua mɛ, ma a n ka man wunen bii teere te yinari, nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yĩsiru ¹⁷ kon nun domaru kua ka gem kpa n wunen bweseru dabiasia nge wɔllun kperi, n kun mɛ nge yani sɛeri yi yi wãa nim wɔkun goorɔ, kpa ba n ben yiberɛba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sɔɔ nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yɛn sɔ a nen gari mɛm nɔɔwa.

¹⁹ Ma Aburahamu u gɔsirama u na u win sɔm kowo be deema ba wɔma yɛnuɔ Beri Sebaɔ.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburahamu u nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yĩsira Usi. Usin wɔnɔba Busi ka Kemueli wi u sãa Aramun tundo, ²² ka Kesedi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betueli. ²³ Betueliwa u Rebeka mara. Bibu nɔɔba ita ye Milika u Aburahamun wɔnɔ Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurɔ goo wi ba mɔ Reuma u maa nùn bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburahamu u tem dwa mi u koo nùn sike

23

¹ Saaraa u kuawa wɔɔ wunaa teeru ka nɔɔba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ ma Aburahamu u na u win gɔɔ swĩ. ³ N deema u n win goo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, ⁴ bɛen tii i yɛ ma nɛ sɔɔwa bɛen tem mi. Yen sɔ, i man tem dɔreo mi ko na n da nen tɔmbu sike kpa n da n nen kurɔ sike mi tɛ, na kun win goru mɛera mɛ.

⁵ Ma Heti be, ba Aburahamu wisa ba nɛɛ, ⁶ yinni, a besen gari swaa dakio. Gusunɔ u nun kuawa sina bii besen suunu sɔɔ. A wunen kurɔ sikuo besen wìn siki wɔru ga nun wɛre sɔɔ. Goo kun ka nun gu yinarimɔ.

⁷ Yera Aburahamu u tɔn be yiira u bu beɛɛ wɛ. ⁸ U nɛɛ, ì n kī n nɛn kurɔ sike kpa na kun win goru mɛɛra, i Eforoni Sokaan bii sɔɔwɔ yɛn bukata na mɔ, ⁹ kpa u man Makpɛlan kpee wɔru ge ga wɔa win gbee goorɔ deria kpa n nɔn gobi kɔsia nge mɛn nɔɔ u gerua, kpa gu ko nɛn siku yeru beɛn suunu sɔɔ.

¹⁰ N deema Eforoni Hɛti wi, u sɔ ka wuun wirugibu gbɔra kɔnnɔwɔ mi ba ra sinɛ. Ma u Aburahamu wisa Hɛti be ka be ba dumɔ min nɔni biru u nɛɛ, ¹¹ aawo, nɛn yinni, na nun gbee te kɔwa ka kpee wɔru ge ga wɔa mi. A gu mɔɔ nɛn tɔmbu kpuron nɔni birɔ. A doo a wunɛn kurɔ sike mi.

¹² Ma Aburahamu u yiira tɔn ben wuswaa ¹³ u Eforoni sɔɔwa u nɛɛ, a maa nɛgii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi kɔsiawa. A yi mɔɔ kpa n nɛn kurɔ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁵ nɛn yinni, a swaa dakio a nɔ. Mba sii geesun gobi nɛɛru (400) ya tura nɛ ka wunɛn baa sɔɔ. A wunɛn kurɔ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburahamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi nɛɛ te sua u Eforoni wɛ Hɛtiba kpuron nɔni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye sɔɔ. ¹⁷ Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten kpee wɔru ge ka ten dɔa ni nu wɔa mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburahamugia Hɛtiba kpuron nɔni biru ka sere be ba maa dumɔ gbɔra kɔnnɔn min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburahamu u win kurɔ Saaraa sikua Makpɛlan kpee wɔru ge sɔɔ Manden deedeeru Heboronio Kananin temɔ. ²⁰ Nge mɛya gbee te Aburahamu u dwa Hɛti win mi, ka kpee wɔru ge, n ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburhamu wee, u təkɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nùn domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ. ² Sɔɔ teeru u win yobun tɔnwero wi u win yɛnun dukia kpuro nɔmu sɔndia sɔɔwɔ u nɛɛ, na nun kanamɔ, a wunen nɔma dokeo nen tɔbuɔ, ³ kpa a bɔre ka Yinni Gusunɔn yīsiru wi u sãa wɔllu ka tem Yinni, ma a ñ kaa nen bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bèn suunu sɔɔ sa wãa mini. ⁴ Adama kaa da nen temɔ sere nen wuuɔ a nen bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nùn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u ñ ko n kī u man swīima sere tem mini. N weene n ka wunen bii da tem min di a yarima?

⁶ Aburhamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nen bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nen baan yɛnu ka nen tem di, u ka man gari kua u bɔrua u nɛɛ, nen bibun bwesera u koo tem mɛ wɛ. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nen bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, ù kun kī u nun swīima a dibu yara bɔri yin min di. Adama a ku ra ka nen bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win nɔma doke win yinni Aburhamun tɔbuɔ u ka bɔrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wɔkuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wãawa win nɔmɔ. Ma u seewa u swaa wɔri u da Aburhamun wɔnɔ Nakorin wuuɔ Mesopotamin temɔ.

¹¹ Ye u tura wuu gen bɔkuɔ u win yooyoosu yiirasia su ka wɛra dɔkɔ gaan bɔkuɔ yoka, saa ye tɔn kurɔba ra nim takam nɛ. ¹² Yera u nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sãa nen yinni Aburhamu Yinni, na nun kanamɔ, a Aburhamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisɔ. ¹³ Wee na wãa dɔkɔ yèn bɔkuɔ mi wuu gen wɔndiaba ba koo yarima bu nim takiri. ¹⁴ Ben wi kon nim nɔruram kana n nɔ, kpa u win tooru sika u nɛɛ, n nɔruo, kpa u maa nen yooyoosu kɛ, a

de wǎndia wi, u n sǎa wi a wunen bǎǎ Isaki gǎsia. À n kua mɛ, ko na n yɛ ma a nen yinni durom kuawa.

¹⁵ U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Betueli, Nakorin bii wi Milika u nùn marua. ¹⁶ Wǎndia wi, kurǎ burǎn tii tiiwa. Meya u ñ durǎ yɛ. U dua bwiaǎ u nim taka ma u kram makama. ¹⁷ Yera yoo wi, u duka da u ka nùn yinna u nùn bikia u nɛɛ, kaa wura a man nim kɛ n nǎ fiiko wunen tooru min di?

¹⁸ U nɛɛ, oo.

Ma u too te sǎbia u nùn mu kǎ. ¹⁹ Sanam mɛ u durǎ wi nim mɛ kǎ u kpa u nɛɛ, kon maa wunen yooyoosu takiriama su nǎ su debu.

²⁰ Yera u nim mɛ mu tie wisi ka sendaru mi yɛɛ ra nim nǎ ma u duka wura bwiaǎ u yooyoo si kpuro takiria.

²¹ Durǎ wi, u nùn mɛera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunǎ ù n win sanum mɛ dorasiamǎn na. ²² Sanam mɛ yooyoo si, su nim nǎra su kpa, durǎ wi, u wuran taabu yarama ge ga gea * sǎa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nùn wɛ. ²³ Ma u nɛɛ, waran biiwa a sǎa. A gem mǎ, a man sǎǎwǎ, ayera wǎa wunen baan yenuǎ n ka sǎbia mi?

²⁴ Rebeka u nùn wisa u nɛɛ, nen baawa Betueli wi Milika u Nakori marua. ²⁵ Besen yenuǎ yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wǎa mi kaa sǎbia.

²⁶ Ma durǎ wi, u yiira u Yinni Gusunǎ siara u nɛɛ, ²⁷ Gusunǎgia siarabu wi u sǎa nen yinni Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wǎnwǎndu ka win bǎrǎkiniru tu nùn desirari. Ma u man kpara u ka da sere win wǎnǎbun yenuǎ.

* ^{24:22} gea - Ka Heberum ba nɛɛ, taabu gen bunum mu sǎawa sikilin bǎnu, ye ya sǎa garamu nǎǎba ita. † ^{24:22} bunu - Ka Heberum ba nɛɛ, sumi yin bunum mu sǎawa sikili wǎkuru, ye ya sǎa garamu wunaa wata ka nǎǎbu (165).

²⁸ Ma Rebeka u duka da u win meron yenugibu ye kpuro saaria. ²⁹ N deema u sesu goo mə, win yīsira Labani. ³⁰ Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan nōmaə, u maa win gere kpuro nua ye u nεε, mesuma durə wi, u nùn sōwa. Yera u yara ka duka u durə wi sennə da mi u wāa ka win yooyoosu bwian bəkuə. ³¹ Ye u tura mi, u nεε, a seewo su da yenuə, wunε wi Yinni Gusunə u domaru kua. Mban sōna kaa n yǒ təwə. Wəə, na nun ayeru kua yenuə ka wunen yooyoosugiru kpuro.

³² Ye durə wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba yooyoosun səmunu kusia ma u su yakasu ka taka wē su di. Ma u nim tama mε durə wi ka wigibu ba koo ka kōri kpakia. ³³ Ma ba nùn dīanu yīiya. Adama u nεε, na n̄ gina dimə ma n kun mə na gari yi na ka sīimə gerua na kpa.

Ma Labani u nεε, a geruo.

³⁴ Yera u nεε, na sāawa Aburahamun yoo. ³⁵ Yinni Gusunə u nen yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nùn yāanu kǎ ka ketεba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tən durəbu ka tən kurəbu. ³⁶ Win kurə Saaraa u maa nùn bii tən durə marua win təkəru səə, ma u bii wi ye u mə kpuro wē. ³⁷ U maa man bōrusia sanam mε u nεε, n ku ra win bii wi kurə sua Kananin wəndiaba səə, bèn temə u wāa mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nùn kurə kasua. ³⁹ Na nùn sōwa na nεε, kurə wi, u kun kī u man swīima maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nεε, Yinni Gusunə wi u sāmə u koo win gərado gərīma u ka man da kpa u nen sanum dorasia kpa n win bii kurə suama win dusibun min di. ⁴¹ Nā n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nen bōrin di. Nā n maa tura mi, ma ba kun man goo wē, ka mε, na dibu yara nen bōrin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaə gisə na nεε, Gusunə, wunε wi a sāa nen yinni Aburahamun Yinni, a man nen sanum mε dorasio. ⁴³ Wee, na wāa bwia yen bəkuə. Bii wəndia wi u koo nim takam na, ma na nùn kana na nεε, u man nim

kē n nɔ win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nɛɛ, n nɔruo kpa u maa nen yooyoosu taka, a de wɔndia wi, u n s̄a kurɔ wi a nen yinnin bii gɔsia. ⁴⁵ N ka nen ḡɔruɔ gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na n̄n kana na nɛɛ, u man nim kē n nɔ. ⁴⁶ U win tooru s̄obia fuuku u nɛɛ, n nɔruo. Yen biru u koo maa nen yooyoosu takiriama su nɔ. Na n̄ra ma u maa su k̄a su n̄ra. ⁴⁷ Na n̄n bikia na nɛɛ, waran biiwa u s̄a. U wisa u nɛɛ, Bɛtueliwa u s̄a win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na n̄n taabu dokea w̄ɛrɔ. Ma na sumi doke win n̄maɔ. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u s̄a nen yinni Aburhamun Yinni. Ma na n̄n siara ȳɛn s̄ɔ u man kpara ka b̄ɔrɔkiniru n ka na n nen yinnin w̄ɔnɔn debubu win bii sua. ⁴⁹ T̄ɛ, ì n k̄i i nen yinni durom ka b̄ɔrɔkiniru kua, i man s̄ɔwɔ. Ì kun maa m̄, i man s̄ɔwɔ, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka Bɛtueli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ñ kp̄ɛ su yen gea ñ kun m̄ɛ yen k̄ɔsa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunen wuswaaɔ. A n̄n suo a ka da u n s̄a wunen yinnin biin kurɔ nge m̄ɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁵² Ye Aburhamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka k̄a. U maa win sesu ka win m̄ero ḡaa geenu k̄a. ⁵⁴ Yenin biru durɔ wi ka win t̄ambu ba di ba n̄ra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n ḡɔsira n wura nen yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win m̄ero ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge s̄ɔ w̄ɔkurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n t̄ɛ, domi Yinni Gusunɔ u nen sanum dorasia. Yen s̄ɔ, i man karo n da nen yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba nùn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?

Ma u nɛɛ, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nùn nɔəri win birun di nɔɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nùn yɔsirima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ, wuna besɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn dabinun mero, kpa wunen bibun bweseru tu ten yiberɛba taare tu ben wusu mwɛeri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo tɔn kurɔbu ba seewa ba yooyoosu sɔni ba durɔ wi swii ba n doonɔ.

⁶² N deema Isaki u wurama dɔkɔn di ye ba mɔ Gusunɔ u man waamɔ, ma u da u wɔa gbaburɔ Nɛgɛbuɔ. ⁶³ Sɔɔ teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u nɔni seeya u mɛera saruɔ u yooyoosu wa su wee. ⁶⁴ Rebekan tii u maa nɔni seeya u mɛera u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u nɛɛ, durɔ wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nɛɛ, nɛn yinniwa.

Yera Rebeka u sɔnditia sua u tii wukiri nge mɛ ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u nùn gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da win mero Saaraan kuu bekurugirɔ. Ma u nùn sua win kurɔ. U nùn kɔa gem gem. Nge mɛya Isakin nukura ka yemia win meron gɔɔn biru.

Aburahamun bibu gabu

25

¹ Saaraan gɔɔn biru Aburahamu u maa kurɔ sua. Kurɔ win yisira Katura. ² Kurɔ wi, u Aburahamu bibu nɔɔba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka Medani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka

Letusiba ka Lumiba. ⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efee ka Enoku ka Abida ka Elida. Beni kpurowa ba sãa Keturān bibu ka win nikuraminu.

⁵ Adama ye Aburāhamu u mō kpuro, Isaki turowa u wē.

⁶ Ma u win kurō be ba tien bibu kēnu kã kã. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da sōo yari yerun bera gia.

Aburāhamu u gu, ba nùn sikua

⁷⁻⁸ Aburāhamu u tōkō kua kōō kōō, u kuawa wōō wunaa wata ka wōkura nōōbu (175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isimēeli ba na ba nùn sikua Makpēlan kpee wōruō Eforoni Sokaan biin gberō, Manden deedeeru. Eforoni wi, u sãawa Heti. ¹⁰ Aburāhamun tiiwa u gbee te dwa Hetiban mi. N deema miya ba raa win kurō Saaraa sikua. ¹¹ Aburāhamun gōōn biru Gusunō u win bii Isaki domaru kua. Saa ye sōō, u wãawa dōkōn bōkuō ye ba mō Gusunō u man waamō.

Isimēelin bibun bweseru

¹² Isimēelin bibun bweseru wee. Isimēeli u sãawa Aburāhamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sãawa Saaraan yoo wi u Aburāhamu wē kurō. ¹³ Isimēeli wiya u seewa u bibu mara. Ben yīsa wee nge mē ba bōm wēēna. Nebayōtuwa u sãa win bii gbiikoo. Nebayōtun wōnōba Kedaa ka Adibeli ka Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kedima. ¹⁶ Ma be wōkura yiru yen baawure u kua win bwese keran wirugii. Ben tiin yīsa ba ben wusu kã ka ben gberu kpaanēba. ¹⁷ Isimēeli u kuawa wōō wunaa teeru ka wōkura nōōbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gōriō. ¹⁸ Win bibu ba wãawa nenem ba ka Aburāhamun bii be ba tie tondinē. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sōō Egibitin tem sōō yari yeru gia, Asirin swaaō.

YAKOBU

Esau ka Yakōbu

¹⁹ Aburahamun bii Isakin bibun bweseru wee. ²⁰ Ye Isaki u kua wǎw weeru yera u Rebeka sua kurǎ. Rebeka u sǎawa Labanin sesu. Ben baawa Betueli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu. ²¹ Isaki u Yinni Gusunǎ kana win kurǎn sǎ domi u kua wǎro. Gusunǎ u win kanaru mwa, ma win kurǎ Rebeka u gura sua. ²² Yera biba kuru karanamǎ win nukurǎ. Ma u nɛɛ, mban sǎna yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunǎ bikia, mba yenin tubusianu.

²³ Yera Yinni Gusunǎ u nǎn sǎwǎa u nɛɛ, bwesenu yiruwa nu wǎa wunen nukurǎ.

Bwese ni, nu koo kabana

sanam mɛ nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

Mǎw * wiya u koo win wǎnǎ wiru kpǎiya.

²⁴ Ye kurǎ win maru suru yiba, wee sikabara ba wǎa win nukurǎ. ²⁵ Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba nǎn yǎsiru kǎ Esau †. ²⁶ Yen biru yiruse maa yarima. Win nǎma Esaun naa tokuru neni. Ma ba nǎn yǎsiru kǎ Yakǎbu ‡. Isaki u mǎwǎ wǎw wata sanam mɛ ba bu mara.

²⁷ Bii be, ba seewa ba kpǎa. Esau u kua taaso geo, u ra n wǎawa yakasǎ. Adama Yakǎbu u kuawa tǎn sǎɛ wi u ra n wǎa yɛnuǎ. ²⁸ Isaki u Esau kǎru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakǎbu kǎru bo.

²⁹ Sǎw teeru nge mɛ Yakǎbu u agbaara ye ya swǎri mǎ, yera Esau u wurama taaso gberun di ka wasira bakaru.

³⁰ Yera u Yakǎbu sǎwǎa u nɛɛ, a man yabu swǎa ye sǎko n nǎ, domi na wasira too.

Yen sǎna ba Esau soka Edǎmu. Yen tubusiana tǎn swǎw.

* ^{25:23} mǎw - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tǎnwero. † ^{25:25} Esau - Yǎsi ten tubusiana, wi u sansu mǎ. ‡ ^{25:26} Yakǎbu - Yǎsi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

³¹ Ma Yakɔbu u nɛɛ, a gina man wunen bii yerumarun tubi dɔreo.

³² Esau u nɛɛ, n wee na gɔɔ dɔɔ. Mba nen yerumarun arufaani.

³³ Ma Yakɔbu nɛɛ, a bɔruo gina.

Ma u bɔrua ma u win yerumaru Yakɔbu dɔre. ³⁴ Saa yera Yakɔbu u pɛɛ ka agbaara yè sɔɔ u swii doke sua u Esau wɛ. Esau u di u nɔra ma u wigiru doona. Nge meya n kua u ka win yerumaru gema.

Isaki u da u wãa Geraɔ

26

¹ Gɔɔra kparam dua tem me sɔɔ, nge me ta raa kua Aburhamun waati. Ma Isaki u da u wãa Abimeleki Filisitiban sina bokon mi Geraɔ. ² Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Isaki kure u ka nùn gari kua u nɛɛ, a ku ra da Egibitiɔ. A de a sina tem me kon nun sɔɔsi sɔɔ. ³ A ku doona tem minin di. Ko na n wãa ka wune kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem me wɛ. Mesuma kon ka nen nɔɔ mwɛeru yibia te na wunen tundo Aburhamu kua. ⁴ Kon de wunen bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi. Beya kon maa tem me kpuro wɛ. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. ⁵ Domi Aburhamu u nen gere mem nɔɔwa, u maa nen woodaba swii ye na nùn sɔɔwa kpuro.

⁶ Yera n dera Isaki u sina Geraɔ. ⁷ Ye u wãa mi, tɔmbu bà n nùn win kurɔn gari bikia, u ra nɛɛ, win sesuwa yèn sɔ u berum mɔ bu ku raa nùn go ù n nɛɛ win kurɔwa. Domi Rebeka u sãawa kurɔ burɔ.

⁸ Nge me u tɛmɔ wuu mi, yera sɔɔ teeru Abimeleki Filisitiban sunɔ wi, u mɛerima saa win dirun fenentini di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba bɔnda mɔ. ⁹ Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nùn bikia u nɛɛ, ase wunen kurɔwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nɛɛ, wunen sesuwa?

Isaki u nùn wisa u nεε, na ò kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua mε.

¹⁰ Abimεlεki u nùn sōwa u nεε, mban bwesera a sun kua mε. Wee, n daa tie fiiko goo u ka wunen kurō wi kpuna, kpa a ra de sa n sāa taaregibu.

¹¹ Saa yera u kpara u nεε, wi u Isaki ò kun mε win kurō baba ba koo yēro gowa.

¹² Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dīanu gea kua wōō ge sōō. Nu kuawa ye u duuran nən wunōbu (100) yèn sō Yinni Gusunō u nùn domaru kua.

¹³ Nge mεya Isakin dukia ya ka kuuramō ya dōō. Ma u kua gobigii kpoko. ¹⁴ U yāanu ka ketεba mō ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimεlεki arukawani bōkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nisinu seewa. ¹⁵ Ma ba dākō be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kōrua ka tem. ¹⁶ Yera Abimεlεki u nεε, a doonō besen min di, domi a sun dam kere.

¹⁷ Ma Isaki u doona ben min di u da u wāa daru wōwa gaan mi, Geran tem mε sōō. ¹⁸ U win tundo Aburahamun dākōba wia ye Filisitiba ba raa kōrua win gōōn biru. Ma u dākō be yīsa kā kā nge mε win tundo u ra raa bu soku.

¹⁹ Ma Isakin yoo be, ba dākō gba wōwa ye sōō, ba nim gem kame. ²⁰ Ka mε, Geragibun naa kparoba na ba Isakin naa kparobu sannō nōō kuura ba nεε, ben dākōwa.

Ma Isaki u dākō ye yīsiru kā Sikirinōsu. ²¹ Yera Isakin yoo be, ba kparam dākō gaa gba, ma Geragibun naa kparobe, ba kparam na ba ka bu sanna dākō yen sō. Ma Isaki u dākō ye yīsiru kā Yiberε. ²² Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u kparam dākō gba mi. Adama ba ò maa ka nùn sanne. Ma u yam mi yīsiru kā Tii mōru.

²³ Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Sebāō.

²⁴ Yera Yinni Gusunō u nùn kure wōku te, u nεε, nena na Gusunō wunen tundo Aburahamun Yinni. A ku berum ko.

Ko na n wãa ka wunε. Kon nun domaru kua kpa n de wunen bweseru tu dabia nen bõõ Aburahamun sã.

²⁵ Ma Isaki u yãku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunõ sãwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dõkõ gba mi.

²⁶ Saa yera Abimeleki ka win bõrõ Ahusati ka sere maa win tabu sunõ Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da.

²⁷ Ye ba tura mi, yera u bu bikia u nεε, mban sõna i maa man naa swii. Domi bæya i man tusa i gira bæen suunu sõn di.

²⁸ Ma ba nùn wisa ba nεε, sa yẽ ma Yinni Gusunõ u wãa ka wunε. Yen sõna sa na a ka sun arukawani bõke. ²⁹ Ñ n men na, a bõruo ma a ñ kaa sun kõsa gaa kua nge mε sa nun gea kua sa dera a doona ka bõri yendu bæsen min di. Wee tẽ Yinni Gusunõ u nun domaru kua.

³⁰ Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba nõra ma ba kpuna mi. ³¹ Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye bõkua ka bõri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³² Yen tõõ tera Isakin jobu ba na ba nùn sõwa ba nεε ba nim wa dõkõ ye ba gba sõ.

³³ Ma u dõkõ ye yĩsiru kã Seba. Yen tubusiana Nõ mweeru. Yen sõna ba ka wuu ge sokumõ Beri Seba sere ka gisõn gisõ. Yen tubusiana nõ mweerun dõkõ.

Esau u bwese tukunu sua kurõbu

³⁴ Esau u mõwa wõõ weeru u ka kurõbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba sãawa Hetiba. ³⁵ Adama kurõ be, ba Isaki ka Rebeka nuki sankã to.

Yakõbu u Esaun domaru mwa

27

¹ Sanam mε Isaki u tõkõ kua, win nõni dam dwiia, u ñ maa yam waamõ, ma u win bii yeruma soka u nεε, Esau. Esau u nεε, nε wee.

² Ma Isaki u nεε, wee na tɔkɔ kua, na ñ maa nen gɔɔn tɔru yē. ³ Yen sɔ, na nun kanamɔ tē, a seewo a wunen sēε bwāaru ka wunen tendu sua a da yakasɔ a man yaa goowama. ⁴ Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge mε na ra kã a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

⁵ Ma Esau u seewa u da yakasɔ u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u nɔɔmɔ ye Isaki u win bii Esau sɔɔmɔ. ⁶ Yera u win bii Yakɔbu sɔɔwa u nεε, wee na nua wunen baa u wunen mɔɔ Esau sɔɔwa u nεε, ⁷ u doo u nùn yaa goowama kpa u ka nùn ye yaa dibu kua u di kpa u nùn domaru kua Yinni Gusunɔn wuswaasɔ u sere gbi. ⁸ Tē nen bii, a nen gari nɔɔwɔ yi kon nun sɔ. ⁹ A doo boo gɔrɔ a man boo binu yiru tama ni nu wã kpa n nu wunen baaba kua nge mε u ra kã, ¹⁰ kpa a ka nùn daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

¹¹ Yakɔbu u win mero wisa u nεε, wee, nen mɔɔ u sansu mɔ adama nena kun mɔ. ¹² À ku tuba, nen baaba koo man baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa doma te na kī mi, tu ko bɔri.

¹³ Win mero nùn sɔɔwa u nεε, nen bii, a de bɔri yi, yi wɔri nen wirɔ. A gesi nen gari nɔɔwɔ kpa a man boo ni tama.

¹⁴ Ma Yakɔbu u da u ka boo ni na u win mero wē. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra kã. ¹⁵ Yen biru u win bii gbiikoo Esaun tɔɔ baka yānu sua ni nu wāa dirɔ u nu Yakɔbu sebusia. ¹⁶ Ma u nùn boo bii nin gɔni tēkusi win nɔmɔ ka win wīirɔ, domi u ñ sansu mɔ. ¹⁷ Ma u dīa duro ni ka pēε ye u kua win bii Yakɔbu nɔmu beria. ¹⁸ Saa yera Yakɔbu u ka nu da win tondon mi, u nεε, baaba.

Ma tundo u wura u nεε, nε wee, wuna were nen bii.

¹⁹ Yakɔbu u win tundo wisa u nεε, nena Esau, wunen bii yeruma. Wee, na kua nge mε a gerua. A seewo a sina a nen taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

²⁰ Ma Isaki u nùn bikia u nɛɛ, amɔna a ka ye wa fuuku mɛ, nɛn bii.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinniwa u man ye gawama.

²¹ Ma Isaki u nɛɛ, ñ n mɛn na, a susima nɛn bii, n nun baba n wa à n sãa Esaun na ka gem.

²² Yakɔbu u susi win baaba Isakin mi, ma u nùn baba u nɛɛ, Yakɔbun nɔɔwa na nɔɔmɔ, adama Esaun nɔma na baba.

²³ U ñ nùn tuba yèn sɔ win nɔma sansu mɔ nge Esaugia. Adama ye u kĩ u nùn domaru kua, ²⁴ u gina nɛɛ, wuna nɛn bii Esau ka gem?

U wisa u nɛɛ, oo, nɛna.

²⁵ Isaki u nɛɛ, a ka susima n wunen taasorun yaa tem kpa n nun domaru kua.

Yakɔbu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u nùn wẽ ma u nɔra. ²⁶ Yen biru Isaki u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a susima a man sɔsu, nɛn bii.

²⁷ Yakɔbu u susi u nùn sɔsu. Isaki u win yãnun nuburu nua ma u nùn domaru kua u nɛɛ, wee nɛn biin nubura ka gberun nuburu weene te Yinni Gusunɔ u domaru kua.

²⁸ Gusunɔ u de gura ya n da nun nɛɛyɛ tem barukagim sɔɔ, kpa a alikama ka resem wa n kpɛa n banda.

²⁹ Tɔn dabinu nu nun wiru kpĩya,

kpa bwese dabinu nu nun yiira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,

kpa ben tii bu nun yiira.

Wi u nun bɔrusi u koo bɔri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yẽro koo domaru wa.

³⁰ Ye Isaki u Yakɔbu domaru kua u kpa, sanam mɛ Yakɔbu u doona kese, yera win mɔɔ Esau u wurama taasorun di. ³¹ Ma u dīanu kua u ka da win tundon mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, baaba, a seewo a nɛn taasorun yaa tem kpa a man doma te kua.

³² Win tundo Isaki u nùn bikia u nɛɛ, wuna were.

U nɛɛ, nɛna Esau wunɛn bii yeruma.

³³ Ma Isaki u diira gem gem u nɛɛ, ñ n mɛn na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nùn domaru kua. Yẽro koo maa baruka ko.

³⁴ Ye Esau u gari yi nua win tundon nɔɔn di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sãɔwa u nɛɛ, baaba, a maa nɛn tii domaru kuo.

³⁵ Isaki u nɛɛ, wunɛn wɔnɔ u na u wunɛn domaru mwa ka bwisi.

³⁶ Esau u nɛɛ, wee u man taki di nɔn yiru nge mɛ win yĩsiru. U man nɛn yerumaru mwaari. Gisɔ u maa nɛn domaru mwa. A ñ maa domaru garu mɔ a man kua?

³⁷ Isaki u nùn wisa u nɛɛ, wee na nùn kua wunɛn yinni, na maa nùn win mero bisibu kpuro wẽ bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuron domaru kua. Ñ n mɛn na, mba kon kpĩ n maa nun kua, nɛn bii.

³⁸ Esau u nɛɛ, ñ n mɛn na, doma teni tɔnawa a mɔ, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura nɔɔ kpɛɛ u swĩ. ³⁹ Win tundo Isaki u nùn sãɔwa u nɛɛ, wee ye kon nun sã.

Wunɛn tem kun baruka wasi.

Meya gura kun maa nɛmɔ wunɛn mi.

Wunɛn takobin areya kaa n dimɔ a n ka wāa.

⁴⁰ Kaa maa ko wunɛn wɔnɔn yoo.

Adama à n da ka tii yina,

kaa win yoru yari nge mɛ kete ya ra yen sugu fẽre yu kã.

Yakɔbu u da Labanin mi

⁴¹ Saa dɔma ten diya Esau u Yakɔbu tusa doma te ben tundo nùn kuan sã. Ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, nɛn baaban gɔɔ turuku kua. Win gɔɔ gbabu sindun biruwa kon nɛn wɔnɔ go.

⁴² Ba Rebeka gari yi dɔmeya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dāako Yakɔbu sokusia u nùn sãɔwa u nɛɛ, n wee, wunɛn mɔɔ u kĩ u win mɔru kɔsia u nun go.

⁴³ Tē nen bii, a nen gari swaa dakio. A seewo a kpikuru da nen sesu Labanin mi Haranio. ⁴⁴ Kpa a sina mi sōo mēru gaa sere wunen mōon bwēra yà n kpuna. ⁴⁵ Win mōru yà n sara wunen min di, u koo duari ye a nùn kua. Sanam meya kon de a gōsirama. Domi na ò kī n bēe yiru kpuro bia sōo teeru.

⁴⁶ Yera Rebeka u da u Isaki sōowa u nēe, na ka nen wāaru wasira Esaun kurō benin daan sō, be ba sāa Hētiba. Yakōbu ù n maa kurō sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wāa.

28

¹ Yera Isaki u Yakōbu soka u nùn domaru kua, ma u nùn sōowa u nēe, a ku ra ko a Kananin minin kurō sua. ² Yen sō, a seewo a da Padanaramuō, Betuēli wunen meron baaban yenuō kpa a kurō sua mi, Labani wunen dwaanin bibu sōo. ³ Kpa Gusunō Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a teria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴ Kpa u nun domaru kua wunē ka wunen bibun bweseru nge mē u Aburhamu kua, kpa tem mē, mu ko wunegim mi a sōru dimō, mē Gusunō u Aburhamu kā.

⁵ Isaki u dera Yakōbu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sāa Betuēli Aramugiin bii, Yakōbu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakōbu domaru kua ma u nùn gōra Padanaramu gia u win kurō kasu. U maa nua ma saa ye u nùn domaru kuamme u nēe, u ku raa kurō sue Kananin bii tōn kurōbu sōo. ⁷ U maa wa ma Yakōbu u win baa ka win meron gari nua ma u doona Padanaramu gia.

⁸ Yera u gia ma Kananin bii tōn kurōbun daa ya ò win baa wēremō. ⁹ Ma u seewa u da Isimeelin mi, u win bii Mahalati, Nebayōtun sesu sua kurō u doke kurō be u raa mō sōo. Isimeeli wi, u sāawa Aburhamun bii.

Yakōbu u dosa Betelio

¹⁰ Yakōbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u sī domi sōo u dua. Ye u

kpunamə u kperu garu sua u tu wiru kpīiri. ¹² Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya yɔ̄ temə ma yen wira wəllu girari, ma u Gusunən gɔradoba wa ba yɔ̄mə ba saramamə ka sɛra ye. ¹³ Yinni Gusunən tii u yɔ̄ yen wəllə ma u ka nùn gari kua u nɛɛ, nɛna Gusunə, Aburhamu wunɛn debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpī mi, wuna kon mu wē ka sere maa wunɛn bibun bweseru. ¹⁴ Wunɛn bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sɛeri kpa tu tɛria tem mɛn goonu nɛ kpuro sɔ̄. Wunɛ ka wunɛn bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na wāa ka wunɛ, ko na n maa nun kōsu yam kpuro mi a dɔ̄ kpa n maa ka nun wurama tem mɛ sɔ̄. Domi na n nun derimə sere n ka ko nge mɛ na nun sɔ̄wa.

¹⁶ Yakəbu u dom yanda ma u nɛɛ, Yinni Gusunə u wāa mini ka gem. Na n daa maa yē mɛ.

¹⁷ Yera bɛrum nùn mwa ma u nɛɛ, n wā bu suunu mi nasia. Gusunən yenuwa mini ka maa wəllun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpīiri mi, u gira temə tu ka ko yīreru. Ma u ten wəllə gum wisi. ¹⁹ U yam mi yīsiru kã Beteli. Yen tubusiana Gusunən wāa yeru. Adama wuu ge ga wāa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u nɔ̄ mwɛeru kara u nɛɛ, Gusunə ù n ka man wāa, ma u man kōsu nɛn sanum mɛ sɔ̄, ma u man dīanu wē ka yāa ni kon sebe, ²¹ kpa n gɔsira nɛn baaban yenuə ka alafia, wiya ko n sāa nɛn Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yīreru ma miya n ko n ko win wāa yeru. Ye u maa man wē kpuron wəkuru baateren wəllə kon nùn tia tia wesia.

Yakəbu u tura Labanin mi

29

¹ Ma Yakəbu u seewa u win sanum wəri u da sɔ̄ yari yeru gia. ² Ye u Harani turuku tia, yera u mɛera u dɔkə gaa wa yakasə. U wa wee, yāa gōsu gasu ita ya kpī ya

wēramō dōkō yen bōkuō, domi miya ba ra yaa sabenu nim kē nu nō. Kpee te ba maa ka dōkō yen nō wukiri ta kpā.
³ Miya yaa sabenu kpuro ra mēnne, kpa bu kpee te swenya dōkōn nōn di bu nu nim kē, kpa bu kram wure bu dōkō ye wukiri ka kpee te. ⁴ Yakōbu u yāa nin kparobu bikia u nēe, kraasibu, saa man diya i na.

Ba nūn wisa ba nēe, bese Haranigiba.

⁵ U bu bikia u nēe, i Labani Nakorin bii yē?

Ba nēe, oo, sa nūn yē.

⁶ Ma u nēe, u sere bwāa do?

Ba nēe, oo, u alafia mō. A ñ mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yāanu?

⁷ Yakōbu u nēe, wee sōō kpā, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mēna. I nu nim kēeyō kpa i kram da i nu kpara.

⁸ Ba nūn wisa ba nēe, sa ñ kpē sere yāa gōsu kpuro sū n mēna. Sanam mēya sa ra kpee te swenye dōkōn nōn di su sere yāanu nim kē.

⁹ Saa ye u ka bu gari mō mi, yera Raseli u tunuma ka win tondon yāanu, domi wiya u sāa nin kparo. ¹⁰ Ye Yakōbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yāa gōō, u susi u kpee te swenya dōkōn nōn di ma u yāa ni nim kā. ¹¹ Ma u Raseli tōbura u nūn sōsu. Ma durō wura nōō kpēe u swī nuku dobun sō. ¹² U Raseli sōōwa u nēe, sa sāawa dusinu. Domi ne Rebekan biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi sōōwa. ¹³ Ye Labani u win dwaanibu Yakōbun labaari nua, u duka na u nūn senna. U nūn tōbura u nūn bōkasi u sōsu, ma u ka nūn da yenuō. Ma Yakōbu u Labani sōōwa kpuro ye u ka sīimō.

¹⁴ Yera Labani u nēe, ka gem ne ka wune yem tema.

Ma Yakōbu u sina Labanin mi suru tia.

Yakōbu u Labani sōmburu kua Raseli ka Lean sō

¹⁵ Yen biru Labani u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, kaa man sɔmburu kua kam yèn sɔ a sãa nen dusi? A man sɔɔwɔ nyen na kaa man mwaari.

¹⁶ N deema Labani u bii tɔn kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yĩsira Lea, wɔnɔgira maa Raseli. ¹⁷ Lean nɔni kun dam mɔ, adama Raseli kurɔ burɔwa, win wasi ka win wuswaa ya girima mɔ. ¹⁸ Yakɔbu u Raseli kĩ. Ma u Labani sɔɔwa u nɛɛ, kon nun sɔmburu kua sere wɔɔ nɔɔba yiru wunen bii Raselin sɔ.

¹⁹ Ma Labani u nɛɛ, ya wã. N buram bo n nun wi kɛ, ye kon ka nùn durɔ goo kɛ. Ñ n men na, a ka man sinɔ.

²⁰ Yera n dera Yakɔbu u sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba yiru Labanin mi. Ma n nùn kua nge sɔɔ yiru yèn sɔ u Raseli kĩ.

²¹ Yen biru u Labani sɔɔwa u nɛɛ, a man nen kurɔ wɛɛyɔ kpa n nùn yenu doke, domi nen tɔra yiba.

²² Yera Labani u win wɔɔ beran tɔmbu menna kpuro ma u tɔɔ baka dim kua. ²³ Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u Yakɔbu duusia ma ba menna. ²⁴ Ma u win yoo tɔn kurɔ Silipa sua u win bii Lea wɛ. ²⁵ Sisiru bururu, wee Yakɔbu deema Leawa. Ma u Labani sɔɔwa u nɛɛ, mban bwesera a man kua meni. N ñ Raselin sɔɔna na nun sãwa ro? Mban sɔɔna a man weesu kua.

²⁶ Labani u nɛɛ, n ñ besen komaru bu wɔnɔ kurɔ kpaaru sua kpa mɔɔ u n wã. ²⁷ A gina kurɔ kpaarun sɔɔ nɔɔba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wiɔnɔ wɛ. Kpa a kpaam man sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba yiru win sɔ.

²⁸ Ma Yakɔbu u kua nge mɛ. U sɔɔ nɔɔba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nùn win bii Raseli kã kurɔ. ²⁹ Ma u maa win yoo tɔn kurɔ Biliha sua u win bii Raseli wɛ.

³⁰ Yakɔbu u ka Raseli menna, u nùn kĩa n kere Lea. Ma u kpaam Labani sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba yiru.

Yakɔbun bibu

³¹ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Yakɔbu u ñ Lea kĩ, ma u dera Raseli u kua wiro ma u Lea kua bii mero. ³² U gura

sua u bii tɔn durɔ mara ma u nùn yĩsiru kã Rubeni, u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wa ma ba man gema. Tɛ nen durɔ u koo man kã.

³³ Yen biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nua ma ba ñ man kã. Yera u ka kpam man wini kã.

Yera ba nùn yĩsiru kã Simeɔ. ³⁴ Simeɔn biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Lefi. Yera u nɛɛ, tɛra nen durɔ u koo man tii gawe, domi na nùn bii tɔn durɔbu ita marua.

³⁵ Lefin biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma u nɛɛ, tɛ kon Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔna u bii wi yĩsiru kã Yuda.

Yen biru u gina marubu yɔra.

30

¹ Ye Raseli u deema u ñ ka Yakɔbu marumɔ, yera u ka win mɔɔ nisinu seewa. Ma u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a de n ka nun ma. Ma n kun mɛ, kon gbi.

² Yera Yakɔbu u ka Raseli mɔru besira u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nena Gusunɔ n ka nun yinari a ma?

³ Raseli u nɛɛ, too, ya ñ taare, nen yoo Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa saa win min di n taaru sɔndi, kpa sa n wãasine.

⁴ Ma u win yoo Biliha sua u Yakɔbu wɛ kurɔ. Yakɔbu u ka nùn menna, ⁵ yera u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁶ Raseli u nɛɛ, Gusunɔ u nen kanaru nua ma u man siria ma u man bii tɔn durɔ kã.

Yen sɔna u bii wi yĩsiru kã Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁸ Raseli u nɛɛ, na ka nen mɔɔ gabirina gem gem na nùn kamia.

Ma u bii wi yĩsiru kã Nɛfitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu yɔra, yera u win yoo Silipa sua u Yakɔbu wɛ kurɔ. ¹⁰ Ma Silipa u gura sua u

Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹¹ Lea u nɛɛ, anna a nen wii dobu wa!

Ma u nùn yīsiru kã Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹³ Yera Lea u nɛɛ, doo nɔrugiiwa na sãa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku doo nɔrugii.

Ma u nùn yīsiru kã Aseɛ.

¹⁴ Sɔɔ teeru doo gɛɛrun saa sɔɔ, yera Rubeni u seewa u da yakasɔ u dãa te ba sokumɔ mandaragoren * binu sɔrima u ka win mero Lea wɔma. Saa yera Raseli u Lea sɔɔwa u nɛɛ, a suuru koowo, a man wunen biin dãa bii ni sɔko.

¹⁵ Lea u nùn wisa u nɛɛ, ye a man nen durɔ mwaari n ò nun tura? Yera a kpam kĩ a man nen biin dãa binu mwaari?

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de besen durɔ u ka nun du yoka ye, wunen biin dãa bii nin sɔ.

¹⁶ Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn yinna ma u nɛɛ, nena kaa ka du gisɔ, domi nen biin mandaragoren bina na ka nun dwa.

Ma Yakɔbu u ka nùn dua dɔma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔbuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nen are wɛ, yèn sɔ na dera nen durɔ u nen yoo sua kurɔ.

Ma u bii wi yīsiru kã Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛɛ geeru kã. Tɛ nen durɔ u koo man tii gawe u man beɛɛ doke yèn sɔ na nùn bii tɔn durɔbu nɔɔba tia marua.

Ma u bii wi yīsiru kã Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u nùn soka Dina.

* ^{30:14} mandaragore - Ba nɛɛ, dãa ten binu nu koo kpĩ nu tɔn kurɔ ko bii mero.

²² Gusunɔ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u nùn kua bii mero. ²³ U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yĩsiru kã Yosefu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kparam man bii tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u kĩ Labani u nùn kara

²⁵ Saa ye Raseli u Yosefu mara, yen biruwa Yakɔbu u Labani sɔwɔa u nɛɛ, a den man karo mɛ, n we nen temɔ. ²⁶ Kpa a de n ka nen kurɔbu ka nen bibu da bèn sɔ na nun sãwa. A maa yẽ kɔ mèn nɔɔ na nun sɔmburu kua.

²⁷ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo, a de a yɔra gina. Domi na wa ma wunen sɔna Gusunɔ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ, a man sɔwɔ nyen na n weene n nun kɔsia, kpa n nun wẽ.

²⁹ Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a yẽ nge mèn nɔɔ na nun sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunen yã gɔɔ ga kuura nen nɔmaɔ. ³⁰ Domi yã gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunen mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpẽa. Ñ n men na, saa yerà kaa den man yɔsu n nen tiin sɔmburu ko.

³¹ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba kon nun wẽ.

Yakɔbu u nɛɛ, na ñ kĩ a man gãanu ganu wẽ. Ye kon nun sɔ wee. À n wura, a de n kparam wunen yã gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunen sabenu sɔɔ n mɛeri mɛeri n wa yãanu ka bonu ni nu bausu mɔ ka yã nìn sansu tĩri. Niya kon gɔsi nenem nu n sãa nen kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔsira sanam mɛ a na a ka nen kɔsiaru wa. Domi boo ni nu ñ bausu mɔ ka yã ni nu ñ tĩri nù n wãa neginu sɔɔ, a man garisio gbenɔ.

³⁴ Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro nge mɛ a gerua.

³⁵ Yen tɔɔ te, Labani wi, u bonu ka yã ni nu bausu mɔ ka ni nu tĩri wuna u yi nenem ma u nu win bibu nɔmu

beria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakɔbun min di nge sɔɔ itan sanum saka.

Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ. ³⁷ Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera u dānu ganun kāsasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dāa kāsasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam mɛ, nù n yɔɔna dāa kāsasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakɔbu u ni nu tīri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nɛnɛm u yiimɔ bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ Û n deema yāa damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dāa kāsasi yi kōwa nin wuswaaɔ. ⁴² Adama ù n wa ni nu ù gea sāa, niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n sāa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ Mɛya Yakɔbu u kua u ka dukia wa ya kpā. U yāanu ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mɔ.

31

¹ Sɔɔ teeru Yakɔbu u nua Labanin bibu ba gerumɔ ba mɔ, Yakɔbu u bɛɛn tondon arumani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa nùn mɛera nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunen baaban temɔ mi ba nùn mara. Ko na n ka nun wāa.

⁴ Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gberɔ. ⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, na wa bɛɛn baaba kun maa man mɛera nge yellu. Adama Gusunɔ, nen baaban Yinni, u ka man wāa. ⁶ Bɛɛn tii i maa wa nge mɛ na bɛɛn baaba sɔmburu kua ka nen dam kpuro. ⁷ Wee tɛ, u man kam mɛera, u nen kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru. Adama Gusunɔ kun dere u man kɔsa kua. ⁸ Domi bɛɛn tundo wi, ù n nɛɛ, sabe ni nu bau bakasu mɔ niya

nu ko n sãa neginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. Ù n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni kpurowa nu ra ko mɛ. ⁹ Nge meya Gusunɔ u ka bɛɛn tundon yãa gɔɔ wɔra u man wɛ. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na nɛɛ, nɛ wee. ¹²⁻¹³ Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi u man kure Beteliɔ mi na kperu gira na gum wisi ta n ka sãa yĩreru. Miya na maa nùn nɔɔ mwɛɛru kua. Tɛ, n nɔni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ñ maa bɔnu gaa mɔ bɛɛn tundon mi. ¹⁵ U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun dɔra u bɛɛn gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari ya maa kua bɛɛ ka bɛɛn bibugia. Ñ n mɛn na, a koowo ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

¹⁷ Yen biru Yakɔbu u seewa u win kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi, Kananin temɔ. ¹⁹ Ye ba doonɔ, yera Raseli u da u win tundo Labanin bũu wi ba mɔ Terafimu gbena. N deema saa ye sɔɔ, Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ. ²⁰ Nge meya Yakɔbu u ka Labani nɔni wɔkua u doona, u ñ maa nùn gãanu sɔɔwa. ²¹ U win ye u mɔ kpuro gura. Ma u da u daa te ba mɔ Efarati tɔbura u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakɔbu u doona, yen sɔɔ itasera ba na ba Labani sɔɔwa ma Yakɔbu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tɔmbu sua ba Yakɔbu naa gira. Sɔɔ nɔɔba yiruwa ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwe Galadin guunɔ. ²⁴ N deema Gusunɔ u Labani sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, a tii laakari ko, a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sɔ.

²⁵ Ye u Yakɔbu naamwe me, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tɔmbu. ²⁶ Yen biruwa u Yakɔbu bikia u neɛ, mban sɔna a man kua me. A man kam meera a ka nen bibu doonama nge yoo be a mweerima tabu gberun di. ²⁷ Mban sɔna a duka sua asiri sɔɔ, a n man nɔɔ kanɛ. A n daa man sɔɔwa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu mɔ, kpa ba n mɔrɔkunu ka gɔasu soomɔ. ²⁸ Wee, a yina n nen bibu ka nen debuminu nɔɔ kana n bu bɔkasi a sere doona. Anna a ka gari bakaru kua me! ²⁹ Na yiiko mɔ n ka nun kɔsa kua, adama Gusunɔ, wunen baaban Yinni, u man sɔɔwa gɔa u neɛ, n laakari ko n ku ra nun gɔanu ganu sɔ. ³⁰ Wee a doonɔ wunen baaban yenuɔ gɛn beke a ra n mɔ, a n maa wee mini. Adama mban sɔna a nen bɔu kpɛru gbena.

³¹ Ma Yakɔbu u Labani wisa u neɛ, na n yɛ a n kaa ra man wunen bibu wɔrari. Yen sɔna na kua me. ³² Adama a bɔurio besen sɔmunu sɔɔ tɔn beni kpuron wuswaɔ. A n wunen gɔanu wa mi, kpa a sua. Win mi a wunen bɔu kpɛru wa, kpa bu yɛro go.

N deema Yakɔbu kun yɛ ma win kurɔ Raseliwa u bɔu kpɛ te gbena u neni.

³³ Ma Labani u dua Yakɔbun kuu bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ ka sere maa Leagirɔ, adama u n gɔanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ. ³⁴ Ma u kuu te bɔura u n gɔanu wa. N deema Raseli u bɔu kpɛ te sua u doke win yooyoon gaarin kɔkɔrɔ u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sɔɔwa u neɛ, a ku ka man mɔru ko, na n kpɛ n se domi na nɔma neni.

Labani u win bɔu kpɛ te kasu kuu te sɔɔ kpuro u n wa. ³⁶ Saa yera Yakɔbu u mɔru besira ma u ka Labani sannɔ wɔri u neɛ, toraru mba na nun torari me, n kun me kɔsa yerà na nun kua me, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam me a besen yɔnu bɔura mba a wa mi, ye ya sɔa wunen

yenun gāanu. A man ye sōsio nen tambu ka wunegibun wuswaaɔ, kpa ba n s̄aa besen seeda. ³⁸ Wee wōɔ yenda na kua wunen mi. Wunen yāanu ñ kun me wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen noma s̄o. Meya na ñ maa wunen yāa gōɔn di yāa kineru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawe. Nena na ra ten k̄sire wē. Ten te ba maa gbena wōkuru ñ kun me s̄o s̄o, a ra man ten k̄sire bikiewa. ⁴⁰ Meya na ra n s̄o soore kpara gberɔ, kpa wōkuru na n wooru n̄rure, na ñ dweeyamɔ. ⁴¹ Nge meya na kua sere wōɔ yendu, na nun s̄amburu kuawa wōɔ wōkura nne wunen bii t̄n kurɔbun s̄, ma na maa kua wōɔ n̄ɔba tia yāa ni ka boo nin s̄. Ka me, a nen k̄siarun gari ḡsiawa sere n̄n wōkuru. ⁴² Gusunɔ, wi, wi Aburhamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wāa, ka man deriwa n̄m dira. Wee, u nen w̄n w̄ndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen s̄na u man siria ḡa.

⁴³ Yera Labani u n̄n wisa u n̄e, wunen kurɔ be, ba s̄awa nen bibu. Bii beni ba maa s̄awa nen debuminu. Yāa gōɔ sini, su maa s̄awa negisu. Ye a gesi wa mini kpuro negia. Adama na ñ kp̄ n̄n bibu ka nen debumii ni n̄e. ⁴⁴ Yen s̄ t̄, a de n̄e ka wun̄e su arukawani b̄ke kpa su ȳreru doke ta n s̄aa yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka s̄aa ȳreru. ⁴⁶ Ma u win tambu s̄ɔwa u n̄e, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin b̄kuɔ. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u n̄e, kpee sube teni, ta s̄awa besen seeda n̄e ka wun̄e.

Yen s̄na ben baawure u yam mi ȳsiru k̄a ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu s̄ɔwa u n̄e, Gusunɔ u besen baawure gbara su ku ka w̄rina s̄a n yarina minin di. ⁵⁰ À n nen bibu n̄ni s̄ɔmɔ, ñ kun me à n kurɔ kpao sua, n ñ t̄nu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria n̄e ka wun̄e. Yen s̄,

a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda ne ka wunen baa sɔɔ. Meya na ñ kpee ni saramɔ n nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima. ⁵³ Sà n kua me, Gusunɔ, Aburhamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa bɔrɔa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u yãkuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu menna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wɔku te.

32

¹ Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu nɔɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yenuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

² Yakɔbu u swaa mɔ u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka nùn yinna. ³ Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u nee, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yĩsiru kã Mahanaimu. Yĩsi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u sɔmɔbu gɔra win mɔɔ Esaun mi, Edɔmun temɔ me ba maa mɔ Seiri. ⁵ U bu wooda wẽ u nee, ameniwa i ko nen tɔnwero Esau sɔ i nee, ne Yakɔbu win bɔɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisɔ. ⁶ Na nee mɔ ka ketekunu ka yãanu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera na nùn nɔɔsiamɔ u ka man nɔnu geu mɛeri, wi, wi u sãa nen tɔnwero.

⁷ Sɔmɔ be, ba da ba wurama Yakɔbun mi, ba nee, sa tura wunen mɔɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi ka tabu kowobu tɔmbu neeru (400).

⁸ Yera berum Yakɔbu mwa u nanda gem gem. Ma u tɔn be ba wãa ka wi bɔnu kua wuunu yiru ka win yãanu ka ketɛba ka yooyoosu. ⁹ Ma u nee, baa Esau ù n na u sube teeru wɔri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn baaba Aburhamu ka nɛn tundo Isakin Yinni, a man sɔɔwa n wuro nɛn temɔ mi ba man mara. Gea tɔnawa kaa man kua. ¹¹ Na ñ tura n ka wunen durom bakam ka wunen bɔrɔkiniru kpuro wa te a man sɔɔsi, nɛ wi na sãa wunen bɔɔ. Domi na Yuudeni yeni tɔburawa ka nɛn deka tɔna. Adama tɛ nɛn tɔmbu ka nɛn sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamɔ a man wɔro saa nɛn mɔɔ Esau nɔmun di. Domi na berum mɔ u ku raa sun wɔrima u go ka nɛn kurɔbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nɛn bibun bweseru dabiasia nge nim wɔkun yanim mɛ goo kun kpɛ u gari.

¹⁴ Yam miya Yakɔbu u sɔbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win mɔɔ Esau kɛ. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinenu yendu ka yãa ninu goobu ka yãa kinenu yendu ¹⁶ ka naa mɛrobu weeru ka naa kinenu wɔkuru ka keteku mɛrobu yendu ka keteku dwanu wɔkuru, ka mam yooyoo mɛrobu tɛna ka sin bii ni nu bom nɔrumɔ. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu nɔmu beria gɔɔ ka gɔɔ nɛnɛnka. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i n gbia nɛn wuswaaw kpa i de gɔɔ si, su n swiine dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo sɔɔwa u nɛɛ, Esau nɛn mɔɔ ù n ka nun yinna, ù n nun bikia weren min diya a wee, mana a dɔɔ, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a nùn wisio a nɛɛ, win bɔɔ Yakɔbugina. Nu sãawa kɛɛ te na wi, nɛn tɔnwero mɔrisiama. Nɛn tii na wee biruɔ.

²⁰ Gari teeya u yiruse sɔɔwa ka itase. Mɛya u be kpuro sɔɔwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakɔbu u maa nɛɛ, i geruo i nɛɛ, wee, nɛ win bɔɔ na wee bɛɛn biruɔ.

Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, Esau ù n kɛɛ te na gbiisie wa, win mɔru koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko waana nɔni ka nɔni. Sɔrɔkudo u koo man dam koosia ka nuku dobu. ²² Kɛɛ te, ta gbia ma u yɔra u kpuna mi, wɔku te.

Durɔ goo u ka Yakɔbu gabirina Penielio

²³ Yakɔbu u seewa wɔku te, u win kurɔbu yiru ka win yoo tɔn kurɔbu yiru ka win bibu wɔkura tia sua u da u ka bu Yabɔkun daaru tɔbura. ²⁴ Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia. ²⁵ Yakɔbu u tia wi turo. Yera durɔ goo u na u ka nɔn gabirina sere yam ka sɔra. ²⁶ Ye durɔ wi, u wa ma u n kpɛ u Yakɔbu sura, ma u win gɔa kpɔ so, ga sɔsiara ye ba wɔri mɔ. ²⁷ Yen biru durɔ wi, u nɛɛ, a de n doona, domi yam sɔrera wee.

Yakɔbu u nɔn wisa u nɛɛ, na n nun derimɔ a doona ma n kun mɔ a man domaru kua.

²⁸ Yera durɔ wi, u bikia u nɛɛ, amɔna wunen yɔsiru.

U wisa u nɛɛ, Yakɔbu.

²⁹ Durɔ wi, u maa nɛɛ, ba n maa nun sokumɔ Yakɔbu. Isireliwa ba koo nun soku yɛn sɔ a ka Gusunɔ gabirina ka maa tɔnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, a gem mɔ, a man wunen yɔsiru sɔwɔ.

U nɔn wisa u nɛɛ, mban sɔna a nen yɔsiru bikiamɔ.

Ma u nɔn domaru kua. ³¹ Yakɔbu u yam mi yɔsiru kɔ Penieli. Yɔsi ten tubusiana, Gusunɔn wuswaa. U nɛɛ, na Gusunɔ wa nɔni ka nɔni, nen hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli tɔbura, ma sɔ u n yarimɔ. Saa dɔma ten diya u killimɔ ka gɔa te. ³³ Yen sɔna sere ka gisɔ Isireliba ba ku ra yaan sɔiru tem te ta ka gɔaru sɔrine, yɛn sɔ sɔiru miya Gusunɔ u Yakɔbu so u ka kua gɔarugii.

Yakɔbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yakɔbu u nɔni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakɔbu u win bibu bɔnu kua u Lea nɔn wigibu wɛ. Ma u maa Raseli wigii wɛ. Ma u maa win yoo tɔn kurɔbu yiru begibu wɛ. ² Ma u win yoo tɔn kurɔ be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea

ka win bibu ba bu swīi, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swīi. ³ Ma Yakōbu u besira u bu gbiya u da u yiira nən nōba yiru win mōn wuswaa. ⁴ Yera Esaun tii u maa duka na u Yakōbu gaba wīrō ba bōkasina ba sōsuna. Ma be yiru kpuro ba swī. ⁵ Ye Esau u nōni seeya u Yakōbun kurō be ka bii be wa, yera u nē, berà beni.

Yakōbu u nùn wisa u nē, bii be Gusunō u man kã win durom saabu, bera mi.

⁶ Yera yoo be, ba na Esaun wuswaa ba yiira. ⁷ Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸ Ma Esau u maa Yakōbu bikia u nē, mban sōna a tōn be ka sabe ni gbiisiamana nən mi.

Yakōbu u nùn wisa u nē, na nun ye kpuro mōrisiawa kpa a ka man nōnu geu mēerin sō.

⁹ Ma Esau u nē, nən wōnō, sabe ni na mō nən tii nu man tura, a wuneginu nenuō.

¹⁰ Yera Yakōbu u nē, aawo, à n ka man nōnu geu mēera, a nən kē te mō. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunen wuswaa waasinawa nge Gusunōgia.

¹¹ Ñ n men na, a nən kē te mō. Domi Gusunō u man durom kua u man wē kpuro yèn bukata na mō.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere kē te mwa.

¹² Ma u nē, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiye.

¹³ Yakōbu u nùn wisa u nē, nən tōnwero, a yē ma na bibu mō be ba kun gina dam mō, ka yāa binu ka ketē binu ni nu bom nōrumō. Yen sō, sà n dera ba sīa too baa sōo teeru, sabe ni kpuro nu koo gbisuku. ¹⁴ Yen sō, a n gbia, kpa nē ka bii be ka sabe ni, sa n wunen yira swī kpure kpure sere su ka tunuma Seiriō mi a wā.

¹⁵ Ma Esau u nùn sōwa u nē, to, kon nun nən tōmbu gabu deria.

Yakōbu u nē, aawo, tōnwero, n de gesi durom wa wunen min di.

¹⁶ Yen dōma tera Esau u gāsira u doona Seirio. ¹⁷ Adama Yakōbu u da Sukōtu. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen sōna ba yam mi soka Sukōtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakōbu u win sansani gira Sikēmun bōkuo

¹⁸ Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temo min di u raa da Padanaramu. Ma u win kunu gira wuu ge ba mō Sikēmun bōkuo. ¹⁹ Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka sii geesun gobi wunōbu (100) Hamōrin bibun mi. Ben turon yīsira Sikēmu. ²⁰ Yera u yāku yeru kua mi, u tu yīsiru kã u nεε, Gusunōwa u sãa Isirelin Yinni.

Sikēmu u Dina gaba

34

¹ Sanam mε ba wãa Sikēmu mi, yera Dina, Lean bii tøn kurō, wi u Yakōbu marua, u da win wōndia kpaasibun mi, be ba sãa tem migibu. ² Ma Sikēmu wi u sãa Hamōri, tem min sunōn bii u Dina wa. Ma u nùn gaba u sēre u ka kpuna. N deema Hamōri wi, u sãawa Hefi. ³ Sikēmu wi, u Dina kĩa gem gem sere u ka nùn gari kua u wa u ka win gōru sīyε win mi. ⁴ Yen biruwa u win tundo sōwa u nεε, a man wōndia wini kasuo n sua kurō.

⁵ Saa ye sōra Yakōbu u maa nua ma ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera u mari u ñ gāanu gerua sere ye win biba wōma kpara gberun di.

⁶⁻⁷ Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba mōru besira ye Sikēmu u ka Isirelin bweserun yīsiru sanku u ka ben sesu Dina kpuna. Domi n ñ weene bu yen bweseru ko ben suunu sō.

Yen biru Hamōri, Sikēmun tundo wi, u seewa u da Yakōbun mi, u ka nùn gari yi ko. ⁸ Sanam mε u tunuma u nεε, nen bii Sikēmu u wunen bii wōndia wi ba mō Dinan gōo gbimō kīrun sō. Yen sō, a suuru koowo a nùn wōndia wi kēyε u sua kurō. ⁹ Domi besen bibu bā n suana sa ko

ko tia beɛe ka beɛ. Yen sɔ̄, i sun beɛn wɔ̄ndiaba wɛ̄ema kpa su maa beɛgibu beɛ wɛ̄. ¹⁰ Yen biru i ko n wɔ̄a besen tem me sɔ̄, i n mɔ̄ ye i kɪ̄, i n tenkuru mɔ̄ kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikɛmun tii u maa Yakɔ̄bu ka win bii be ba tie sɔ̄wa u nɛɛ, kon ko kpuro ye i man sɔ̄wa kpa i ka man nɔ̄nu geu mɛɛri. ¹² Yen sɔ̄, i man dokiri gobi beke bureo ka kɛ̄ɛ dabinu nge mɛ̄n nɔ̄ i kɪ̄. Kon ye kpuro wɛ̄ ì n ko gesi man bii wi kɛ̄ n sua kuro.

¹³ Adama yèn sɔ̄ Sikɛmu u Dina sankã, yen sɔ̄na Yakɔ̄bun bii be, ba wi ka win tundo Hamɔ̄ri wisa ka bwisi ba nɛɛ, ¹⁴ n ñ koorɔ̄ su besen sesu bango sari wɛ̄, domi besen mi, seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamɔ̄ tɔ̄na, yera beɛn tɔ̄n durɔ̄ baawure u bango ko nge beɛɛ. ¹⁶ Saa yera sa ko besen wɔ̄ndiaba beɛ kɛ̄ kurɔ̄bu kpa i maa sun beɛgibu wɛ̄ kurɔ̄bu kpa sa n wɔ̄a sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama ì n yina i bango ye ko, sa ko besen wɔ̄ndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikɛmu ka win tundo naawa. ¹⁹ N ñ maa te Sikɛmu ka yi mem nɔ̄wa domi u Yakɔ̄bun bii wɔ̄ndia wi kɪ̄ too. N deema wiya u beɛɛɛ bo win baaban yenuɔ̄. ²⁰ Ma wi ka win tundo Hamɔ̄ri ba da wuun gbãra kɔ̄nnɔ̄wɔ̄ mi bukurobu ba ra siri, ba bu sɔ̄wa ba nɛɛ, ²¹ tɔ̄n beni ba ka sun do. Yen sɔ̄, su de ba n wɔ̄a besen tem me sɔ̄ ba n tenkuru mɔ̄. Domi tem me, mu kpã. Kpa su ben wɔ̄ndiaba sua kurɔ̄bu, kpa be, bu maa beɛgibu sua kurɔ̄bu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka koorã me, sere besen tɔ̄n durɔ̄ baawure u bango ko nge me ben tii ba sãã. ²³ Yà n koorã me, berà ba ben sabe ni mɔ̄ ka ben dukia. I de su ko me kpa bu wa bu sina ka beɛɛ sannu.

²⁴ Be ba wɔ̄a gbãra kɔ̄nnɔ̄wɔ̄ kpuro ba Hamɔ̄ri ka win biin gari yi nɔ̄mɔ̄, ma tɔ̄n durɔ̄bu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye tɔ̄n be, ba bango ye kua ba wɔ̄a wahala sɔ̄ gina, ba tamaa goo kun bu wɔ̄rimɔ̄, yen sɔ̄ itasera Yakɔ̄bun bibu Simeɔ̄ ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben

takobiba sua ba wuu ge wəri ba gen tən durəbu kpuro go. ²⁶ Meya ba maa Haməri ka win bii Sikemu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sikemun yenun di.

²⁷ Ma Yakəbun bii be ba tie ba da ba wuu ge wəri ba gen yānu gurama yèn sō ba ben sesu sankā. ²⁸ Ba ben yānu ka ketēba gura ka ben ketēkunu ka yaa sabe ni nu wāa ben gberu kpaanə ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kurəbu. Ye tən be, ba mə gesi yenusə kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yakəbu u win bibu Lefi ka Simə sōwa u nɛɛ, wahala baka i ka man kasu mi. I dera nən bwēra kun kpī. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru bā n da nō tia kua ba man wərima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi nən tamba kun dabi.

³¹ Ma ba Yakəbu wisa ba nɛɛ, sa ko dewa ba n bɛsɛn sesu garisi kurə tanə?

Gusunə u Yakəbu domaru kua Beteliə

35

¹ Yeniban biru Gusunə u Yakəbu sōwa u nɛɛ, a seewa a da Beteliə kpa a n wāa mi, kpa a man yāku yeru kua mi na raa nun kure sanam mɛ a wunen məə duka suurimə.

² Yakəbu u win tambu sōwa u nɛɛ, būu ni i raa mə, i nu wunə bɛɛn suunu sən di, kpa i tii dɛɛrasia i bɛɛn yānu tea. ³ Domi sa ko se su da Beteliə. Miya kon Gusunə yāku yeru kua domi wiya u man somi sanam mɛ na wāa wahala səə. Meya u maa ka man wāa nən sanum kpuro səə.

⁴ Ma be kpuro ba ben būu kpɛɛ ni ba wa saa tən tukobun min di gura ba Yakəbu wē ka maa ben swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurə Sikemu mi. ⁵ Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunə u dera tən be ba ka bu sikerene mi, ba bɛrum soora. Yen sōna ba n bu swaa naamwɛ.

⁶ Yakəbu u tunuma, wi ka win tən be, Lusio ye ba maa sokumə Beteli, Kananin temə. ⁷ Yera u Yinni Gusunə yāku

yee te bania ma u tu yīsiru kã Gusunɔ u wãa Beteliɔ. Domi miya u nùn kure sanam me u win mɔɔ duka suurimɔ.

⁸ Yam miya Debora wi u Rebeka nɔɔri birun di u gu. Ma ba nùn sikua Betelin guurun nuurɔ dãa bakaru garun korɔ. Yen sɔna ba dãa te soka gɔɔ wurin dãru.

⁹ Yen biru Gusunɔ u kparam Yakɔbu kure Beteliɔ ma u nùn domaru kua, sanam me u wurama Padanaramun di. ¹⁰ U nɛɛ, wunen yīsira Yakɔbu, adama ba ñ koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n da nun soku.

¹¹ U maa nɛɛ, nɛ Gusunɔ na sãawa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. ¹² Wunɛ ka wunen bibun bwesera i ko n tem me mɔ me na Aburahamu ka Isaki wɛ.

¹³ Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u doona wɔllɔ u Yakɔbu deri. ¹⁴ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba n ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi kpa ta n ka sãa Gusunɔgiri. ¹⁵ Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunɔ u ka nùn gari kua.

Raselin gɔɔ

¹⁶ Yen biru Yakɔbu ka win tɔmbu ba seewa Betelin di ba dɔɔ Efarataɔ. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yiira u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u wahala kua win maru bi sɔɔ. ¹⁷ Sanam me u wahala mɔ, yera marusio u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.

¹⁸ Ye u mara u kpa u gɔɔ dɔɔ, yera u win bii wi yīsiru kã Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u nùn soka Benyameɛ. Yen tubusiana maa, nen nɔm geun bii *.

¹⁹ Ma Raseli u kpuna u gu. Ba nùn sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ Betelehemu. ²⁰ Yera Yakɔbu u kperu

* ^{35:18} nɛn nɔm geun bii - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gãa geenu n kere nɔm dwaa.

garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n ka nùn yaaye. Kpee te, ta wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.

²¹ Min diya u seewa u da u win kuu bekurugiru gira Migidali Edεε. ²² Sanam mε ba wãa Migidali Edεε mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tundɔn kurɔ Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba sãawa wɔkura yiru. ²³ Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba Rubeni wi, wi u sãa Yakɔbun bii gbii koo, ka Simeɔ ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. ²⁴ Be ba maa sãa Raseligibu, bera Yosefu ka Benyamεε. ²⁵ Be ba sãa Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nεfitali. ²⁶ Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Aseε. Bii be ba Yakɔbu marua Padanaramuɔ bera mi.

²⁷ Yen biru Yakɔbu u tura win tundo Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Ariban bɔkuɔ ye ba maa mɔ Heboroni. Miya Aburhamu ka Isaki ba sɔru di. ²⁸⁻²⁹ Isaki u tɔkɔ kua gem gem u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wεnε (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba na ba nùn sika.

Esau u sina Edɔmun temɔ

36

¹ Esau wi ba maa sokumɔ Edɔmu win bibun bweseru wee. ² U kurɔbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurɔ ben yãsa wee, Ada, Eloni Hεtin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isimeelin bii, Nεbayɔtun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Reweli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temɔ, bera mi.

⁶ Ma u win kurɔbu sua ka bii be kpuro ka win tɔn be u mɔ kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win wɔnɔ Yakɔbu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere

ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen s̄, ba ñ kp̄ ba n w̄a yam tem. ⁸ Ma Esau u da u w̄a Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Ed̄mu.

Esaun bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Ed̄muba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi.

Ma win kur̄ wi ba m̄ Tinna u n̄n Amaleki marua.

Reweli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewelin bweseru.

¹⁴ Be ba maa s̄a Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba s̄a Esaun bibun bweserun tore, bera mini. Esaun bii gbiikoo Elifasi wiya u s̄a bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amalekiba. Bera ba s̄a Adan bibu.

¹⁷ Reweliwa u maa s̄a benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba s̄a Basimatin bibun bweseru.

¹⁸ Be ba maa s̄a Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁹ Saa Esaun min diya bwese ni kpuro nu marura.

²⁰ Seiri Horin bweserun diya t̄n beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kerin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ²¹ ka Disoni ka Es̄e ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba w̄a Ed̄mun tem̄ saa yellun di. ²² Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo m̄ wi ba m̄ Tinna. ²³ Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka Onamu. ²⁴ Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa ȳn min di nim sum mu yarim̄ saa ye u win tondon ketekunu kparam̄ gbabur̄.

²⁵ Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. ²⁶ Be

ba maa sãa Disonigibu, bera Hemudani ka Esibani ka Yitirani ka Kerani. ²⁷ Be ba maa sãa Esegibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. ²⁸ Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

²⁹⁻³⁰ Beniwa ba kua Horiban bwese kerin wirugibu Edõmun temõ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Esee ka Disani.

³¹ Sinam be ba bandu di di Edõmuõ Isireliba bu sere maa bandu swii ben temõ, be wee. ³² Bela, Beorin bii, win wuun yisira Dinaba. ³³ Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gõna kõsire kua. ³⁴ Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u gõna kõsire kua. ³⁵ Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u gõna kõsire kua. Wiya u Madianiba go Mõabun baru kpaanõ. Win wuuwa Afiti. ³⁶ Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u gõna kõsire kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma Sõõlu u gõna kõsire kua. Sõõlu wi, u sãawa Rehobõtugii. Wuu ge, ga wãawa daa te ba mõ Efaratin goorõ. ³⁸ Ye Sõõlu u gu ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gõna kõsire kua. ³⁹ Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paujii u gõna kõsire kua. Win kurõn yisira Mõhetabeli, Matiredin bii, Mõsaabun debubu.

⁴⁰ Be ba maa sãa Esaun bweserun sikadoba ba ka wãa Edõmuõ, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ ka Oholibama ka Ela ka Pinõni ⁴² ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yisira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSEFU

Yosefu ka win maabu

37

¹ Yakõbu u sina Kananin temõ mi win tundo u raa sina. ² Win bibun gari wee. Ye Yosefu u kua wõõ wõkura nõõbu ka yiru, u yaa sabenu kparamõ ka win maabu. U ra n wãawa ka win tundo tuosibu, Biliha ka Silipan bibu

sannu. Yera u ra ben tundo d̄m̄eȳe daa k̄ōsa ye win maa be, ba m̄ò.

³ N deema Yak̄abu wi ba maa m̄ò Isireli u Yosefu k̄ĩ n win bii be ba tie kpuro kere, ȳèn s̄ō t̄ak̄aru s̄ōra u n̄ùn mara. Ma u n̄ùn tako * n̄ani bwese bwesekagia kua. ⁴ Ye win maaba wa ben tundo u n̄ùn k̄ĩ n be kpuro kere, yera ba n̄ùn tusiru seewa. Ba ku ra kp̄ĩ bu ka n̄ùn k̄ĩru gari s̄ō.

⁵⁻⁷ S̄ō teeru Yosefu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu s̄ōwa u n̄e, i swaa dakio n b̄e n̄en dosu s̄ō. Doo b̄aka sa b̄akum̄o gber̄o, yera n̄en doo b̄akuru ta seewa ta ȳōra, ma b̄eginu na nu tu sikerena nu tu kpunamm̄e.

Ye ba win gari nua yera ba n̄ùn tusiru sosi ⁸ ba n̄e, wuna a tamaa kaa ko besen sun̄o kpa a n sun kpare?

Ma ba kpm̄ n̄ùn tusa ba sosi win dosu ka win garin s̄ō.

⁹ Yen biru u kpm̄ dosu gagu kua u gu win maabu saaria u n̄e, wee na kpm̄ dosa na wa s̄ō ka suru ka kperi w̄kura tia man kpunamm̄e.

¹⁰ U maa gu win tundo s̄ōwa. Ma win tundo u n̄ùn gerusi u n̄e, mba wunen dosu genin tubusianu. Ne ka wunen mero ka wunen maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹ Win maaba ka n̄ùn nisinu n̄eni, adama win tundo u ye kpuro lasabu m̄ò win ḡōrūo.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitio

¹² S̄ō teeru Yosefun maaba ka ben tondon sabenu k̄s̄aru da Sikemūo. ¹³ Ma Isireli u Yosefu s̄ōwa u n̄e, n ñ Sikemu gia wunen maaba k̄s̄aru da? A na n nun ḡari ben mi.

Yosefu u n̄e, too.

¹⁴ Ma Isireli u n̄e, a doo a m̄eri b̄a n bw̄a do kpa a wa sabenu n̄u n maa alafia m̄o, kpa a wurama a man s̄ō.

* ^{37:3} tako - Yabe te ba ka ȳa mini ta s̄āawa te sina bokon bibu ba ra doke.

Nge meya u ka Yosefu gɔra Sikemuɔ saa Heboronin di. ¹⁵ Nanam me u sirene gbabu te sɔɔ, yera durɔ goo u ka nùn yinna u nùn bikia u nee, mba a kasu.

¹⁶ Yosefu u nee, nen maaba na kasu. A gem mɔ a man sɔɔwɔ mi ba ben sabenu kparamɔ.

¹⁷ Durɔ wi, u nee, ba doona minin di. Domi na nua ba nee, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniɔ. ¹⁸ Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nùn go. ¹⁹ Ba sɔɔna ba nee, besen dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nùn go tẽ su kpẽe dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔɔ, kpa su nee, yaa kɔsa gaa ya nùn tema, kpa su wa me win dosu si, su koo ka koora.

²¹ Ye Rubeni u nua me, u kasu u nùn faaba ko. Ma u nee, i ku de su nùn go. ²² I nùn kpẽeyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔɔ gbaburu mi. Adama i ku nùn nɔma doke.

N deema Rubeni u bwisikumɔ u nùn wɔra ben nɔman di kpa u nùn gɔsia ben tundon mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nùn win tako nɔni bwese bwesekagia ye potari. ²⁴ Ma ba nùn sua ba kpẽe dɔkɔ kpiri te sɔɔ, te ta ò nim mɔ. ²⁵ Yen biru ba sina ba dimɔ. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba sãa Isimeeliba ba swiine ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim me ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔɔ Egibiti gia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔɔwa u nee, arufaani yerà sa ko wa sà n besen wɔnɔ go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nùn Isimeeliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U sãawa besen yem domi besen wɔnɔwa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isimeeli be, be ba sãa Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosefun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimeeli be dɔre ka sii geesun gobi yendu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.

²⁹ Ma Rubeni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa wãa mi. Yera u win tiin yaberu nenua

u karana nuku sankiranun sō. ³⁰ Ma u gōsira u wigibu deema u nεε, bii wi kun maa wāa mi ni! Nen wāaru! Mana kon du!

³¹ Sanam mēya ba boo kineru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem tēera. ³² Yera ba goo gōra ben tondon mi ka tako nōni bwese bwesekagia ye, u nùn sō u nεε, u mērio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n ò te.

³³ Ye u tura mi, Yakōbu u yabe te tuba. Ma u nεε, nen biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.

³⁴ Yera u win tiin yaberu nenua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sō. U win biin gōō wooru sina sōō dabi dabinu. ³⁵ Win bii tōn durōbu ka tōn kurōbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari nō. U nεε, u koo win biin gōō swīwa sere u ka nùn naamwε gōriō. Ma u gōō wi swī n ka tε.

³⁶ Saa ye sōō, Madiani be, ba tura Egibitiō, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u sāa Egibiti sunōn sina kpaa kōsobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka wōnōbu deri u da Hiran mi, Adulamuō. ² Miya u Kananin wōndia bii goo wa wìn tundo ba mō Sua. Ma u nùn sua kurō, ba mēna. ³ Kurō wi, u gura sua u bii tōn durō mara, ma ba bii wi yīsiru kā Eru. ⁴ U maa wure u gura sua u bii tōn durō mara, ma ba nùn yīsiru kā Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpm wure u gura sua u bii tōn durō mara, ma ba nùn yīsiru kā Sela. Saa yè sōō kurō wi, u Sela mara, Yuda u ò wāa mi. U da u wāawa Kisibuō.

⁶ Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpēa ma win tundo u nùn kurō kasua. Kurō win yīsira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusunō u wa ma Eri u sāa tōn kōso, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye sōōra

Yuda u Onani sɔɔwa u nɛɛ, a wunen mɔɔn kurɔ suo a yenu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.

⁹ Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ù ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mennamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔɔ, u ku ka win mɔɔ bibu maruan sɔ. ¹⁰ Ye Onani u mɔ mi, ya ù Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔna u maa dera u gu. ¹¹ Yera Yuda u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nen bii Sela ù n kpɛa.

Domi u tii sɔɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wãa win tundon yenuɔ.

¹² Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛra wurama, yera ba da Tinnaɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔɔrimɔ. ¹³ Yera goo u da u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, wee wunen dwa a tundo u dɔɔ Tinnaɔ u ka win yãanun sansu bɔɔri. ¹⁴ Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛa, ba ù maa nùn wi wɛ durɔ.

¹⁵ Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ mi, ma u nùn garisi kurɔ tanɔ yèn sɔ u win wuswaa sɔnditia wukiri. ¹⁶ Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, su da wunen yenuɔ n ka nun kpuna.

Domi u ù yɛ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa man kɛ à n ka man kpuna.

¹⁷ Ma Yuda u nɛɛ, kon de bu ka nun boo kpemu naawa.

Kurɔ wi, u nɛɛ, ù n men na, a man gãanu tɔruba yiiyo sere à n boo ge mɔrisiama.

¹⁸⁻¹⁹ Yuda u nùn wisa u nɛɛ, mba a kɔ n nun tɔruba yiiya.

Ma u nɛɛ, a man wunen taabu ge ga wunen yɔreru mɔ ka gen wɛɛ ka deka ye a neni wɛɛma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi wɛ, ma u da u ka nùn kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u sɔnditia ye wuna ma u maa win gɔmini yāa ni doke. Amen biru u deema wee, u gura mɔ. ²⁰ Yuda u win bɔrɔ Hira Adulamugii wi gɔra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yāa ni u tɔruba yii mi mwaama. Adama ye u tura mi, u n̄ kurɔ wi wa. ²¹ Yera u yam min tɔmbu bikia u n̄n̄, mana kurɔ tanɔ wi u raa wāa Enaimun kɔnnɔwɔ swaa sɔɔ mini.

Ma ba nùn wisa ba n̄n̄, kurɔ tanɔ goo sari mini.

²² Yera u gɔsira Yudan mi, u n̄n̄, na n̄ kurɔ wi wa. Yam min tɔmbu ba maa n̄n̄, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.

²³ Yuda u n̄n̄, n̄ n̄ men na, u n̄n̄uɔ, ye u wa kɔ. Wee, na ka nun boo kpɛmu ge gɔra win mi, a n̄ maa nùn wa. Yen sɔ, su ku de bu sun yɛɛ.

²⁴ Suru itan biru ba na ba Yuda sɔɔwa ba n̄n̄, wunen biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dimɔ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u n̄n̄, bu nùn yaro wuun di bu dɔɔ meni.

²⁵ Sanam mɛ ba ka nùn yariɔ wuun di, yera u gɔra bu Yuda taabu ge ka gen wɛɛ yi ka deka ye sɔɔsi, kpa bu nùn sɔ ma wi u ye kpuro mɔ, yɛron gura u mɔ.

²⁶ Ye ba ka yāa ni tura, Yuda u nu gia ma u n̄n̄, kurɔ wi, u man gem kere, domi na yina n̄ nùn nen bii Sela wɛ durɔ.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn mennare.

²⁷ Sanam mɛ kurɔ wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba wāa win nukurɔ. ²⁸ Ye u yiire, yera bii ben turo u nɔma yarama, ma marusio u nɔmu ge sɔɔ wɛɛ wunɔmgii gbini u n̄n̄, winiwa koo gbi u yarima.

²⁹ Adama u nɔmu ge wesia, ma wi u kun daa nɔma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u n̄n̄, anna a ka tii swaa kenia mɛ!

Yen sɔna ba nùn yĩsiru kã Peresi. Yen tubusiana, swaa kenio. ³⁰ Yen biruwa wi ba wɛɛ wunɔmgii gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yĩsiru kã Seraki.

Yosefu u wãa Potifaa mi

39

¹ Isimeeliba ba ka Yosefu da Egibitiɔ. Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben mi. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunɔn sina kpaa kɔsobun wirugii. ² Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosefu, ma u nùn kua tɔn barukagii. U wãa win yinni Egibitigiin yenuɔ. ³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunɔ u ka nùn wãa, ma u maa nùn swaa kusiamme yabu baayere sɔɔ ye u mɔ. ⁴ Yen sɔ, u ka nùn nɔnu geu mɛera u nùn kua win yenun sɔm kowobu kpuro wirugii, ma win ye u mɔ kpuro u nùn nɔmu sɔndia. ⁵ Saa mìn di u Yosefu kua win yenun sɔm kowobu kpuro wirugii ma u nùn ye u mɔ kpuro nɔmu sɔndia, Yinni Gusunɔ u win yenu ge domaru kua ka ye u mɔ kpuro yenuɔ ka gberɔ. ⁶ Potifaa wi, u ye u mɔ kpuro deri Yosefun nɔma sɔɔ. U ñ maa yen gaan gari yɛ ma n kun mɔ win dĩa ni u koo doke nɔɔwɔ baasi.

Yosefu ka Potifaa kuro

N wee Yosefu durɔ burɔwa. Win wasi ka win wuswaa girima mɔ. ⁷ Yera sɔɔ teeru win yinnin kurɔ u nùn nɔni girari ma u nɛɛ, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, n wee, nen yinni u ñ yenun gãanun gari yɛ. Win ye u mɔ kpuro, nena u nɔmu sɔndia. ⁹ U ñ man dam kere yenu ge sɔɔ, u ñ maa man gãanu yinari ma n kun mɔ wune tona yèn sɔ a sãa win kurɔ. Yera kon gãa ninin bweseru ko kpa n Gusunɔ torari?

¹⁰ Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka nùn gari yi mɔ. Ka mɛ, Yosefu u yina u ka nùn kpuna. U ku ra mam kã ba n wãa sannu.

¹¹ Sɔɔ teeru Yosefu u dua dirɔ u ka win sɔmburu ko. N deema yenu gen tɔnu goo sari turuku. ¹² Yera kurɔ wi, u Yosefun bekuru nenua u nɛɛ, a ka man kpunɔ.

Yosefu u nùn beku te deria u duka yara tɔɔwɔ. ¹³ Ye kurɔ wi, u wa ma u nùn beku te deria u duka yara tɔɔwɔ, ¹⁴ yera u win yenugibu soka u nɛɛ, i na i wa. Heberu wi nɛn durɔ ka na u sun kam mɛɛra. U kī u ka man kpuna adama na wura kua tãa tãa. ¹⁵ Ye u nua na wura kua mɛ, u man win bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.

¹⁶ Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yenuɔ. ¹⁷ Sanam mɛ u wurama mi, kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸ Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.

¹⁹ Ye durɔ wi, u win kurɔn gari yi nua, yera u mɔru besira. ²⁰ Ma u Yosefu sua u doke pirisɔm dirɔ mi ba ra sunɔn pirisɔmba doke.

Ba Yosefu pirisɔm kpɛɛ

Miya u wãa. ²¹ Adama Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. U maa nùn domaru kua u dera u kī geeru wa pirisɔm kɔsɔbun wirugiin mi. ²² Ma wirugii wi, u nùn pirisɔm be ba wãa mi kpuro nɔmu sɔndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wɛ. ²³ Wirugii wi, u ku ra mɛeri ye Yosefu u mɔ domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wɛra.

40

¹ Yeba kpuron biru Egibiti sunɔn sɔm kowobun wirugibu yiru ba nùn torari. Turo u sãa pɛɛ kowobun wirugii, turo maa wi u ra nùn nɔra wɛ. ² Ma u ka be yiru ye mɔru bara. ³ U bu doke pirisɔm kɔsɔbun wirugiin dirɔ mi ba Yosefu kenua. ⁴ Pirisɔm kɔsɔbun wirugii wi, u bu

Yosefu nōmu sōndia u n bu sōmburu kuammē. Ma ba sōō mēeru kua pirisōm diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirisōm dirō

⁵ Yera wōkuru garu be yiru ye, ba dosa pirisōm diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nenem. ⁶ Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu mēera, yera u deema ben nuki sankire. ⁷ Ma u bu bikia u nēε, amōna bēen wuswaa ka burisine mē gisō.

⁸ Ba nūn wisa ba nēε, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu sōōwa u nēε, n ñ Gusunōwa u ra n gāanu kpuron tubusianu yē? Ñ n men na, i man bēen dosu si saario.

⁹⁻¹⁰ Ma wi u ra Egibiti sunō tam nōra wē, u win dosu Yosefu saaria u nēε, nen dosu sōō wee, na resēm dāru wa nen wuswaaō ta kpia. Dāa te, ta kāasi ita mō. Ma ta wēsu kua ta binu mara nu ye. ¹¹ N deema na Egibiti sunōn nōra neni nen nōmuō. Na resēm ye wōka na game nōra ye sōō. Ma na ye sua na nūn wē.

¹² Ma Yosefu u nūn sōōwa u nēε, dosu gen tubusianu wee. Kāasi ita ye, sōō itawa mi. ¹³ N tie sōō ita sunō u ka nun yara pirisōm di kpa u nun wesia wunen sōmburu sōō. Kaa kparam nūn win nōra wē nge mē a ra raa ko sanam mē a sāa win sōm kowo. ¹⁴ Adama a n man yaaye sanam mē a doo nōuru wōri. Na nun kanamō, a man durom kuo a sunō nen gari sō kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵ Domi ba man gbenawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na ñ maa gāanu kue ba ka man kpēema pirisōm diru mi.

¹⁶ Ye pēε kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wiōnōn dosu ge tubusia n dora, yera u nēε, wee, nen dosu sōō, nena maa birenu ita sōōwa nì sōō ba ra pēε doke. ¹⁷ Bire te ta wāa wōllō, kira bwese bwesekawa wāa mi, ye ba yeesia

pɛɛ doo sɔɔ. Ma gunɔsu kira ni dimɔ bire te sɔɔ, nɛn wiru wɔllɔ.

¹⁸ Yosefu nùn wisa u nɛɛ, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹⁹ N tie sɔɔ ita sunɔ u ka wunen wiru bura kpa bu nun sɔarusia dɔa wɔllɔ, gunɔsu su wunen yaa di.

²⁰ Ye n kua sɔɔ ita ye, Egibiti sunɔ u win marubun tɔɔ bakaru kua. Ma u sɔm kowobu yiru ye yara pirisɔm di, u bu yɔrasia win sɔm kowo be ba tien wuswaaɔ. ²¹ Ma wi u ra nùn nɔra wɛ mi, u nùn wesia win sɔmburu sɔɔ. ²² Adama ba pɛɛ kowobun wirugii wi sɔarusia nge mɛ Yosefu u raa bu tubusia. ²³ Yen biru sunɔn nɔri wɛɔ wi, u Yosefu duari.

Egibiti sunɔ u dosa

41

¹ Wɔɔ yirun biru Egibiti sunɔn tii u dosa. Wee u yɔ daru bɔɔwɔ. ² Yera naa mero bure nɔɔba yiru yi yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ daru bɔɔwɔ. ³ Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima daarun di yi yi woore yi n waabu wɔ, yi yɔra yionɔn bɔkuɔ daru bɔɔ mi. ⁴ Ma yi nɛɛ bure yi yi bɔɔru mwe. Ma u dom yanda.

⁵ U kpam dweeya ma u dosa nɔn mɛɛruse. Wee, doo gɔa teeru sɔɔ, u doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu bem mɔ swɛɛ swɛɛ. ⁶ Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu maa yara nionɔn temɔ, ni nu sakosu sɔa nu gbere sɔɔ ka woon sɔ. ⁷ Doo wii sako si, su doo wii geenu mwe mwe. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

⁸ Ye n kua bururu win bwɛra kun kpunɛ. U sɔrobu ka bwisigibu kpuro soka be ba wɔa Egibitiɔ. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kpɔa u nùn dosu si tubusie.

⁹ Saa ye sɔɔra win nɔri wɛɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gisɔra na yaaya ma na tora. ¹⁰ Sanam mɛ a mɔru kua ka bese wunen sɔm kowobu, ma a dera ba sun kpɛɛ nɛ ka pɛɛ

kowobun wirugii pirisəm kōsobun wirugiin dirə, ¹¹ bese yiru ye, sa dosa wōku teeru. Ma besen baawure u win dosun tubusianu nua nge mε u dosa. ¹² N deema bese ka Heberu bii goowa sa wāa mi, wi u sāa pirisəm kōsobun wirugiin yoo. Ye sa nūn besen dosu si saaria, yera u sun si tubusia. ¹³ Ma n kua nge mε u baawure tubusia. A man wesia nen səmburu səw, ma a dera ba p̄ε kowobun wirugii wi sāarusia.

Yosefu u Egibiti sunən dosusu tubusia

¹⁴ Ye Egibiti sunə u nua mε, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nūn yarama pirisəm dirun di, u win toburu kəna ka win baa sansu u yānu kəsa, ma u seewa u da sunə win mi. ¹⁵ Sunə u nūn s̄əwə u nεε, na dosa. Goo kun kp̄ia u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie bā n nun gu s̄əwə.

¹⁶ Ma Yosefu u nūn wisa u nεε, n n̄ nε, Gusunəwa u koo nun ge tubusia n dora.

¹⁷ Ma sunə u nεε, wee, nen dosu səw na ȳ daru b̄əwə.

¹⁸ Yera naa mero bure nəba yiru yi yi bəuru yi yarima daarun di yi dimə daru b̄əwə. ¹⁹ Ma nεε nəba yiru gεε maa yarima daarun di yi yi woore yi n̄ waabu wā. Na n̄ naa k̄simii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro səw.

²⁰ Nεε yi, yi nεε gbiikii nəba yiru yi yi bəuru mi mwe.

²¹ Adama ye yi yi mwe mε, a n̄ kaa n mam ȳ nge yi gāanu mwe. Domi mε yi woore yellun di, mεya yi woore mi. Ma na dom yanda. ²² Yen biru na kpam dosa na doo gāa teeru səw doo wii geenu nəba yiru wa ni nu bem mə swεε swεε.

²³ Ma doo winu nəba yiru ganu nu maa yara niənən temə ni nu sakosu sāa nu gbere s̄əw ka woon s̄. ²⁴ Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwe mwe. Na dosu ge nen sərobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

²⁵ Yosefu u nūn s̄əwə u nεε, gāa teena a dosa. Gusunəwa u nun s̄əsi ye u koo ko. ²⁶ Naa mero bure

nɔɔba yiru ye, ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wɔɔ nɔɔba yiruwɔ. Ye kpuro ya sɔɔwɔ dosu teu. ²⁷ Nɛɛ nɔɔba yiru yi yi woore yi ñ waabu wã mi, yi yi yara yionɔn biruwɔ, ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su gbere sɔɔ ka woon sɔ mi, nu sɔɔwɔ wɔɔ nɔɔba yiru yè sɔɔ gɔɔra ko n wãa. ²⁸ Gusunɔwɔ nun sɔɔsi ye u koo ko nge mɛ na raa nun sɔɔwɔ, sunɔ. ²⁹ N wee, wɔɔ nɔɔba yiru sɔɔ, debura ko n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ. ³⁰⁻³¹ Adama yen biru gɔɔra koo tem mɛ kpuro wɔri wɔɔ nɔɔba yiru kpa tu kpɛa gem ka tia sere ba ñ koo maa debu ten yira wa. ³² Ye a ka dosu ge kua nɔn mɛɛru, Gusunɔ u kɔ a n yɛ ma ya koo koorawa ya ñ maa tɛɛmɔ. ³³ Tɛ, sunɔ, n weene a bwisigii goo kasu wi u lasabu mɔ, kpa a nùn ko Egibitin wirugii. ³⁴ Kpa a maa tɔmbu gabu wuna be ba koo deburun saan dɔanu kpuro bɔnu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube teeru mwa baawuren mi. ³⁵ Kpa bu dɔa ni kpuro menna ka wunen yiiko bu doo bɔkunu bere biranu sɔɔ wuu baageren sɔ kpa ba n nu kɔsu. ³⁶ Niya nu ko n berua tɔmbun sɔ ba n ka gɔɔrun wɔɔ nɔɔba yiru ye mara ye ya wee tem mɛ sɔɔ, kpa tu ku raa ka tɔmbu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

³⁷ Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti sunɔ dore ka win sina asakpɔbu kpuro. ³⁸ Yera u bu bikia u nɛɛ, mana sa ko maa tɔnu wa wi u Gusunɔn Hunde mɔ nge wini.

³⁹ Ma u Yosefu sɔɔwɔ u nɛɛ, nge mɛ Gusunɔ u nun ye kpuro sɔɔsi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wunɛ. ⁴⁰ Kon nun ko nen yenu yɛro. Nen tɔmbu kpuro ba koo wunen gari mem nɔɔwɔ. Nen sina gɔna tɔnawa ko na n ka nun kere. ⁴¹ U maa nɛɛ, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yɔreru mɔ pota win nɔmun di u Yosefu dokea win nɔmuɔ. Ma u nùn yãa

buranu sebusia. Yen biru u nùn yōni wuragii dokea wīrō.
⁴³ Ma u dera ba nùn yōōsia kēkē sōō ye dumi gawe ya wigia swīi. Gaba nùn gbiye ba mō, i yiīro i yiīro. Nge mēya Egibiti sunō u ka Yosefu kua tem mē kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kram nùn sōōwa u nēē, nē Egibiti sunō, nēna na gerua, Egibitin tem kpuro sōō, goo kun kpē u gāanu ko ma n kun mō ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yīsiru kã Safenati Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yīsiru. Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã kurō. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba mō Onin yāku kowo. Yosefu u mōwa wōō tena sanam mē Egibiti sunō u nùn kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera.
⁴⁷ Deburun wōō nōōba yiru ye sōō, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu mēna wōō nōōba yiru ye sōō, u nu berua wuu gen biranu sōō.
⁴⁹ Dīa ni u mēna mi, nin kpāara banda sere ba ñ kpē bu nin geeru gia. Nu sãawa nge yani sēeri.

⁵⁰ Gōō ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tōn durōbu yiru marua. ⁵¹ Yen gbiikoowa Yosefu u yīsiru kã Manase, u nēē, domi Gusunō u dera na nen wahala kpuro duari ka maa nen baan yēnu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yīsiru kã Efaraimu, u nēē, domi Gusunō u dera na mara tem mi na nōni swāaru wa.

⁵³ Sanam dōō sanam wee, debu baka ten wōō nōōba yiru yen baa doona Egibitin temō. ⁵⁴ Ma wōō nōōba yiru gōōrugia ya tunuma nge mē Yosefu u raa gerua. Gōō te, ta tem baama kpuro nēnua, ma n kun mō Egibitin tem tōna sōō mi dīanu wāa. ⁵⁵ Adama ye gōōra ra dua mi, tōmba Egibiti sunō wuri koosimō bu ka dīanu wan sō. Ma u bu sōōwa u nēē, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu sō. ⁵⁶ Ye Yosefu u wa gōōra tem mē kpuro nēnua, yera u bira ni kpuro wukia u tōmbu dīanu dōremō. Gōō te, ta kpēamō. ⁵⁷ Ma tōmba naamō Egibitiō tem kpuron di bu

ka dīanu dwe Yosefun mi, domi gōo te, ta tem kpuro neni gem gem.

Yosefun maaba dīanu dwebu da Egibitiō

42

¹ Ye Yakōbu u nua dīanu wāa Egibitiō, yera u win bibu bikia u nēē, mban sōna i mēerine i ñ gāanu mō. ² Na nua ma Egibitiō dīanu wāa. Ñ n men na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wāa.

³ Ma Yosefun maabu wōkuru ba seewa ba da Egibitiō bu ka dīanu dwe. ⁴ Adama Yakōbu kun wure Yosefun wōnō Benyamēē u ka bu da domi u nēē, wahala gaa ya koo ra nùn deema. ⁵ Ma ba dīa ni dwem da Egibitiō ka Kananiba gabu. Domi gōōra wāa Kananin tem kpuro sōo.

Yosefu u win maabu buku buku kua

⁶ Saa ye sōo, Yosefuwa u Egibitin tem kparamō. Wiya u tem min tōmbu dīanu dōrasiamō. Ye win maa be, ba tura mi, ba nùn yiira ba wiru tem girari. ⁷ Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u ñ bu yē. Ma u bu gerusi ka dam u nēē, man diya i na.

Ba nùn wisa ba nēē, saa Kananin tem diya sa na su ka dīanu dwe.

⁸ Adama ka mē, ba ñ nùn tuba. ⁹ Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben sō. Ma u bu sōōwa u nēē, i nawa i ka besen tem saria mēeri kpa i wa mi sa dam kōmie.

¹⁰ Ba nùn wisa ba nēē, aawo, yinni, sa nawa su ka dīanu dwe. ¹¹ Tōn turowa u besē kpuro mara. Gema sa gerumō, sa ñ sāa be ba tem saria mēerim na.

¹² Adama Yosefu u bu wisa u nēē, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kōmie.

¹³ Ba kparam nùn wisa ba nēē, yinni, sa sāawa besē tōnu wōkura yiru. Tōn turowa u sun mara Kananin temō. Besen wi u piiburu bo, wiya sa deri yenuō ka besen tundo, ma turo u sariru kua.

¹⁴ Yosefu kpam bu wisa u nɛɛ, weesa i m̀. I nawa i ka besen tem saria mɛeri. ¹⁵ Wee nge mɛ kon ka bɛɛn laakari mɛeri. Ì kun ka bɛɛn wɔnɔ wi u w̃a yenuɔ mi nɛ, sere ka Egibiti sunɔn yĩsiru i ñ yariɔ minin di. ¹⁶ Yen s̃, i bɛɛn turo gɔrio u da u ka ǹn na. Bɛɛ be i tie, bu bɛɛ doke pirisəm dirɔ. Saa ye s̃ɔra sa ko wa ñ n gem na i gerumɔ. Ma n kun mɛ, sere ka Egibiti sunɔn yĩsiru, i nawa i ka tem saria mɛeri.

¹⁷ Ma u bu kenusi pirisəm dirɔ s̃ɔ ita. ¹⁸ S̃ɔ itase tera u bu s̃ɔwa u nɛɛ, na Gusunɔ nasie. Yen s̃, i koowo meni kpa i wa i n ka w̃a. ¹⁹ Ì n s̃an na tɔn geobu, i bɛɛn turo derio diru mini. Bɛɛ be i tie kpa i ka bɛɛn tɔmbu d̃ianu daawa g̃ɔ ten s̃. ²⁰ Kpa i ka man bɛɛn wɔnɔ d̃ako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerumɔ, kpa su bɛɛ deri i n w̃a.

Ba wura mɛ, ²¹ ma ba s̃ɔna ba nɛɛ, k̃sa ye sa besen wɔnɔ Yosefu kua yera ya sun k̃siemɔ t̃ɛ, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa ñ wure.

²² Rubeni u bu s̃ɔwa u nɛɛ, na ñ daa bɛɛ s̃ɔwa na nɛɛ, i ku bii wi k̃sa gaa kua? Adama i ñ nen gari wure. Wee, t̃ɛ Gusunɔ u sun win yem bikiamɔ.

²³ Sanam mɛ ba gari yi m̀, ba ñ ỹ Yosefu u ben barum ñɔmɔ. Domi goowa u ra bu gari tusie. ²⁴ Ma Yosefu u bu desirari gina u da u sw̃i.

Yosefun maaba gɔsira Kananin temɔ

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be s̃ɔ Simeɔ g̃sa u dera ba ka ǹn ỹni b̃akua be kpuron ñni biru. ²⁵ Yen biru u wooda w̃ u nɛɛ, bu ben saakiba s̃ɔ d̃ianu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki s̃ɔ, kpa bu be d̃ianu kusenu kua ni ba koo di swaa s̃ɔ. Ma ba kua mɛ. ²⁶ Ma ba ben d̃ia ni ketekunu s̃ɔbi ba doona.

²⁷ Swaa s̃ɔ mi ba w̃re, yera ben turo u win saaki kusia u ka win keteku d̃ianu k̃ɛ. Ma u deema gobi wee saaki ye

sɔɔ. ²⁸ Ma u be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, ba man nɛn gobi wesia. Yi wee nɛn saakiɔ.

Yera ba nanda ba geruna ba nɛɛ, mba Gusunɔ u sun kua yeni.

²⁹ Ma ba wure ba swaa wɔri ba tura ben tondon mi Kananin temɔ. Ba nùn sɔɔwa kpuro ye n bu deema. ³⁰ Ba nɛɛ, durɔ wi u sãa Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nɛɛ, sa nawa su ka ben tem saria mɛɛri. ³¹ Ma sa nùn wisa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn geobu. Sa ñ nɛ su ka ben tem saria mɛɛri. ³² Sa kpam nùn sɔɔwa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn turon bibu, bɛsɛ wɔkura yiruwa a mara. Bɛsɛn turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa wãa yɛnuɔ ka wunɛ. ³³ Yera u sun wisa u nɛɛ, su nùn bɛsɛn turo derio. Bɛsɛ be sa tie, kpa su ka bɛsɛn tɔmbu dīanu naawa ni nu koo bu turi gɔɔ ten sɔ, ³⁴ kpa su ka nùn bɛsɛn wɔnɔ wi u wãa yɛnuɔ mi naawa. Nge mɛya u koo be ka gia ma sa sãa tɔn geobu, sa ñ weesu mɔ, sa ñ maa sãa be ba ben tem saria mɛɛrim na. Kpa u sun bɛsɛn turo wi wesia. Mɛya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

³⁵ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kɔsia yi wãa win saakiɔ. Ma bɛrum be kpuro mwa. ³⁶ Yera Yakɔbu u nɛɛ, i ko de n nɛn bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua, na maa Simeɔ bia, tɛ̃ i kī i Benyamɛɛ sua. Ye kpuro nɛ sɔɔra ya wɔrimɔ.

³⁷ Rubeni u ben tundo wisa u nɛɛ, a gesi man Benyamɛɛ nɔmu sɔndio. Nà kun ka nùn wuramɛ, nɛn bibu yiru wee, a bu goowo.

³⁸ Yakɔbu u bu wisa u nɛɛ, nɛn bii u ñ ka bɛɛ dɔɔ. Domi win mɔɔ u gu, wi turowa u man tie. Yen sɔ, wahala gaa yà n seewa ya nùn deema gbaburu sɔɔ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tɔkɔ kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamɛɛ da Egibitio

43

¹ Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra dam mɔ Kananin temɔ ta dɔɔ. ² Ye Yakɔbu ka win bibu ba dɛa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i maa wuro Egibiti mi, i sun dɛanu fiiko dwiama.

³ Yuda u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Egibitin wirugii wi, u sun sɔɔwa u sirewa u nɛɛ, su ku na win wuswaaɔ ma sa n̄ besen wɔnɔ Benyameɛ neni. ⁴ N̄ n men na, à n wura u sun swii, sa ko da su nun dɛanu dwiama. ⁵ À n maa yina, sa n̄ dɔɔ. Domi durɔ wi, u nɛɛ, su ku ra ne win wuswaaɔ ma n kun ka besen wɔnɔ wi.

⁶ Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u bu sɔɔwa u nɛɛ, gari kɔsi yiren bwesera i man kua mɛ, ye i nɛɛ, i maa wɔnɔ mɔ u bɛɛ tie.

⁷ Ba nùn wisa ba nɛɛ, durɔ wi, u sun bikia u sirewa u nɛɛ, amɔna sa sãa. Wara sun mara. Besen tundo u wãa hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo mɔ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n ka yɛ ma u koo nɛɛwa su ka besen wɔnɔ na.

⁸ Yuda u win tundo Isireli sɔɔwa u nɛɛ, a de besen wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa bese kpuro su ku ra gbi, bese ka wunɛ ka besen bibu. ⁹ Ye n nùn deema kpuro nena kon ye sɔbe kpa na n sãa taaregii wunen mi, n̄a kun ka nùn wurame. ¹⁰ Wunen tii a wa saa mìn di sa gari yi mɔ, sà n dɔɔn na, sa n gɔsirame nɔn mɛeruse.

¹¹ Isireli u gerua u nɛɛ, n̄ n men na, yà n kua tilasi, i gãa buranu suo ni nu sãa besen tem miginu ni nu n̄ wãa Egibitiɔ i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka dãa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. ¹² Kpa i n gobi neni nge mɛ i raa ka dan nɔn yiru. I n tura mi, kpa i bu yɔnɔ wesia yi sa deema bɛɛn saakiba sɔɔ. À ku tuba, ba yi duariwa. ¹³ Yen biru i bɛɛn wɔnɔ wi suo kpa i da. ¹⁴ Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ

wi, u beɛn wɔnwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simeɔ ka Benyamɛɛ. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosefu u ka win maabu gari m̀

¹⁵ Ma bii be, ba kɛɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nɔn yiru ka Benyamɛɛ sannu. Ma ba seewa ba swaa wɔri ba da Egibitiɔ. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. ¹⁶ Sanam mɛ Yosefu u bu wa ka Benyamɛɛ sannu, u win sɔm kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be duusio nen dirɔ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sɔɔ sɔɔ ge nɛ ka be.

¹⁷ Ma sɔm kowo wi, u kua nge mɛ Yosefu u ǹn sɔɔwa. U ka bu da diru mi. ¹⁸ Ye ba wãa diru mi, yera berum bu mwa ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, gobi yi ba wesia besen saakiba sɔɔ, yin sɔna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka besen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

¹⁹ Yera saa Yosefun dii kɔnnɔn di ba sɔm kowo wi sɔɔwa ba nɛɛ, ²⁰ yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dɔanu dwa, ²¹ saa ye sa ka nu dɔɔ yenuɔ, sa yɔra swaaɔ su ka wɛra. Yera sa besen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wãa besen baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama. ²² Domi sa ǹ yɛ wi u yi wesia besen saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dɔanu dwe.

²³ Sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, beɛn baaban Yinniwa u beɛ yi kã. Na raa beɛn gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simeɔ yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuɔ u dera ba ben kɔri kpakia, u maa ben ketekunu taka wɛ. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben kɛnu sɔɔru m̀ sere u ka tunuma sɔɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba ǹn kɛɛ ni wɛ. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, beɛn durɔ tɔkɔ ẁn gari i gerua mi, u bwãa do? U wãa hunde sɔɔ sere ka tɛ?

²⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, besen tundo, wunen bõɔ u wãa hunde sɔɔ, u bwãa do.

Ma ba kpam nùn yiira. ²⁹ Ye Yosefu u nɔni seeya u win wɔnɔ Benyamɛɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, beɛn wɔnɔ wìn gari i man sãɔwa mi, wiya mini?

Ma u Benyamɛɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durom kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sɔɔwɔ, domi win wɔnɔn kīra nùn nɛnuu too too. ³¹ Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaw. Ma u wooda wẽ bu ka dĩa ni na. ³² Ma u sina nenɛm, win maabu ka wɔnɔ maa nenɛm, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nenɛm. Domi Egibitigibu ba ku ra kã bu ka Heberuba di sannu yèn sã ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge mɛ ba ka keranɛ saa gbiikoon di sere ka dāakowɔ. Ma ba mɛerina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dĩa ni wẽɛmɔ ni nu wãa Yosefun tabulu wɔllɔ, adama Benyamɛɛginu nu sãawa beginun nɔn nɔɔbu. Ma ba di ba nɔra ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina beria ka win nɔra

44

¹ Yosefu u win yenun sɔm kowobun wirugii sãɔwa u nɛɛ, a tɔn ben saakiba yibio nge mɛ ben baawure u koo kpĩ u sɔbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakio. ² Kpa a nen nɔra ye ba kua ka sii geesu doke ben yãkabun saakio ka sere maa win dīanun gobi.

Sɔm kowo wi, u kua kpuro nge mɛ Yosefu u nùn sãɔwa. ³ Bururu yam sāreru ba bu kara ba doona ka ben ketekunu. ⁴ Ye ba swaa wɔri n ñ tɛ, yera Yosefu u win sɔm kowo wi sãɔwa u nɛɛ, a tɔn be naa swīiyɔ kpa a bu sã a nɛɛ, mban sãna ba bu gea kua ma ba kōsa wesia. ⁵ Ba ñ yẽ

ma nɔra yera ne wunen yinni na ra ka tam nɔ, kpa n ka wa ye ya wee sia? Mban sɔna ba kɔsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma sɔm kowo wi, u bu naa swii. Ye u bu naamwe, u bu gari yi sɔwa. ⁷ Ba nɔn wisa ba nee, mban sɔna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunɔ wi sa sɔamɔn yisuru, sa n yenin bweseru kue. ⁸ Beɛ be sa ka nun gobi yi a duari besen saakiba sɔ naawa saa Kananin di, besera sa ko maa sii geesu n kun me wura gbɛni wunen yinnin dirun di? ⁹ Yen sɔ, wɔn mi a nɔra ye wa, yɛro u gbi, kpa beɛ be sa tie, su ko wunen jobu.

¹⁰ Ma sɔm kowo wi, u bu wisa u nee, ya wɔ ye i gerua. Adama wɔn mi na nɔra ye wa, wi turowa u koo ko nen yoo. Beɛ be i tie, kpa i doona.

¹¹ Ma ben baawure u win saaki yi temɔ ka sendaru u kusia. ¹² Ma sɔm kowo wi, u na u saaki be mɛera mɛera saa bukurogian min di n ka girari ben yɔkabugiaɔ. Ma u nɔra ye wa Benyamɛen saakiɔ. ¹³ Ma ba ben tiin yabenu nɛnua ba kasuka nuku sankiranun sɔ. Yera ba maa ben ketekunu sɔmunu sɔbi ba wura wuuɔ.

Yuda u suuru kanamɔ Benyamɛen sɔ

¹⁴ Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun yenuɔ ba deema u n gina yara. Ma ba yiira win wuswaaɔ. ¹⁵ Yosefu u bu sɔwa u nee, mban bwesera i kua me. I n yɛ ma tɔnu nge ne u koo kpɔ u wa ye ya wee sia?

¹⁶ Ma Yuda nɔn wisa u nee, yinni, yen yerɔ kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusunɔ u sun wa ma sa sɔa taaregibu. Tɛ a sun mɔɔ su ko wunen jobu, beɛ ka wɔn mi ba nɔra ye wa.

¹⁷ Yera Yosefu u nee, su ku wa me bu nee, nɛna na yen bweseru kua. Adama wɔn mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko nen yoo. N n men na, beɛ be i tie, i gɔsiro yenuɔ ka bɔri yendu i beɛn tundo deema.

¹⁸ Ma Yuda u maa Yosefu susi u nɛɛ, a suuru koowo yinni, nà n maa gāanu gerua, a ku mɔru ko, domi a sāawa nge Egibitin sunɔ. ¹⁹ Yinni, wuna a sun bikia a nɛɛ, sa tundo mɔ? Sa wɔnɔ mɔ? ²⁰ Ma sa nun wisa sa nɛɛ, sa tundo mɔ u tɔkɔ kua, ka wɔnɔ turo wi ba mara tɔkɔru sɔɔ. Bii win mɔɔ u gu, wi turowa u tie win meron bera gia. Besen tundo wi, u maa nùn kī too. ²¹ Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nɛɛ, su ka nùn na wunen mi, a nùn wa ka nɔni. ²² Ma sa wisa sa nɛɛ, n ñ koorɔ bii wi, u besen tundo deri, domi ù n nùn deri, tundo wi, u koo gbi. ²³ Ma a sun sɔɔwa a nɛɛ, sà kun ka nùn sisi, su ku ra nɛ wunen mi. ²⁴ Saa ye sa tura besen tundon mi, sa wunen gari yi nùn sɔɔwa. ²⁵ Sɔɔ mɛerun biru ma u nɛɛ, su gɔsirama mini su ka maa nùn dīanu dwia fiiko. ²⁶ Yera sa nùn wisa sa nɛɛ, sa ñ dɔɔ ma n kun mɔ ka besen wɔnɔ sannu, domi sa ñ kpɛ su na wunen wuswaaɔ n kun ka wi. ²⁷ Ma besen tundo u sun sɔɔwa u nɛɛ, sa yɛ ma bibu yiruwa win kurɔ Raseli u nùn marua. ²⁸ Ben turo u yara yɛnun di, u ñ maa nùn wa sere ka gisɔ. U yīiyɔ ma gbeeku yaa ya nùn sɛre ya kasuka. ²⁹ Yen sɔ, sà n maa nùn yiruse wi suari, ù n nua wahala gaa ya nùn deema, nuku sankiranu koo be nùn go, domi u tɔkɔ kua. ³⁰⁻³¹ Yen sɔ tɛ, yinni, nà n wura besen tundon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ tɔkɔ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kīrun sɔ. ³² Yen biru nɛ wi na gari mɔ mini, nena na tii bii wi sɔbi, domi na nɛɛ, nà kun ka nùn wurame, n kua nen sɔmunu sere ka baadommaɔ. ³³ Yen sɔ tɛ, na nun kanamɔ a man koowo yoo bii win ayerɔ, kpa wi ka be ba tie bu gɔsira yenuɔ. ³⁴ Domi na ñ yɛ amɔna kon besen tundo tusia nà n sīa bii wi sari. Gusunɔ u ku de nen nɔni yi wa kɔsa ye ya koo durɔ tɔkɔ te deema.

Yosefu u tii win maabu tusia

45

¹ Yosefu u den kpana u tii nɛnɛ Egibitigii be ba wāa mi kpuron wuswaaɔ. Yera u wooda wɛ u nɛɛ, bu yario min

di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. ² U wura kua sere Egibitigii be ba wāa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunon yenugibu sōwa. ³ Yosefu u win maabu ka wōnō wi sōwa u nē, nēna Yosefu. Besen baaba u wāa hunde sō?

Adama ba kpāna bu nūn wisi domi berum bu mwa win wuswaa. ⁴ Ma u nē, i suuru koowo i susima nen bōku.

Ye ba nūn susi, yera u bu sōwa u nē, nēna been wōnō Yosefu wi i dōra ba ka na Egibiti mini. ⁵ Tē, i ku nuki sankira, i ku maa taare wēna ye i ka man dōra. Domi Gusunōwa u dera na na mini n ka be faaba ko. ⁶ Wee, gō ten wō yirusewa sa dō mini. N maa tie wō nōbu yē sō goo kun kpē u duure u sere gē. ⁷ Gusunon sinara na ka na tem mini n ka be dīanu berua kpa n be yara gō ten di n been bweseru faaba ko. ⁸ N n be i dera na na mini. Gusunōwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunon yenu yēro ka win ye u mō kpuron wirugii ka sere maa tem men wirugii. ⁹ Yen sō, i gōsiro fuuku besen tondon mi, i nūn sō i nē, ameniwa ne win bii Yosefu na gerua, Gusunō u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰ Û n na kon de u sina Goseniō kpa u n wāa nen bōku, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yāanu ka win keteba ka win ye u mō kpuro gesi. ¹¹ Yēn bukata u mō kpuro kon nūn wē, domi gōra maa tie wō nōbu. Û n wāa nen bōku, gō te, ta n maa bu goomō ka win yenugibu ka win ye u mō kpuro. ¹² Be kpuro ka wunen tii Benyamee, i wa ka nōni ma nēna Yosefu, ne wi na ka be gari mō mini. ¹³ Ñ n men na, i doo i besen tundo sō nge mē nen yiiko ya ne Egibitiō ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nūn tama.

¹⁴ Yen biru Yosefu u win wōnō Benyamee nēna u bōkasi wīrō, ma u swī. Benyamee n tii u maa swī mi ba bōkasine.

¹⁵ Ye u Benyamee yōsu, yera u win maa ben baawure

bokasi u s̄su u ka sw̄isim̄. Yen biruwa ba ka n̄n gari kua.

Egibiti sun̄ u Yak̄abu sokusia u na Egibitīo

¹⁶ Ye Egibiti sun̄n yenugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sun̄n tii ka win t̄mbu dore. ¹⁷ Ma u Yosefu s̄ɔwa u n̄ɛ, a wunen maa be s̄ɔw̄o bu ben ketekunu s̄munu s̄bio bu da Kananin tem̄ ¹⁸ bu ka b̄ɛn tundo ka b̄ɛn yenugibu na nen turuku. Kon bu tem gem w̄ kpa ba n d̄ia geenu m̄ ba n dim̄. ¹⁹ A maa bu s̄ɔw̄o bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu b̄ɛn tundo ka ben kur̄bu ka ben bibu suama. ²⁰ Bu ku wurura ben ye ba koo derin s̄, domi ḡa ni nu gea s̄a Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

²¹ Ma Isirelin bii be, ba kua m̄. Yosefu u bu saretiba w̄ ma u bu d̄ianu kusenu kua ni ba koo di swaā nge m̄ sun̄ u gerua. ²² U ben baawure yabe kpaaru k̄. Adama yabe kpaanu n̄ɔbuwa u Benyam̄ɛ k̄ ka sii geesun gobi gooba wun̄bu (300). ²³ Ma u ben tundo Egibitin ḡa geenu m̄risia u nu ketekunu w̄kuru s̄bi. U d̄ianu sua u bu w̄ ka kuse ni ba koo di swaā b̄ n wee Egibitīo. Ma u maa ni keteku ninu w̄kuru s̄bi. ²⁴ Yen biru u dera win maa be, ba swaa w̄ri. Ma u bu s̄ɔwa u n̄ɛ, i suuru koowo, i ku ra sanna swaā.

²⁵ Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yak̄abun mi Kananio. ²⁶ Ye ba tura, ba n̄n s̄ɔwa ba n̄ɛ, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yak̄abu u nua m̄, u kpana u bu wisi, domi u n̄ naane kue ye ba n̄n s̄ɔm̄. ²⁷ Adama ye ba n̄n kpuro saaria ye Yosefu u bu s̄ɔwa, ma u saret̄i be wa be u m̄risiama bu ka n̄n suama, yera win bw̄era den yemia ma win dam wurama. ²⁸ Yera u n̄ɛ, wee t̄, nen bii Yosefu u w̄a hunde s̄ɔ, nen bw̄era kpuna t̄. Kon da n̄n wa n̄n sere gbi.

Yak̄abu ka win t̄mbu ba da Egibitīo

46

¹ Yakɔbu wi ba mɔ Isireli u seewa u swaa wɔri ka ye u mɔ kpuro u tura Beri Sebaɔ. Miya u Gusunɔ yɔkuru kua nge mɛ win tundo Isaki u ra raa ko. ² Yera wɔkuru Gusunɔ u ka nùn gari kua kāsiru sɔɔ u nɛɛ, Yakɔbu, Yakɔbu.

Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee.

³ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nɛna Gusunɔ, wunen tundon Yinni. A ku berum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴ Nen tii kon ka nun da kpa n maa ka nun wurama. Yosefun nɔmu sɔra kaa gbi.

⁵⁻⁶ Yakɔbu ka win tɔmbu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba nùn doke sareti sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben kurɔbu. Sareti be, Egibiti sunɔwa u bu mɔrisiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye ba wa Kananin temɔ. Ma ba doona Egibitiɔ, ⁷ wi ka win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka maa win debuminu, win yenugibu kpuro gesi.

Yakɔbun tɔmbu

⁸ Be ba sɔa Yakɔbun bweseru be ba na Egibitiɔ, ben yɔsa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enɔku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami.

¹⁰ Simeɔ ka win bibu Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Sɔɔlu win mero u sɔa Kananigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Gɛɛsɔni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Peresi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananin temɔ. Ma ben wɔnɔ Peresi wi, u Hesironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Seredi ka Eloni ka Yalɛli.

¹⁵ Beni ka sere win bii tɔn kurɔ Dina ba sɔa Lean bibu be u Yakɔbu marua Padanaramuɔ. Be ka ben bibu ba sɔawa mi tɔnu tena ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Asee ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba sāa Yakɔɔbun bweseru be ba maa marura Silipan min di. Be kpuro ba sāawa tɔnu wɔkura nɔɔbu ka tia. Silipa wi, u sāawa Lean yoo wi Labani win tundo u nùn wē.

¹⁹ Yosefu ka Benyamεewa ba sāa Raselin bibu. ²⁰ Yosefu u wāawa Egibitiɔ u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben meron yīsira Asinati. U sāawa Potifera, Onin yāku kowon bii. ²¹ Ma Benyamεε u seewa u Bela mara ka Bekεε ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rōsi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba sāa Yakɔɔbun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tɔnu wɔkura nne.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nefitali. Danu u seewa u Husimu mara.

²⁴ Nefitali u maa seewa u Yaseeli ka Guni ka Yesεε ka Silemu mara.

²⁵ Bera ba sāa Yakɔɔbun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba sāawa mi tɔmbu nɔɔba yiru. Biliha wi, u sāawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nùn wē.

²⁶ Tɔn be ba ka Yakɔɔbu da Egibitiɔ be ba sāa win tiin yem, ba sāawa tɔnu wata ka nɔɔba tia, win bibun kurɔbu baasi. ²⁷ N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakɔɔbun tɔmbu be ba sāa win yem ba ka wāa Egibitiɔ, ben geera kua tɔnu wata ka wɔkuru.

Yakɔɔbu ka win tɔmbu Egibitiɔ

²⁸ Ye ba sisi mi, yera Yakɔɔbu u Yuda gɔra u da u Yosefu sɔ ma u dɔɔ Goseni gia. ²⁹ Ma Yosefu u win kεke ye dumi gawe dua u ka da Goseniɔ u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nùn gaba wīirɔ u bɔkasi ma u swīisi n ka tε.

³⁰ Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, baa nà n gu gisɔ, ya ò taare, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a wãa hunde sɔɔ.

³¹ Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tondon yenugii be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, na kon da n sunɔ nɔɔsia ma bɛɛ nen tondon yenugibu i tunuma, bɛɛ be i raa wãa Kananin temɔ. ³² Kon nùn sɔ ma yaa sabenun sɔmbura i ra ko. I maa ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn ketɛba na, ka sere bɛɛn ye i mɔ kpuro. ³³ Yen sɔ, ù n da bɛɛ bikia u nɛɛ, ³⁴ sɔmbu terà i ra ko, i nùn wisio i nɛɛ, yaa sabenun nɔɔriba bu sãa bɛɛn sɔmburu saa bɛɛn birun di sere ka gisɔ, bɛɛ ka bɛɛn baababa. Nge meya i ko wa i ka sina Gosenin temɔ, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu kã.

47

¹⁻² Yen biruwa Yosefu u win maa ben nɔɔbu sua ba da Egibiti sunɔn mi. Ma Yosefu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nen maabu ka nen tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yãanu ka ben ketɛba ka ben ye ba mɔ kpuro. Wee, ba wãa Gosenin temɔ.

Ma u win maa be Egibiti sunɔ tusia. ³ Sunɔ wi, u bu bikia u nɛɛ, sɔmbu terà i ra ko.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Meya maa besen baababan tii. ⁴ Ba maa nɛɛ, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si besen yaa sabenu koo di, yèn sɔ gɔɔ te, ta Kananin tem neni. Yen sɔna sa nun kanamɔ a de su sina Gosenin temɔ.

⁵ Yera sunɔ wi, u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, wee, wunen tundo ka wunen maabu ba wɔma wunen mi. ⁶ Egibitin tem kpuro wee wunen nɔmuɔ. A de bu sina Goseniɔ, domi min tema mu gea sãa. À n maa yɛ gaba kparabun hania mɔ be sɔɔ, a bu nen yaa sabenu nɔmu sɔndio.

⁷ Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakɔbu da Egibiti sunɔn mi, ba tɔbirina. Ma Yakɔbu u sunɔ wi domaru kua.

⁸ Yera sunɔ u nùn bikia u nɛɛ, wunen wɔɔ nyewa mini.

⁹ Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn wɔɔ wunaa teeru ka wɔkura mi, mìn di na handunia dua, na maa sirenɛwa. Nɛn wɔɔ ga ò dabi, ga ò maa nuku dobu mɔ, mɛya ga ò maa nɛn baababaguu tura ge ba kua sanam mɛ ba wãa hunde sɔɔ.

¹⁰ Ma Yakɔbu u kpam sunɔ domaru kua ba sere yara win min di.

¹¹ Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wɛ Ramusesin bera gia mi n gea bo Egibitn tem sɔɔ, nge mɛ sunɔ u raa nùn sɔɔwa u ko. ¹² Ma u win tondon yɛnugii be kpuro dīanu wɛ nge mɛ ben geera nɛ.

Gɔɔ bakaru

¹³ Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra kpɛa tem mɛ sɔɔ. Baa dīa bura kun maa wãa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gɔɔ ten sɔ. ¹⁴ Ba ka ben gobi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gobi yi menna u yi sunɔn yɛnuɔ.

¹⁵ Sanam mɛ gobi kpa Egibitiɔ ka Kananiɔ, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba nɛɛ, a sun dīanu wɛɛma. Mban sɔna sa ko gbi a n sun mɛera, domi besen gobi kpa.

¹⁶ Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, ò kun gobi mɔ, i man beɛn yaa sabenu wɛɛma kpa n beɛ dīanu wɛ.

¹⁷ Ba ka ben dumi ka yãanu ka bonu ka nɛɛ ka ketɛkunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kɔsina. Nge mɛya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kɔsina wɔɔ ge. ¹⁸ Ye wɔɔ ge, ga doona, ba kpam na Yosefun mi, ba nɛɛ, yinni, sa ò kpɛ su nun gãanu berua. Besen gobi kpa, besen yaa sabenu kpuro maa wãa wunen mi. A yɛ ma gãanu kun maa sun tie ma n kun mɔ besen wasi ka besen gbea.

¹⁹ Mban sɔna kaa n sun mɛera sa n gbiɔ, kpa besen gbea yu kam ko. Yen sɔ, a ka sun dīanu kɔsinɔ kpa besen gbea yu ko sunɔgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wɛɛyo su duure ni sa ko ra di sa n ka wãa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

²⁰ Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunɔ dwia, domi gɔɔra dera ba nùn ye dɔre. Yera tem me kpuro mu kua sunɔgim. ²¹ Ma Yosefu u tɔmbu kpuro yarinasia u bu yoo sɔmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ. ²² Adama u n̄ yãku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunɔ u wooda gaa mɔ ye ya dera u ra bu dīanu wě. Yen sɔna ba n̄ ben gbea dɔre.

²³ Ma Yosefu u tɔmbu sɔɔwa u n̄ɛɛ, gisɔ na b̄ɛɛ dwa b̄ɛɛ ka b̄ɛɛn gbea i kua sunɔn yobu. Wee, na b̄ɛɛ dīa bweseru w̄ɛmɔ i ka duure gbea ye sɔɔ. ²⁴ Sanam me dīanu ra ye, i nu b̄onu koowo suba n̄ɔbu, i sunɔ sube teeru w̄ɛ kpa i suba n̄ɛ tii yiiya. Mi sɔra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, b̄ɛɛ ka b̄ɛɛn tɔmbu.

²⁵ Ma ba n̄ɛɛ, wunen durom me, mu sun faaba kua. T̄ɛ sa ko ko sunɔn yobu.

²⁶ Nge m̄ɛya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya n̄ɛɛ, ba n da Egibitin gbean dīanu b̄onu ko suba n̄ɔbu kpa sube teeru tu ko sunɔgiru. Wooda ye, ya w̄a sere ka gisɔ. Yãku kowobun gbea tɔnawa ya n̄ kue wigia.

Ye Yakɔbu u kī bu nùn kua ù n gu

²⁷ Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temɔ Gosenin bera gia. Ba dukia kpaasinamɔ mi, ba maruramɔ ba dabiamɔ. ²⁸ Yakɔbu u kua w̄ɔ w̄akura n̄ɔbu ka yiru Egibitin temɔ. Ma win w̄aarun sanam kpuro mu kua w̄ɔ wunaa weeru ka n̄ɔba yiru.

²⁹ Ye win gɔɔ turuku kua, u win bii Yosefu soka u nùn sɔɔwa u n̄ɛɛ, n̄ n wunen kīi geeru wa, na nun kanamɔ, a wunen n̄omu dokeo nen tɔbuɔ a ka b̄ɔre ma a n̄ man sikumɔ Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam me kon kpuna n gbi n nen baababa deema, a nen goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaɔ.

Yosefu u nùn wisa u n̄ɛɛ, kon ko nge me a gerua.

³¹ Yakɔbu n̄ɛɛ, a b̄ɔruo.

Ma Yosefu u bõrua. Yen biru Yakõbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunõ siara.

Yakõbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sõõwa ma win tundo kun bwãa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakõbu nãõsia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wõllõ. ³ Ma u Yosefu sõõwa u nɛɛ, Gusunõ Dam kpurogii u man kure Lusio Kananin temõ ma u man domaru kua. ⁴ U nɛɛ, kon marura n dabia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem mɛ wẽ ba n mu mõ sere ka baadommaõ. ⁵ Tẽ, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swiima mi, ba kua nɛgibu. Na bu mɛera nge Rubeni ka Simeõ. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sãa wunɛgibu. Ben maabun yisa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni mðwa yèn sõ na wunen mero Raseli kã. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaaõ Kananin temõ ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nùn sika. Efarata yera ba mð Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu mɛera u nɛɛ, berà mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u nɛɛ, nen biba mi, be Gusunõ u man kã.

Ma Isireli u nɛɛ, a de bu susima nen bõkuõ kpa n bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin nõni dam dwiia tãkõrun sõ. U ñ maa kpẽ u yam wa sãa sãa. Yen sõna Yosefu u bu susisia win bõkuõ. Ma Isireli u ben baawure bõkasi u sõsu. ¹¹ U Yosefu sõõwa u nɛɛ, na ñ daa maa yiyo n nun wa. N wee, sere ka wunen bibõ Gusunõ u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tundon taarun kãkõrun di, ma win tii u yiira win wuswaaõ u siriru tem

tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yōrasia Isirelin nōm dwarō, Manase maa win nōm geuō. ¹⁴ Adama Isireli u win nōm geu dēmia u sōndi Efaraimun wirō wi u sãa yākabu. Ma u win nōm dwaru sōndi Manasen wirō. N deema Isireli u yē sãa sãa ye u mō. U yē ma Manasewa u sãa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u nēε,

Gusunō wìn wuswaaō nen baababa Aburhamu ka Isaki
ba ben wāaru di,

wiya u man kpara saa nen marubun di sere ka gisō.

¹⁶ Win gōrado u maa man wōra kōsa kpuron di.

Gusunō wiya u koo wunen bii beni domaru kua.

Nen yīsiru ka nen baababa Aburhamu ka Isakin yīsina
ba koo ka bu soku,

kpa bu marura bu dabia.

¹⁷ Sanam mē Yosefu u wa ma win tundo u win nōm geu sōndi Efaraimun wirō, win nukura kun dore, yera u nōmu ge nenua u gawa Efaraimun wirun di u sōndi Manasen wirō. ¹⁸ Ma u nùn sōōwa u nēε, n ò mē baaba, domi winiwa u sãa yeruma. A wunen nōm geu sōndio win wirō.

¹⁹ Adama u yina u nēε, na yē mē, nen bii, na yē. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wōnō koo nùn kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.

²⁰ U bu domaru kua dōma te, u nēε, Isireliba bà n domaru mō, bēen yīsa ba koo ka ko bu nēε, Gusunō u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge mēya u ka Efaraimu gbiisia. ²¹ Ma Isireli u Yosefu sōōwa u nēε, wee, na gōō turuku kua. Adama Gusunō u ko n ka bēε wãa kpa u ka bēε wura bēen baababan temō.

²² Miya kon nun tem gam sosia mē na ò wunen maabu ka wōnō wēēmō. Tem mē, mu sãawa mē na mwa Amōreban nōman di ka takobi ka tendu.

Yakōbun gari dāaki

49

¹ Yen biru Yakabu u win bibu soka u nee,
i mennama kpa n bee so
ye n koo bee deema amen biru.

² I na i na nen bibu, i man swaa dakio.

³ Rubeni, wune nen bii yeruma, a sawa nen dam.

Wuna na mara nen aluwaasiru so.

Wuna a yiiko ka dam bo nen bibu so.

⁴ Adama a sawa nge nim tora, a na gaya ma.

Yen sona a na kaa ko wunen wonobun wirugii.

Domi a ka nen kur Biliha kpuna,

a nen kpin yeru disi doke.

⁵ Wune Simeon ka Lefi, daa tia i ma.

I ra been takobi suewa ka gbana i ka kosa ko.

⁶ Been marun so i tambu go.

Been nuku kosurun so

i kete kinenun naa sinu bora.

Yen so, nen goru gu ku raa du

been kankam wesiano so.

Nen bwera yu ku raa ka bee menne.

⁷ Been maru yu ko borura yen so ya sawa gbanagia.

Meya maa ka been nuku gbisibu yen so bu na wonwandu
ma.

I ko n yarinewa been tem kpuro so.

⁸ Wune maa Yuda, wunen maabu ka wonobu ba koo nun
siara.

Kaa wunen yiberaban wina taare.

Wunen tundo bisibu ba koo nun yiirawa.

⁹ Yuda nen bii, a sawa nge gbee suno kpambu,
ge ga yaa gooma ga wee,

kpa gu kpa mura gu yaa sakiria.

A se nge gbee suno mero.

Wara koo kaku u nun besu.

¹⁰ Banda kun doona wunen bweserun di.
Sina bora kun kisiramona wunen namun di,

sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mem nɔ̀wa.

¹¹ Wunen resem ya koo kuura
sere a wunen keteku ka gen buu sɔ̀ri mi.
Yen marum mu koo nun tam wẽ mu n kpã
sere a ka mu wunen yãnu tea nge nim.

¹² Kpa wunen nɔ̀ni yi n sãri tam men sã.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum sã.

¹³ Wunɛ maa Sabuloni, kaa n wãawa nim wɔ̀kun gooro mi
goo nimkusu ra yɔ̀re.

Wunen tem mu ko n teriewa sere Sidoni gia.

¹⁴ Isakari, wunɛ a sãawa nge keteku damguu.
A ra kã a n wãa tem nɔ̀ bura yenun baaba sɔ̀.

¹⁵ A wa ma mi a wẽre n wã.
Tem mɛ, mu maa gea sãa.

Yen sɔ̀na a wura a sɔ̀munu sua kpa a yoo sɔ̀mburu ko.

¹⁶ Wunɛ maa Danu, wuna kaa n da wunen bweserun gari
wunane Isireliban suunu sɔ̀.

¹⁷ Kaa n sãawa nge surɔ̀kɔ̀ru swaa sɔ̀,
te ta dumin naa sĩnu dwẽemɔ̀,
maasɔ̀bu bu ka fukura yin wɔ̀llun di.

¹⁸ Yinni Gusunɔ̀, na wunen faaba yĩiyɔ̀.

¹⁹ Wunɛ maa Gadi, werɔ̀ dabira ta koo nun wɔ̀ri,
adama kaa bu kamia a gira.

²⁰ Aseɛ, wunɛ maa, wunen tem mu ko n dĩa geenu mɔ̀.
Sina dima kaa n da di.

²¹ Wunɛ maa Nefitali, a sãawa nge gina ye ya tii mɔ̀ru kĩ,
ya maa bii buranu marumɔ̀.

²² Wunɛ Yosefu, a sãawa nge keteku gbeeku ge ga wãa
bwian bɔ̀kuɔ̀.

A sãawa nge keteku buu ge ga wãa guurun gãarɔ̀.

²³ Yibereba ba nun nɔ̀ kuura,
ba nun wɔ̀ri ka mɔ̀ru,
ba nun sɛenu twee.

²⁴ Adama wunen tenda kun wurure
yèn sǎ nen Yinni, Gusunǎ Dam kpurogii, u wunen nǎma
dam kǎa.

Wi, wi u Isireliba kpare,
u bu ganua nge kpee bakaru,

²⁵ wiya u koo nun somi u nun domaru kua,
kpa gura yu nun nɛɛya,

kpa nim mu n yiba bwiiyǎ yi a mǎ wunen tem sǎw.

U koo maa wunen kurǎbu ko bii mɛrobu,
kpa wunen sabenu nu ma.

²⁶ Wunen domaru ta koo wunen baababagiru kera.
Ta kpǎ ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wǎasiwa, Yosɛfu,
wunɛ wi a sǎa nenɛm wunen maabu sǎw.

²⁷ Wunɛ maa Bɛnyamɛɛ, a sǎawa nge demaku
ge ga ra n yaa goomǎ bururu ka yoka ga n temmǎ.

²⁸ Nge mɛya Isireli u ka win bibu domaru kua nennɛnka.
Ye u maa bu sǎwǎa, yera mi. Bii beya ba kua win bwese
keri wǎkura yiru ye.

Yakǎbun gǎw

²⁹ Yen biru Yakǎbu u win bibu yiire u nɛɛ, na dǎw n nen
tǎmbu deema gǎriǎw. I man sikuo nen baababan sikirǎw,
kpee wǎru sǎw ge ga wǎa Eforoni Hɛtin gberǎw. ³⁰ Kpee
wǎru gera ga wǎa Makpɛlan gberǎw, Manden deedeeru
Kananin temǎ. Gbee tera Aburahamu u dwa Eforoni
Hɛtin mi, tu ka ko win tǎmbun siku yeru. ³¹ Miya ba
Aburahamu sikua ka win kurǎ Saaraa, ka maa Isaki ka
win kurǎ Rebeka. Miya na maa Lea sikua. ³² Ba gbee te ka
ten kpee wǎru ge dwawa Hɛtiban mi.

³³ Sanam mɛ Yakǎbu u win bibu gari yi sǎwǎa u kpa,
yera u win naasu sua u sǎndi kpin yeru wǎllǎ ma u gu u
da u win baababa deema.

Yakǎbun sikubu

50

¹ Yera Yosefu u da u win tundo sēre u swīisimə. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu win tundon goru tim sawa tu ku ka kōsi. Ma ba tu tim mε sawamə ³ n ka kua sōō weeru. Egibitigiba gəw wooru sina sere sōō wata ka wəkuru.

⁴ Sanam mε ba gəw woo ten baa kpa, Yosefu u Egibiti sunən yenugibu sōōwa u nεε, i suuru koowo, nà n kīi geeru wa bεen mi, na kī i man sunə sōōwa i nεε, ⁵ nən tundo u ka man arukawani bəkua u nεε, wee, u koo gbi. Ma u man bōrusia u nεε, ù n gu, n ka nùn doo n sike siki te u gba səw Kananin temə. Yen sōna na kī n da mi, n nùn sike, kpa n gəsirama.

⁶ Yera sunə u nùn wisa u nεε, a seewo a da a wunen tundo sike nge mε u nun bōrusia. ⁷ Yosefu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunən səm kowobu kpuro ba nùn swīi ka win yenun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosefun yenugibu ka win maabu ka wənə, win tundon yenugibu kpuro gesi. Bibu ka yāanu ka ketēba tənawa ba deri Goseniə. ⁹ Kεkε be dumi gawe ka maasəbu ba maa Yosefu swīi sere tən wəru ge, ga kpēa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yerə te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruə, miya ba nəəgiru sua tāa tāa ba gəw wuri mə. Ma Yosefu u win tundon gəw wooru sina mi, sōō nəəba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gəw woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nεε, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gəw mə.

Yen sōna ba doo soo yee te soka Abeli Misiraimu ka ben barum. Ta wāawa Yuudenin daarun guruə.

¹² Nge meya Yakəbun biba kua ye u bu yiire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temə ba sikua kpee wəru səw Makpelaə. Kpee wəru ge, ga wāa gberu garu səw Manden deederu te Aburhamu u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win təmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gəsirama Egibitiə ka win maabu ka be ba ka nùn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakəbun gəən biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba nɛɛ, sərəkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kōsa kpuro kəsie ye sa raa nùn kua. ¹⁶ Ma ba nùn gəria ba nɛɛ, besen tundo u sere gbi u sun wooda yeni wē ¹⁷ u nɛɛ, su nun gari yini sō, a be gem mə, a ka sun suuru koowo a besen durum ye kpuron gari wunə wunen gōrun di, domi sa nun torari. Yen sō, a sun suuru kuo beɛ be sa Gusunə, wunen baaban Yinni sāmə.

Sanam mɛ Yosefu u gari yini nua u swī. ¹⁸ Yera win maa ben tii ba da ba yiira win wuswaə ba nɛɛ, a sun garisio wunen yobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sōwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, na n Gusunə. ²⁰ Kōsa i raa bwisika i man kua, adama Gusunə u kōsa ye gəsia gea u ka tən dabinu faaba kua nge mɛ sa waamə gisə. ²¹ N n men na, i ku bɛrum ko, kon beɛ ka beɛn bibu nəəri.

Ma u bu nukuru yemiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitiə wi ka win tundon yenugibu. Win wāarun sanam kpuro kuawa wō wunəbu ka wəkuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debuminə. Meya u maa Manasen bii Makirin bibu wa u səndi win taarə.

²⁴ Yen biru u win maabu sōwa u nɛɛ, na kon gbi adama Gusunə u koo na u beɛ yara tem men di, kpa u ka beɛ da tem mɛ sə, mèn nə mwɛeru u Aburhamu ka Isaki ka Yakəbu kua. ²⁵ Ma u bu sōwa u nɛɛ, i bōruo ma Gusunə ù n na u beɛ yara mi n toma minin di, i ko nen kukunu sua i ka doona.

²⁶ Yosefu u kuawa wō wunəbu ka wəkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu sə Egibitiə.

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEED/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 26 Jun 2019

00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8